

**STOWARZYSZENIE HARCERSKIE
HUFIEC HARCERZY
IM. POWSTANIA WARSZAWSKIEGO**

**REGULAMIN SPRAWNOŚCI
HARCERZY
I PLAKIETKI HUFCA**

Warszawa, 2012

**STOWARZYSZENIE HARCERSKIE
HUFIEC HARCERZY
IM. POWSTANIA WARSZAWSKIEGO**

**REGULAMIN SPRAWNOŚCI
HARCERZY
I PLAKIETKI HUFCA**

Warszawa, 2012

STOWARZYSZENIE HARCERSKIE

REGULAMIN SPRAWNOŚCI HARCERZY ORAZ PLAKIETKI HUFCA

Publikacja metodyczna do użytku wewnętrznego

Publikacja sfinansowana została ze środków Urzędu m.st. Warszawy:

MIASTO
STOŁECZNE
WARSZAWA

Wydanie III poprawione

WARSZAWA 2012

OPRACOWANIE I REDAKCJA

WYDANIA PIERWSZEGO 1998

Komisja Sprawności Śródmiejskiego Hufca Harcerzy w składzie:

Redakcja:

pwd. Michał Tabor

pwd Paweł Burlewicz HO

hm. Marcin Wojdat HO

Rysunki: pwd. Katarzyna Sterzycka

Skład: ćw. Jakub Ratajczak

OPRACOWANIE I REDAKCJA

WYDANIA II POPRAWIONEGO 2007

ćw. Łukasz Kacprzak

ćw. Marcin Łojewski

phm. Jacek Nowak

hm. Piotr Sułkowski HR

phm. Jakub Szewczyk

pwd. Konrad Wardziński

OPRACOWANIE I REDAKCJA

WYDANIA III POPRAWIONEGO 2012

pwd. Dariusz Marciniak

hm. Piotr Sułkowski HR

phm. Magdalena Tchórznicka

phm. Tomasz Wolszczak

SPRAWNOŚCI HARCERZY

WSTĘP

Regulamin sprawności jest częścią Regulaminu Stopni i Sprawności, którego pierwowzorem jest system opracowany przez Krąg Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego (KIHAM). Na Regulamin Sprawności Hufca Harcerzy składają się:

- Reguły tworzenia, zdobywania i przyznawania sprawności,
- Klasyfikacja sprawności
- Wymagania na sprawności.

KLASYFIKACJA SPRAWNOŚCI

Sprawności zdobywane w drużynach Hufca mają cztery stopnie trudności:

- Pierwszy * – dla harcerza zdobywającego stopień młodzika
- Drugi ** – dla harcerza zdobywającego wywiadownicę,
- Trzeci *** – dla harcerza zdobywającego ćwika,
- Sprawności mistrzowskie M – dla Harcerzy Orlich i Harcerzy Rzeczypospolitej.

Powyższa klasyfikacja jest orientacyjna. Zdobywanie sprawności oznacza często umiejętności i wiedzę wyższe niż wymagane na dany stopień harcerski. Sprawności poziomu czwartego są to sprawności mistrzowskie – przygotowane dla harcerzy o bardzo dużym doświadczeniu.

ZDOBYWANIE SPRAWNOŚCI

Proces zdobywania sprawności składa się z:

- Sformułowania próby i jej otwarcia,
- Realizacji zadań wynikających z treści próby,
- Oceny realizacji próby i zamknięcia jej,
- Przyznania sprawności (w przypadku pozytywnego zamknięcia próby).

Otwarcie próby

Próbie na sprawność formułuje zdobywający ze swoim opiekunem (np. zastępowym, drużynowym). Poprawnie sformułowana próba winna zawierać zadania będące wynikiem konkretyzacji wymagań na sprawność. Chodzi o określenie, jakie konkretne działania podejmie zdobywający, by zrealizować wymaganie oraz sprecyzowanie terminu realizacji (próby i poszczególnych wymagań). Próba na sprawność nie może być jedynie wykazem wymagań przepisanych z regulaminu.

Próba musi być spisana (przykładowa karta znajduje się w regulaminie).

Próbie na sprawność I, II i III stopnia otwiera rozkazem przełożony. Niedopuszczalne jest otwieranie próby samemu sobie.

Instruktorzy oraz drużynowi posiadający, co najmniej stopień HO mają prawo do otwierania prób na sprawności mistrzowskich. Drużynowi ci będą dalej określani jako drużynowi uprawnieni do prowadzenia prób na sprawności mistrzowskie.

Drużynowi nie będący instruktorami lub posiadający stopień niższy niż HO nie mają prawa samodzielnego otwierania prób na sprawności IV stopnia. W takim wypadku próbę otwiera Komendant Hufca.

Drużynowi i działacze otwierają swoje własne próby mistrzowskie u Komendanta Hufca.

Próby na sprawności mistrzowskie otwiera rozkazem Komendant Hufca, szczebu lub drużyny uprawniony do prowadzenia prób na sprawności mistrzowskie.

W karcie próby musi znaleźć się data jej otwarcia i podpis osoby otwierającej.

Określa się maksymalny czas trwania próby:

- Sprawność I, II stopnia – 1 rok
- Sprawność III stopnia – 1,5 roku
- Sprawność mistrzowska – 2 lata

Realizacja próby

Należy dążyć do tego by realizacja próby w jak najmniejszym stopniu przypominała „zaliczenie wymagań” i nie zamieniła się w „zdobywanie podpisów”.

Prawo potwierdzenia spełnienia wymogów próby na sprawność I, II lub III stopnia mają osoby posiadające wyższy stopień zdobywanej sprawności lub posiadające odpowiedni stopień harcerski:

- Sprawności I stopnia – wywiadowca,
- Sprawności II stopnia – ćwik,
- Sprawności III stopnia i sprawności mistrzowskie – HO.

Drużynowy ma prawo potwierdzania swoim harcerzom spełnienia wymagań próby na sprawności III stopnia o ile jest w stopniu ćwika.

Przy potwierdzeniu wymagań (zwłaszcza sprawności specjalistycznych i wyższych stopni trudności) drużynowy powinien zasięgnąć opinii „speców” w danej dziedzinie lub specjalistów cywilnych.

Zamknięcie próby

Zamknięcie próby z wynikiem pozytywnym następuje, gdy zdobywający zrealizuje wszystkie zadania wynikające z treści próby. Z wynikiem negatywnym próba może zostać zamknięta w wyniku przekroczenia czasu realizacji, jeśli zachowanie harcerza w sposób rażący odbiega od wzorca proponowanego przez sprawność lub na własną prośbę.

Próbę na sprawności zamyka rozkazem drużyny i w razie pozytywnego wyniku próby przyznaje sprawność rozkazem. Drużynowemu próbę zamyka przełożony.

Harcerz, który zdobył sprawność, ma obowiązek nosić jej odznakę. Sposób noszenia odznak sprawności określa regulamin mundurowy SH. Jeżeli odznaka sprawności jest identyczna dla wszystkich poziomów trudności z danej dziedziny, wówczas poziom trudności oznaczany jest odpowiednim kolorem obwódki odznaki. Dla sprawności * będzie to kolor niebieski, dla sprawności ** kolor zielony, dla sprawności *** kolor czerwony, dla sprawności mistrzowskiej literka M w prawym dolnym rogu odznaki.

Przyznanie sprawności

Sprawność przyznaje rozkazem drużyny. O ile nie jest on upoważniony do prowadzenia prób na sprawności IV stopnia trudności, to sprawność przyznaje na wniosek osoby, która zamknęła próbę (w rozkazie powinna znaleźć się odpowiednia o tym adnotacja).

Drużynowemu i działaczom sprawności mistrzowskie przyznaje rozkazem Komendant Hufca na wniosek Komisji.

TWORZENIE NOWYCH SPRAWNOŚCI

Każda drużyna może zgłaszać projekty nowych sprawności oraz propozycje modyfikacji już istniejących. Projekty takie przed ich wprowadzeniem do działalności drużyny muszą być zaopiniowane pozytywnie przez Komendanta Hufca lub wyznaczoną przez niego Komisję. Osoba zatwierdzająca oceni m.in. czy sprawność jest właściwa metodycznie, podwyższa wiedzę i rozwija umiejętności, nie niesie zagrożenia dla życia lub zdrowia. Zaopiniowany pozytywnie projekt zostaje zatwierdzony rozkazem Komendanta Hufca i włączony do regulaminu sprawności.

Karta próby na sprawność: Wskazidroga*

Imię i nazwisko: xxx

Lp.	Treść zadania Propozycja realizacji	Planow. Data Realizacji	Data Realizacji	Potwierdzenie
1.	W czasie gry lub zwiadu wskazał drogę lub poprowadził do określonego punktu oddalonego o 2-3 km, odszukał wyznaczony obiekt. W czasie gry na biwaku w Popławach poprowadzę zastęp wyznaczoną trasą. Wskażę jak można najszybciej dostać się do Pułtuska.	13.9.05		
2.	Na otrzymanym planie zaznaczył nazwy ulic, placów oraz ważne obiekty - ośrodek zdrowia, aptekę, pocztę, straż pożarną, posterunek policji. Pomogę zastępowemu w przygotowaniu zbiórki zastępu nt. Ulice Warszawy - przygotuję plan Śródmieścia z zaznaczonymi pocztami, komisariatami oraz szpitalami.	2.12.05		
3.	Poznał najbliższy obiekt godny zwiedzenia (zabytek historyczny, muzeum, osobliwość przyrodniczą itp.) i opowiedział o nim w czasie zajęć harcerskich. Zwiedzę Zamek Królewski w Warszawie podczas wycieczki klasowej. Przygotuję planszę do harcówki ze zdjęciami z Zamku.	11.10.05		
4.	Wyszukał interesujące go informacje o swojej miejscowości w przewodniku lub encyklopedii Dowiem się o pierwszej elektrowni w Warszawie. Opowiem jej historię na zbiorce zastępu	2.12.05		
5.	Narysował herb swojego miasta Ozdobię planszę w harcówce o Zamku Królewskim własnoręcznie wykonanym herbem Warszawy.	Do 2.12.05		

Data otwarcia sprawności .....
Data przyznania sprawności .....

WYMAGANIA SPRAWNOŚCI

SPRAWNOŚCI DZIAŁU: PRACA NAD SOBĄ

Dobry duszek *

1. Znam Prawo Harcerskie.
2. Przeszedłem próbę charakteru ułożoną przez drużynowego.
3. Przez 2 tygodnie prowadziłem kronikę dobrych uczynków.

Skala ducha **

1. Rozumiem Prawo Harcerskie i według niego postępuję.
2. Jest samodzielny, ułożyłem plan codziennego działania.
3. Prowadzę dzienniczek, w którym zapisuje wyniki prób zwalczania swoich wad.
4. Prowadzę według planu ustalonego z drużynowym ćwiczenia spostrzegawczości, sprawności umysłu i ciała.

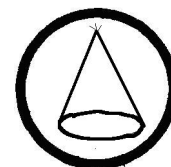
Mistrz ducha ***

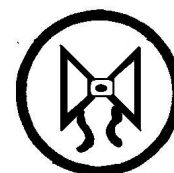
1. Posiadam własny system wartości. Potrafię go uzasadnić.
2. Osiągnąłem sukces w pracy nad swoim charakterem w czasie trwania próby.
3. Pogłębiłem wiedzę w wybranej przez siebie dziedzinie.
4. Potrafię oszczędzać.
5. Przedstawiłem plan swojego działania na najbliższe dwa lata, wykazałem stopień jego realizacji. Określiłem najbliższy cel i kroki, które powinien podjąć, by go osiągnąć.

Skrzat **

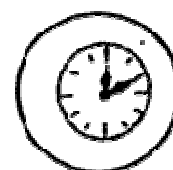
1. Jestem samodzielny.
2. Jestem punktualny.
3. Według planu ćwiczę swoją spostrzegawczość, sprawność i dobrą orientację.
4. Posiadam swoje hobby, przedstawiłem je kolegom z zastępu.
5. Podjąłem wraz z zastępem pracę w celu zarobienia na sprzęt i ekwipunek lub inny wspólnie wybrany cel.

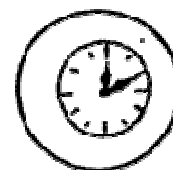
Gentlemen **

1. Znam zasady zachowania się przy stole (w tym np. jakie sztucce służą do czego).
2. Znam i stosuje na co dzień zasady savoir vivre.
3. Znam i stosuje zasady kultury języka.
4. Potrafię dostosować ubiór do okoliczności.

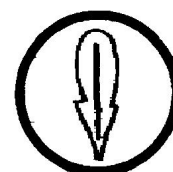
Organizator czasu **

1. Planując swój czas korzysta z kalendarza i terminarza.
2. Przedstawił zastępowi różne propozycje aktywnego spędzenia wolnego czasu i zorganizował wybraną przez zastęp propozycję wspólnego spędzenia czasu poza zbiórką.
3. Przeprowadził sondę wśród uczniów klasy, szkoły na temat spędzania wolnego czasu dzieci, z wynikami sondy zapoznał drużynę.
4. Zna zasady gospodarowania czasem.

Twórca siebie ***

1. Jestem przykładem harcerskiego stylu, szczególnie w postępowaniu w zgodzie z Prawem Harcerskim.
2. Samodzielnie ułożyłem plan pracy nad sobą, starając się wyeliminować swoje wady, konsekwentnie go realizuję.
3. Doskonałem swoje talenty i uzdolnienia.
4. W porozumieniu z drużynowym wyznaczyłem sobie określony cel dotyczący podniesienia wyników w nauce i osiągnąłem go.
5. Przewyciężyłem słabość wykonując na rzecz swojego środowiska trudne zadanie organizacyjne.
6. W pracy drużyny lub zastępu wykorzystałem wiedzę i umiejętności, które nabyłem podczas zajęć poza drużyną (np. kurs tańca, kurs fotograficzny, kurs językowy).

Jedno pióro*

1. O wschodzie słońca przeprowadziłem kilkugodzinną obserwację życia lasu.
2. Przedstawiłem rysunki lub fotografie podpatrzonych scen z życia zwierząt.
3. Przez cały dzień obozowy zachowałem radość życia i zapał do pracy.

Uwaga – sprawność można zdobywać na biwaku lub obozie.

Dwa pióra **

1. Przez całą dobę na obozie zachowałem milczenie, uczestnicząc we wszystkich pracach obozu, wykorzystując ten czas na przemyślenia na temat harcerskiego życia.
2. Przedstawiłem drużynowemu swoje przemyślenia i wnioski na temat życia obozowego i harcerstwa.
3. Zrobiłem coś miłego lub pożytecznego dla zastępu (zorganizowałem grę, przyrządziłem smaczny posiłek, urządziłem „miejsce zastępu” w lesie itp.).

Trzy pióra ^M

Przez 3 kolejne doby przeszedłem i w następującej kolejności próby: głodu, milczenia, samotności.

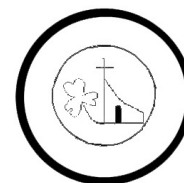
1. W czasie pierwszej doby zachowywałem całkowite milczenie i starałem się czas ten przeznaczyć na zastanowienie się nad swym harcerskim życiem.
2. Podczas drugiej doby, uczestnicząc we wszystkich zajęciach obozowych, powstrzymywałem się od spożywania jakichkolwiek pokarmów i napojów.
3. Trzecią dobę spędziłem w lesie niedostrzeżony przez ludzi, żywiąc się pokarmem leśnym. Przeznaczyłem ten czas na obserwację życia lasu i zastanowienie się nad swoim harcerskim życiem. W lesie posiadałem co najwyżej: konieczny ubiór, nóż, 5 zapalek, apteczkę osobistą. Po odbyciu ostatniej próby powrócił niepostrzeżenie do ogniska przynosząc ze sobą 3 ptasie pióra.

Sprawność mistrzowska harcerza orlego. Można ją zdobywać po ukończeniu 16 lat. Dopuszczenie do próby następuje w czasie ogniska przez harcerza posiadającego tę sprawność (wskazany byłby komendant obozu), bądź też kapitułę sprawności Trzech Piór. W uzasadnionych przypadkach, jeśli na obozie nie ma harcerki, która zdobyła „Trzy pióra”, dopuścić do prób może instruktorka mianowana/instruktor mianowany. Nieudaną próbę można powtórzyć dopiero po upływie roku. Sprawność zdobywać można wyłącznie na obozie letnim.

SPRAWNOŚCI KATOLICKIE

Parafianin *

1. Wiem, gdzie mieści się moja parafia, i pod jakim jest wezwaniem.
2. Znam obecnych duszpasterzy mojej parafii.
3. Przeprowadziłem zwiad na terenie swojej parafii na temat liczby parafian, duszpasterstw, działających na jej terenie, planów na przyszłość, pola służby itp.
4. Wykonałem pracę na rzecz parafii (porządki przy kościele, wykonanie dekoracji, gazetki ściennej, napisanie artykułu do gazety parafialnej).
5. Wziąłem udział w spotkaniu harcerzy którąś grupą parafialną (Oaza, ministranci, Grupa Apostolska).

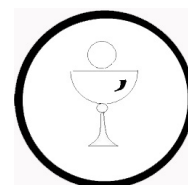
Hagiograf **

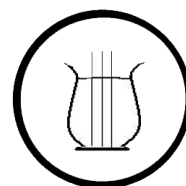
1. Znam patrona swojej miejscowości.
2. Znam swojego patrona (jeśli jest to święty) lub etymologię swojego imienia.
3. Znam patronów Polski i potrafię wymienić nowych błogosławionych i świętych.
4. Potrafię wytłumaczyć, co to jest beatyfikacja i kanonizacja.
5. Przygotowałem i przeprowadziłem konkurs, quiz itp., związany z postaciami świętych.
6. Przeczytałem książkę o wybranym świętym.

Liturgista **

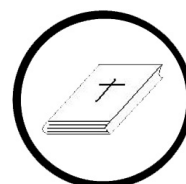
1. Wiem, z jakich części składa się msza święta i w pełni w niej uczestniczę.
2. Znam okresy roku liturgicznego, symbolikę koloru szat liturgicznych, święta obowiązkowe i uroczystości kościelne.
3. Wziąłem udział w dekorowaniu kościoła (dekoracja ołtarza, Grobu Pańskiego, szopki itp.).
4. Wziąłem udział w organizacji mszy harcerskiej.
5. Brałem udział w służbie ołtarza (czytanie lekcji, śpiew psalmu, czytanie modlitwy wiernych, przyniesienie darów ofiarnych).
6. Poprowadziłem zbiórkę, poświęconą liturgii.

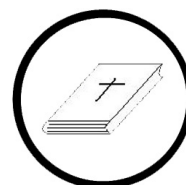
Chóralista **

1. Zapoznałem się z muzyką religijną różnych okresów: od chorału po muzykę gospel i dzieła współczesne.
2. Potrafię odróżnić pieśni liturgiczne od przygodnych.
3. Znam przynajmniej 4 melodie psalmów i aklamacji „Alleluja”, śpiewam Godzinki i Gorzkie Żale.
4. Przygotowałem zestaw pieśni liturgicznych i oprawę muzyczną do mszy św. na każdy okres roku liturgicznego. Zaśpiewałem psalm podczas liturgii.
5. Nauczyłem młodszych harcerzy kilku pieśni religijnych.
6. Wziąłem udział w przygotowaniach spotkania dla drużyny z okazji Świąt Bożego Narodzenia lub Wielkanocnych, wybrałem pieśni, właściwe dla danego okresu.

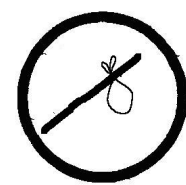
Bibliista **

1. Mam własną Biblię. Znam historię powstania Biblii.
2. Wiem, co to są parametry i wg nich potrafię znaleźć fragment tekstu. Znam Ewangelię wg św. Łukasza.
3. Przygotowałem swoją modlitwę poranną i wieczorną w oparciu o Biblię.
4. Wykorzystałem znajomość Biblii w pracy zastępu (gawęda, scenka, dyskusja, konkurs).
5. Wziąłem udział w przygotowaniu nabożeństwa lub rekolekcji harcerskich.

Znawca Biblii ***

1. Zdobyłem wiedzę na temat tłumaczeń Pisma Świętego.
2. Wiem, jakie były najstarsze rękopisy Pisma Świętego.
3. Czytam regularnie Biblię wraz z komentarzem.
4. Poprowadziłem dla innych modlitwę, rozważanie lub czuwanie w oparciu o fragmenty Biblii.
5. Odnalazłem ślady inspiracji Biblią w kulturze (np. malarstwie, literaturze, filmie, teatrze), podzieliłem się swoimi spostrzeżeniami z innymi.
6. Przygotowałem i poprowadziłem zajęcia dla harcerzy, ukazujące bogactwo Biblii.
7. Znam historię Zbawienia.

Pielgrzym **

1. Przygotowałem ognisko lub kominek na temat miejsc pielgrzymkowych.
2. W jednej z pielgrzymek pełniłem harcerską służbę.
3. Byłem współorganizatorem pielgrzymki.

SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE ZE SŁUŻBĄ

Organizator służby ***

1. Znalazłem dla zastępu/drużyny pole służby, byłem odpowiedzialny za jej pełnienie..
2. Zapoznałem harcerzy biorących udział w służbie z jej celem. Wytłumaczyłem harcerzom, jakie będą ich zadania.
3. Wspólnie z zespołem dokonałem oceny naszej pracy podczas realizacji służby. Oceeniłem własny w tym udział.
4. Udokumentowałem swoją służbę w atrakcyjnej formie.

Spółecznik ***

1. Posiadam pole swojej stałej służby.
2. Rozpropagowałem pomysły na realizację zadań służby w środowisku harcerskim i lokalnym.
3. Zorganizowałem wraz z grupą harcerzy imprezę na rzecz społeczności lokalnej np. dzień dziecka.
4. Zorganizowałem bank informacji o osobach potrzebujących harcerskiej opieki na terenie własnej miejscowości, dzielnicy i włączyłem do tej działalności właściwe jednostki.

Starszy brat *

1. Zadbałem o powierzone mojej opiece dziecko (nakarmiłem je, poszedłem z nim na spacer, ułożyłem do snu).
2. Przygotowałem prostą potrawę dla dziecka: kaszkę, jajecznicę lub deser owocowy.
3. Wykonałem zabawkę. Wziąłem pod uwagę wiek dziecka, dla którego ma być ona przeznaczona, i zasady bezpieczeństwa (szczególnie w przypadku dziecka w wieku poniżej 3 lat).
4. Zabawiłem małe dziecko w domu (np. w czasie jego choroby lub w dzień deszczowy).

Przyjaciół dzieci **

1. Zajmowałem i zabawiłem kilkoro dzieci przez kilka godzin (minimum 3 godziny)
  - zorganizowałem zabawy ruchowe i spokojne,
  - nauczyłem piosenki, poprowadziłem zabawy ze śpiewem,
  - opowiedziałem coś dzieciom i przeczytałem wierszyk lub bajkę,
  - zająłem dzieci pracą ręczną.
2. Brałem udział w organizowaniu imprezy dla gromady zuchowej.
3. Razem z innymi urządziłem lub odnowiłem plac zabaw albo pokierowałem przygotowaniem upominków dla dzieci.

Opiekun dzieci ***

1. Znam potrzeby i możliwości dzieci w różnym wieku. Scharakteryzowałem rozwój psychiczny i fizyczny dziecka.
2. Opiekowałem się przez 2 dni dzieckiem w wieku przedszkolnym.
3. Przewinałem niemowlę, nakarmiłem je butelką, asystowałem przy jego kąpieli.
4. Wykonałem kilka bezpiecznych zabawek, kształcących wyobraźnię lub zmysły dzieci w różnym wieku.
5. Poprowadziłem zajęcia z chorymi dziećmi (np. w szpitalu lub drużynie Nieprzetartego Szlaku).

Przyjaciel domu ***

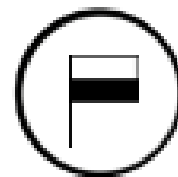
1. Systematycznie opiekowałem się osobą starszą, niedołązną lub biedną.
2. Stale utrzymuję porządek w jej mieszkaniu, dokonuję niezbędnych napraw.
3. Przygotowałem prostą potrawę dietetyczną lub domowe lekarstwo.
4. Zainteresowałem zastęp lub drużynę niesieniem pomocy ludziom starszym.
5. Wysłuchałem opowiadań ludzi starszych o czasach ich dzieciństwa i młodości.

Opiekun chorych ***

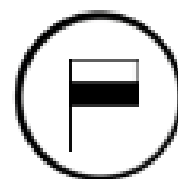
1. Opiekowałem się chorą osobą: przygotowałem dla niej pokój lub namiot izolatkę, utrzymałem tam czystość, prawidłowo pościeliłem łóżko, zadbałem o posiłki dla niego, pomagałem mu w myciu i czesaniu się, załatwianiu potrzeb fizjologicznych, zapobiegłem powstawaniu odleżyn.
2. Mierzyłem i zapisywałem temperaturę, tętno, robiłem okłady, i kompresy, podawałem leki zgodnie z zaleceniami lekarza, Znalazłem choremu zajęcie i rozrywkę.

SPRAWNOŚCI OBYWATELSKIE

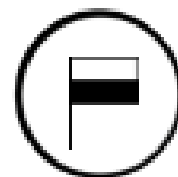
Początkujący obywatel *

1. Poznałem historię godła i barw narodowych. Wiem, co oznaczają i potrafię się wobec nich zachować.
2. Zaśpiewałem hymn państwowy.
3. Odszukałem na mapie Polski miejsca, które dotąd odwiedziłem lub chciałbym odwiedzić.
4. Na zbiórce zastępu opowiedziałem o jednym ze świąt narodowych.

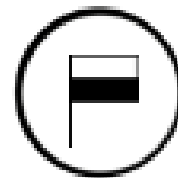
Obywatel **

1. Współpracuję z samorządem szkolnym.
2. Poznałem najważniejsze fakty z historii najnowszej Polski.
3. Wiem, jakie miejsce zajmują w społeczeństwie organizacje harcerskie. Opowiedziałem o tym na zbiórce.
4. Dowiedziałem się, gdzie znajdują się najważniejsze urzędy w mojej miejscowości i gminie. Przygotowałem mapę miasta przedstawiającą ich lokalizację oraz główne sprawy, jakimi się zajmują.
5. Zorganizowałem dla drużyny wycieczkę do urzędu gminy lub miasta.

Obywatel Aktywny ***

1. Zapoznałem się z najważniejszymi prawami i obowiązkami obywateli RP.
2. Wiem, na czym polega demokracja. Brałem udział w Radzie Hufca lub Zjeździe SH.
3. Przeczytałem książkę o najnowszej historii Polski. Przeprowadziłem grę o historii najnowszej kraju.
4. Orientuję się w bieżących wydarzeniach politycznych, gospodarczych i kulturalnych kraju. Regularnie czytam gazety.
5. Zapoznałem się z podziałem polskiej sceny politycznej. Dowiedziałem się, kto sprawuje najważniejsze funkcje państwowe.
6. Angażuję się w pracę parlamentu młodzieży lub jednej z młodzieżowych organizacji. W swojej działalności godnie reprezentuje SH.

Wyborca ^M

1. Znam istotę społeczeństwa obywatelskiego. Dyskutowałem o zauważonych problemach społecznych.
2. Potrafię wskazać, na czym polega samorządność drużyny w realizacji zadań.
3. Prześledziłem programy partii politycznych w Polsce.
4. Wziąłem udział w wyborach do samorządu uczniowskiego lub władz samorządowych lub państwowych.
5. Rozumiem mechanizmy sprawowania władzy w państwie demokratycznym, rolę wyborów i zasadę pomocniczości państwa.
6. Przygotowałem Zjazd SH lub Radę Hufca.

Młody Obywatel *

1. Znam podstawowe numery telefonów: alarmowe (112, 999, 998, 997), do rodziców, rodzeństwa, sąsiadów.
2. Wiem, jakiej jestem narodowości i jakie mam obywatelstwo. Wiem, jakie są moje, wynikające z tego prawa i obowiązki.
3. Orientuję się w wydarzeniach w Polsce i na świecie. Wiem, kto jest Prezydentem Polski.
4. Wziąłem udział w wyborach do samorządu szkolnego. Wiem, czemu zagłosowałem na danego kandydata/daną kandydatkę
5. Znam przysługujące mi prawa i obowiązki ucznia i wiem, jak z nich korzystać. Zapoznałem się ze statutem/regulaminem szkoły.
6. W moim otoczeniu są osoby, które mają inne zdanie niż ja. W rozmowie, w zabawie lub w działaniu potrafię uszanować ich poglądy.
7. Wziąłem aktywny udział w przygotowaniu wydarzenia szkoły/osiedla/parafii.
8. Wraz z zastępem wziąłem udział w akcji na rzecz środowiska.
9. Znam osobę spoza rodziny, której można pomóc. Porozmawiam z rodzicami, bądź drużynowym, jak mogę to zrobić.
10. Wiem, na czym polega demokracja. Brałem udział w demokratycznym podejmowaniu decyzji w zastępie lub w drużynie.

Obywatel **

1. Znam podstawowe numery telefonów: alarmowe (112, 999, 998, 997), do rodziców, rodzeństwa, sąsiadów.
2. Wiem, co to znaczy być obywatelem. Wiem, jakie prawa nabywa pełnoletnia osoba, jako obywatela RP.
3. Orientuję się w wydarzeniach w Polsce i na świecie. Wiem, kto jest Prezydentem i Premierem Polski. Wiem, co te funkcje oznaczają.
4. Wziąłem udział w organizacji kampanii wyborczej w szkole lub do Młodzieżowego Samorządu Lokalnego. Zapoznałem się z programami, co najmniej 3 kandydatów.
5. Wiem, czym zajmuje się Rzecznik Praw Dziecka.
6. Potrafię wskazać grupy, które są dyskryminowane w Polsce.
7. Wziąłem aktywny udział w przygotowaniu wydarzenia szkoły/osiedla/parafii.
8. W życiu codziennym dbam o środowisko.
9. Pełniłem służbę wraz z zastępem.
10. Wiem, na czym polega demokracja. Brałem udział w demokratycznym podejmowaniu decyzji w Radzie Drużyny lub drużynie.

Obywatel RP ***

1. Przeczytałem Konstytucję RP. Wskażę trzy artykuły, które zwróciły moją uwagę, jako obywatela.
2. Orientuję się w bieżących wydarzeniach w Polsce i na świecie. Zapoznałem się z podziałem polskiej sceny politycznej. Wiem, kto sprawuje najważniejsze funkcje państwowe.
3. Zapoznałem się z programami kandydatów i komitetów wyborczych. Jeśli mam 18 lat – wziąłem udział w wyborach lub referendum.
4. Przygotowałem dla młodszych zajęcia o prawach dziecka.
5. Wziąłem udział w akcji na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji wybranej grupy społecznej lub wziąłem udział w debacie konfrontującej różne poglądy.
6. Czytam prasę lokalną. Współorganizowałem wydarzenie dla społeczności lokalnej w szkole/osiedlu/parafii.
7. Znam problemy ochrony środowiska, wiem, dlaczego obywatel powinien dbać o środowisko.
8. Byłem odpowiedzialny za cykliczną służbę w drużynie.

Mistrz Obywatelstwa ^M

1. Zdobyłem sprawność *Obywatelka RP*.
2. Działam w wybranym obszarze społecznym (jestem wolontariuszem lub biorę udział w nieformalnych inicjatywach w społeczności lokalnej).
3. Wraz z zespołem, którym kieruję, opracowałem projekt kampanii społecznej na wybrany temat. Zdobyłem grant, sponsorów, przeprowadziłem akcję. Osiągnąłem zamierzone rezultaty – z wybranym przekazem przedostałem się do określonej grupy odbiorców.

Początkujący Patriota *

1. Umiem zaśpiewać 4 zwrotki hymnu narodowego Polski. Wiem, jak zachować się przy śpiewaniu hymnu.
2. Znam historię godła narodowego, potrafię je narysować.
3. Uczestniczyłem w obchodach święta narodowego.
4. Posiadam flagę, wiem, kiedy ją wywiesić i pamiętam o tym obowiązku.
5. Wiem, kto jest Protektorem ruchu harcerskiego w Polsce.
6. Jestem dumny z tego, że jestem Polakiem.

Odkrywca symboli narodowych **

1. Znam historię powstania hymnu narodowego, umiem wymienić poprzednie pieśni pełniące rolę hymnu.
2. Wykonałem godło narodowe ciekawą techniką.
3. Przeprowadziłem w zastępie ciekawą zbiórkę z okazji święta narodowego.
4. Wraz z harcerzami z zastępu przeprowadziłem akcję „Flaga” promującą wywieszanie flag na święta narodowe lub rozdawałem flagi uczestnikom święta narodowego.
5. Odwiedziłem miejsce związane z hymnem narodowym lub wystawę związaną z polskimi symbolami narodowymi.
6. Wiem, że co to znaczy, że Prezydent RP jest protektorem ruchu harcerskiego w Polsce.
7. Umiem wytłumaczyć, dlaczego jestem dumny z tego, że jest Polakiem.

Znawca symboli narodowych ***

1. Przeprowadziłem ciekawe obchody święta narodowego dla drużyny.
2. Odwiedziłem Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie.
3. Wykazałem się znajomością historii polskich symboli narodowych. Wiem, jakie miały znaczenie w historii narodu polskiego.

Patriota ***

1. Uczestniczę w tworzeniu współczesnej kultury polskiej w skali lokalnej. Potrafię udokumentować swoje uczestnictwo.
2. Zorganizowałem wycieczkę dla drużyny do ważnego dla polskiej historii miejsca.
3. Zrealizowałem projekt promowania polskiej kultury w społeczności lokalnej.
4. Stawiłem się na wezwanie Prezydenta RP.

Młody Europejczyk *

1. Wiem, czym jest Unia Europejska. Znam jej symbole - flagę, hymn, wspólną walutę.
2. Potrafię wskazać na mapie kraje członkowskie UE.
3. Nauczyłem się podstawowych zwrotów w języku jednego z państw UE.
4. Znam walutę UE i potrafię dokonywać jej przeliczeń na złotówki.

Europejczyk **

1. Wiem, czym jest Unia Europejska. Potrafię wymienić podstawowe instytucje europejskie i wiem, czym się zajmują.
2. Znam proces tworzenia się UE.
3. Wraz z zastępem wzięłem udział w cyklu zbiórek dotyczących jednego z państw UE.
4. Zebrałem ciekawostki, odwiedziłem wystawę, przejrzałem strony internetowe o tematyce integracji europejskiej. Podzieliłem się zdobytą wiedzą.
5. Wzięłem udział w grze negocjacyjnej na poziomie wywiadowcy.

Obywatel Europy ***

1. Znam historię Polski na tle Europy od 1939 roku do dziś.
2. Znam przebieg procesu integracji Polski z UE.
3. Zorganizowałem grę negocjacyjną dla tropicielek / wywiadowców lub wzięłem udział w takowej na poziomie ćwika / pionierki.
4. Nawiązałem kontakt z rówieśnikami z UE.
5. Potrafię uargumentować plusy i minusy związane z przystąpieniem Polski do UE.

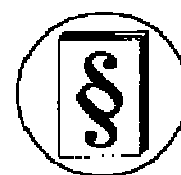
Młody Europarlamentarzysta ^M

1. Zdobyłem sprawność Obywatela Europy.
2. Zorganizowałem wymianę skautów z Unii Europejskiej.
3. Odbylem staż w Parlamencie Europejskim, Komisji Europejskiej lub w innej instytucji zajmującej się integracją europejską.

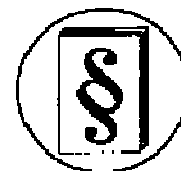
Polak w świecie **

1. Wiem, do jakich głównych organizacji międzynarodowych należy Polska i jakie są ich cele.
2. W ciekawy sposób opowiedziałem o wybranym wydarzeniu z historii Polski, które wpłynęło na historię świata.
3. Przeczytałem 3 wybrane artykuły prasowe na temat sytuacji na świecie. O tym, co czego się dowiedziałem, opowiedziałem na zbiórce.
4. Zebrałem informacje o harcerstwie polskim w innych krajach i podzieliłem się nimi z innymi harcerkami.
5. Wziąłem udział w wydarzeniu kulturalnym lub społecznym o światowym zasięgu.

Znawca praw człowieka **

1. Wiem, czym są prawa i wolności człowieka. Rozumiem pojęcie godności.
2. Wiem, jakie główne dokumenty międzynarodowe ustanawiają podstawowe prawa i wolności człowieka.
3. Wiem, jakie organizacje pozarządowe w Polsce podejmują tematykę praw człowieka.
4. Obejrzałam film lub wystawę podejmującą tematykę praw człowieka. Podzieliłam się opinią na temat tego, co zobaczyłam.
5. Wiem, w których krajach prawa człowieka nadal są łamane. Przygotowałem wraz z drużyną akcję propagującą prawa człowieka.

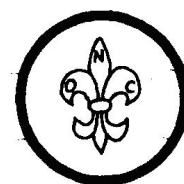

Obrońca praw człowieka ***

1. Wiem, skąd pochodzi idea praw człowieka oraz jakie wydarzenia miały największy wpływ na ich rozwój. Rozumiem, czym są kolejne generacje praw człowieka.
2. Znam najważniejsze dokumenty międzynarodowe dotyczące praw człowieka. Wiem, które organizacje międzynarodowe odpowiadają za przestrzeganie praw człowieka.
3. Wybrałem jedną dziedzinę praw człowieka, którą poznałem w sposób szczególny (np. prawa kobiet, prawa dzieci, prawa uchodźców). Przygotowałem dla drużyny zbiórkę na ten temat.
4. Wiem, w jakich krajach prawa człowieka są nadal łamane. Przygotowałem prezentację ukazującą te kraje oraz opisującą przykładowe problemy.

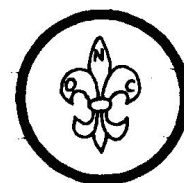

SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z TRADYCJĄ I HISTORIĄ HARCERSTWA

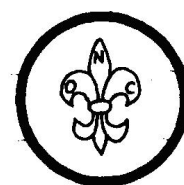
Poszukiwacz harcerskich korzeni *

1. Znam symbolikę krzyża harcerskiego i lilijki harcerskiej.
2. Wiem, jaka jest historia hasła „Czuwaj!” i do czego ono zobowiązuje.
3. Wiem, kto i kiedy stworzył skauting oraz harcerstwo.
4. Umiem zaśpiewać hymn harcerski. Znam nazwiska jego autorów i historię powstania tej pieśni.
5. Poznałem kilka (co najmniej 3) obrzędy harcerskie i związane z nimi pieśni. Teksty pieśni wpisałem do śpiewnika. Potrafię zaśpiewać, co najmniej 3 z nich.
6. Odwiedziłem (np. wraz z zastępem) miejsce związane z historią harcerstwa w swojej miejscowości. Dowiedziałem się dokładnie, z jakim wydarzeniem jest ono związane.

Badacz tradycji harcerskiej **

1. Scharakteryzowałem główne okresy działalności harcerstwa, od powstania po dzień dzisiejszy. Przedstawiłem daty, wydarzenia i główne postacie z tych okresów.
2. Posiadam (założyłem własny lub przyjąłem od kogoś) śpiewniczek starych piosenek harcerskich, wiem, z jakich okresów one pochodzą. Potrafię zaśpiewać 4 z nich.
3. Odwiedziłem z zastępem miejsce, związane z harcerską historią (wystawę, tablicę pamiątkową, grób), pełniłem rolę przewodnika.
4. Brałem udział w przygotowaniu i prowadzeniu wieczornicy dla drużyny (kominek, ognisko, teatr), poświęconej wybranemu zagadnieniu z historii harcerstwa.
5. Zebrałem materiały dokumentujące prace zastępu i umieściłem je na stronie internetowej drużyny lub w kronice.

Znawca tradycji harcerskich ***

1. Przeczytałem, co najmniej 8 książek i wiele artykułów związanych z historią harcerstwa.
2. Znam dorobek i osiągnięcia Organizacji Harcerzy.
3. Potrafię scharakteryzować sylwetki i przedstawić fakty z życia znanych instruktorów, o 3 z nich opowiedziałem gawędy.
4. Nawiązałem bezpośredni kontakt ze starszym lub byłym instruktorem. Poznałem dzieje jego służby. Obejrzałem posiadane przez niego pamiątki. Utrzymuję z nim kontakt z okazji świąt, rocznic itp.
5. Sam lub z zespołem przygotowałem pracę, obrazującą dzieje i dorobek polskiego harcerstwa lub światowego skautingu (gazetkę, wystawę, artykuł do prasy harcerskiej, album, audycję magnetofonową.).

Znawca obrzędów i zwyczajów drużyny *

1. Poznałem historię swojej drużyny.
2. Zapoznałem się z kronikami drużyny lub szczepu.
3. Przeprowadziłem wywiad z przybocznym lub z drużynowym dotyczący zwyczajów w drużynie. Pozyskane informacje przedstawiłem na zbiórce zastępu.
4. Nauczyłem się obrzędowych piosenek drużyny.

Znawca skautingu ***

1. Znam historię skautingu – wiem, jak skauting rozwinął się w ruch ogólnoswiatowy.
2. Poznałem organizacje harcerskie działające w Polsce, wiem czym się różnią.
3. Znam najważniejsze organizacje skautowe działające w krajach europejskich.
4. Dobrze poznałem wybraną organizację skautową – znam jej historię i obecną działalność.
5. Samodzielnie przygotowałem zbiórkę na temat skautingu.
6. Zorganizowałem zbiórkę z przedstawicielami innej organizacji.

Szare Szeregi *

1. Wiem, co to były: „Szare Szeregi” i „Związek Koniczyn”. Wymieniłem nazwiska Naczelników Harcerzy.
2. Wiem, na czym polegał program Szarych Szeregów „Dziś – Jutro – Pojutrze”.
3. Znam podział wiekowy obowiązujący w Szarych Szeregach. Podąłem przykłady służb pełnionych przez harcerzy podczas wojny.
4. Odwiedziłem miejsce związane z działalnością konspiracyjnego harcerstwa lub groby poległych harcerzy.
5. Wziąłem udział w grze terenowej (manewrach, ćwiczeniach, harcach), których fabuła była oparta na jednej ze służb harcerzy podczas wojny, np. poczta polowa.
6. Znam piosenkę z okresu okupacji.
7. Wraz z zastępem odwiedziłem Muzeum Powstania Warszawskiego.

Badacz Powstania **

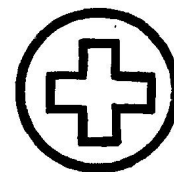
1. Zdobyłem sprawność plakietki Hufca
2. Zazaczyłem na planie Warszawy rejony opanowane przez powstańców i największych walk.
3. Przygotowałem dla harcerzy z drużyny informacje o udziale harcerstwa w walce i służbie podczas Powstania Warszawskiego.
4. Przeprowadziłem wywiad z Powstańcami na temat ich udziału w Powstaniu Warszawskim.
5. Wraz z zastępem/drużyną przygotowałem śpiewnik kilku piosenek powstańczych.
6. Obejrzałem film o Powstaniu (np. Kanał).

Polskie Państwo Podziemne ***

1. Poznałem dzieje Polskiego Państwa Podziemnego.
2. Podałem przykłady głównych zadań wykonywanych przez struktury Polskiego Państwa Podziemnego: konspiracyjne władze – rząd i administracja, parlament, sądownictwo, policja, wojsko, nauka i szkolnictwo, opieka i pomoc społeczna, pomoc zadań: wywiad, dywersja, sabotaż, samoobrona i ochrona ludności, kultura podziemna, prasa, informacja i propaganda.
3. Przeprowadziłem i opublikowałem wywiad z żołnierzami Armii Krajowej lub innej organizacji konspiracyjnej podporządkowanej Polskiemu Państwu Podziemnemu (Szare Szeregi, Organizacja Harcerki, Bataliony Chłopskie, Narodowe Siły Zbrojne) lub odsłuchałem wybrane wywiady zarchiwizowane w Muzeum Powstania Warszawskiego i napisałem opracowanie na ten temat.
4. Dowiedziałem się, co to była Akcja „Burza”.
5. Zorganizowałem grę terenową, której fabuła była oparta na jednej ze służb lub kierunków działań Polskiego Państwa Podziemnego.

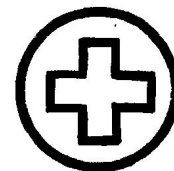
SPRAWNOŚCI SAMARYTAŃSKIE

Higienista *

1. Skompletowałem apteczkę osobistą na wycieczkę i obóz.
2. Zabezpieczyłem się przed odparzeniem nóg, przeziębieniem, odmrożeniem.
3. Należycie opatrzyłem drobne skaleczenie.
4. Zaradziłem w fikcyjnym przypadku krwotoku z nosa, stłuczenia.
5. Zmierzyłem temperaturę.
6. Umiejętnie wykorzystałem chustę trójkątną.
7. Brałem udział w kontroli czystości na obozie lub biwaku.

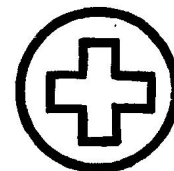
Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień młodzika w zakresie działu samarytanka.

Sanitariusz **

1. Skompletowałem połowę apteczki zastępu i pokazałem jak z niej korzystać.
2. Ułożyłem „chorego” w pozycji bocznej ustalonej.
3. Zaradziłem w fikcyjnym przypadku omdlenia, udaru słonecznego, otarcia nogi, odmrożenia, oparzenia, zaprószenia oka.
4. Założyłem opatrunek na ranę. Zabandażowałem palec, przedramię, łokieć.
5. Unieruchomiłem kończynę
6. Sporządziłem prowizoryczne nosze.
7. Prawidłowo zmierzyłem temperaturę i tętno. Potrafię skomentować wyniki (określić, czy badany jest chory, zdrowy, po wysiłku fizycznym itp.)
8. Pokazałem jak gasić palące się na człowieku ubranie.
9. Pełniłem funkcje sanitarną na biwaku.

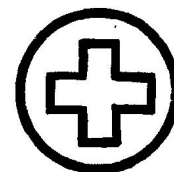
Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień wywiadowcy w zakresie działu samarytanka.

Ratownik * * *

1. Skompletowałem apteczkę drużyny i pokazałem jak z niej korzystać.
2. Zaradziłem w przypadku omdlenia, zatrucia, udaru słonecznego, zaccadzenia, krwotoku, porażenia prądem, utonięcia, złamania otwartego i z przemieszczeniem.
3. Przyłożyłem okład. Zabandażowałem kilkoma sposobami kończynę, głowę i tułowie.
4. Umiejętnie wykonałem sztuczne oddychanie oraz zewnętrzny masaż serca.
5. W warunkach polowych zorganizowałem transport chorego, przygotowałem dla niego pomieszczenie i zapewniłem opiekę.
6. Opowiedziałem o postępowaniu z topielcem i ofiarą wypadku drogowego.
7. Wykazałem się elementarną znajomością budowy i czynności ludzkiego ciała (wskazałem położenie żołądka, wątroby, serca, nerek, trzustki, wyrostka robaczkowego, głównych tętnic itp.)
8. Pomagałem w ambulatorium obozowym.
9. W czasie zajęć harcerskich wytłumaczyłem młodszymi szkodliwość tytoniu, alkoholu i narkotyków.
10. Nauczył młodszych udzielania pierwszej pomocy w prostych przypadkach i przeprowadził próbę na sprawność z tego działu.

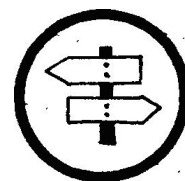
Zdobyte sprawności Ratownika zalicza próbę na stopień ćwika w zakresie samarytanki.

Samarytanin ^M

1. Zdobyłem sprawność Ratownika.
2. Sprawnie zaradziłem w fikcyjnym wypadku (urazu kręgosłup, rany brzucha, atak cukrzycy, urazu głowy).
3. Przeprowadziłem kilkugodzinne przeszkolenie z samarytanki dla młodszych i próbę na sprawność ratownika.
4. Umiejętnie wykonałem dwie spośród wymienionych czynności: stawianie baniek, wykonywanie zastrzyków domięśniowych, lewatywy oczyszczającej itp.
5. Zorganizowałem zespołowe udzielanie pomocy w fikcyjnym dużym wypadku np. katastrofie komunikacyjnej, pożarze, itp.
6. Odbylem próbę mistrzowską – przepracowałem osiem godzin na pogotowiu ratunkowym lub w szpitalu wykonując prace pomocnicze w zakresie udzielania pierwszej pomocy lub opieki nad chorymi.

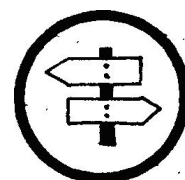
SPRAWNOŚCI KRAJOZNAWCZE

Wskazidroga *

1. W czasie gry lub zwiadu wskazałem drogę lub poprowadziłem do określonego punktu oddalonego o 2-3 km, odszukałem wyznaczony obiekt.
2. Na otrzymanym planie zaznaczyłem nazwy ulic, placów oraz ważne objekty – ośrodek zdrowia, aptekę, pocztę, straż pożarną, posterunek policji.
3. Poznałem najbliższy obiekt godny zwiedzenia (zabytek historyczny, muzeum, osobliwość przyrodniczą tp..) i opowiedział o nim w czasie zajęć harcerskich. Wyszukałem interesujące informacje o swojej miejscowości w przewodniku lub encyklopedii.
4. Narysowałem herb swojego miasta.

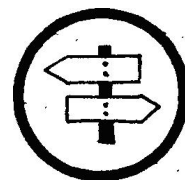
Zdobycie sprawności Wskazidrogi zalicza próbę na stopień młodzika w zakresie znajomości miejsca zamieszkania.

Przewodnik **

1. W czasie gry lub zwiadu posłużyłem się planem swojej miejscowości, wskazałem najkrótszą drogę do określonego miejsca w odległości 10 km (połączenia komunikacyjne, drogi, ulice itp.)
2. Wskazałem w swojej miejscowości miejsca upamiętnione walkami narodowowyzwoleńczymi lub społecznymi (w Warszawie po 1–2 przykłady miejsc, związanych z: Insurekcją Kościuszkowską, Powstaniem Listopadowym i Styczniowym, okresem okupacji hitlerowskiej lub też kilka miejsc, związanych z jednym z tych wydarzeń).
3. Poznałem najważniejsze objekty zabytkowe lub osobliwości przyrodnicze swojej miejscowości lub okolicy.
4. W czasie zajęć harcerskich przedstawiłem ciekawie historię swojej miejscowości.
5. Opracowałem plan zwiedzania swojej miejscowości.
6. Wspólnie z zastępem przedstawiłem młodszymi legendy lub zwyczaje swojej miejscowości lub okolicy.

Zdobycie sprawności Przewodnika zalicza próbę na stopień wywiadowcy w zakresie znajomości miejsca zamieszkania.

Krajoznawca * * *

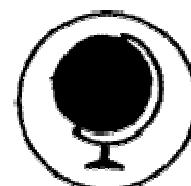
1. Oprowadziłem 3 wycieczki po swoim mieście (okolicy) wykazując się znajomością historii zabytków i ciekawych obiektów.
2. Pokierowałem sporządzeniem krajoznawczego opracowania okolicy na podstawie zajęć terenowych i literatury (geografia, historia, system połączeń komunikacyjnych, przemysł, rolnictwo, obiekty historyczne i przyrodnicze, sztuka i zwyczaje ludowe).
3. Zaplanowałem dla drużyny cykl wycieczek do ciekawych miejsc historycznych, środowisk przyrodniczych lub geograficznych posługując się mapami i przewodnikami.
4. Wykorzystałem w pracy harcerskiej zdobyte wiadomości z zakresu historii ruchu krajoznawczego i historii sztuki lub etnografii.
5. Byłem na 3 wycieczkach krajoznawczych w różnych rejonach Polski.

Zdobycie sprawności Krajoznawcy zalicza próbę na stopień ćwika w zakresie znajomości miejsca zamieszkania.

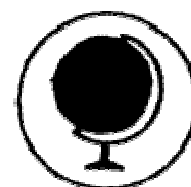
Miłośnik podróży *

1. Przeczytałem 2 książki podróżnicze lub podróżniczo-przygodowe.
2. Zaplanowałem według mapy podróż dookoła świata, ciekawie opowiedziałem, dlaczego wybrałem proponowaną trasę.
3. Wybrałem zakątek świata, który najbardziej chciałbym poznać. Zbieram o nim wiadomości (artykuły, ilustracje itp.)
4. Uczę się języka obcego, znam podstawowe zwroty.

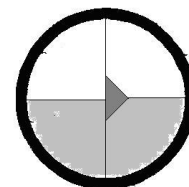
Światowid * *

1. Koresponduje z mieszkańcem innego kraju (obcokrajowcem lub Polakiem mieszkającym za granicą).
2. Uczę się języka obcego, umiem odpowiedzieć w nim na proste pytania.
3. Zdobyłem wiadomości o życiu ludzi w innych krajach.
4. Przedstawiłem zastępowi swoje dokonania ze zdobywania sprawności w ciekawej formie.

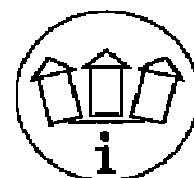
Globtroter * * *

1. Nawiązałem kontakt z mieszkańcem innego kraju. Korespondowałem z nim min. 3 miesiące.
2. Brałem udział w wyjeździe zagranicznym (obóz, biwak itp.).
3. Porozumiałem się w obcym języku w sprawach życia codziennego (zakupy, pytanie o drogę itp.).
4. Brałem udział w organizacji pomocy dla innego kraju.
5. Poznaję kulturę innych narodów. Wykorzystałem swoją wiedzę z tej dziedziny w trakcie zajęć harcerskich.

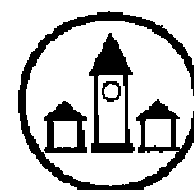
Znawca wspólnoty polskiej ***

1. Gromadzę i stale poszerzam wiadomości o Polakach i polskich skupiskach na obszarze wybranego kraju – znam ich dzieje.
2. Znam aktualną sytuację polityczną i ekonomiczną w tym kraju, umiem wymienić polskie organizacje społeczne
3. Gromadzę wiadomości o dawnym i współczesnym polskim życiu kulturalnym na obszarze omawianego kraju oraz o znajdującym się tam polskim dziedzictwie kulturalnym. Przedstawiłem dzieje wybranego zabytku.
4. Koresponduje z Polakami – swoimi rówieśnikami mieszkającymi w tym kraju. Przedstawiłem im podstawowe informacje o Stowarzyszeniu Harcerskim.
5. Znam podstawowe dane z geografii i historii wybranego kraju.

Przewodnik miejski ^M

1. Poznałem kilkanaście najstarszych i najciekawszych miast w Polsce. Znam ich historię, zabytki itp.
2. Ukończyłem kurs przewodnika miejskiego PTTK.
3. Odbylem próbę mistrzowską: oprowadziłem wycieczkę po wybranym mieście w Polsce.

Przewodnik turystyki ^M

1. Poznałem dokładnie jeden region turystyczny Polski (np. Góry Świętokrzyskie, Bory Tucholskie itp.).
2. Znam dokładnie topografię tego regionu i nazewnictwo z nią związane.
3. Znam historię regionu, pamiątki historyczne (budynki, kościoły, tablice pamiątkowe) oraz miejsca związane z wydarzeniami historycznymi.
4. Posiadam wiadomości z etnografii tych terenów.
5. Zorganizowałem dużą imprezę harcerską (np. rajd) po tym regionie.

SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z WYCIECZKOWANIEM

Łazik *

1. Skompletowałem ekwipunek osobisty na wycieczkę jednodniową i dwudniową.
2. Prawidłowo spakowałem chlebak, plecak i zrolowałem koc.
3. Ubrałem się odpowiednio na wycieczkę w zależności od pory roku i pogody; zabezpieczyłem się przed przemęczeniem oraz odparzeniem nóg.
4. Na wycieczce wybrałem miejsce na odpoczynek, zatarłem ślady biwakowania.
5. Byłem na 4 wycieczkach harcerskich w tym na 1 z nocowaniem.
6. Umiejętnie wyznaczyć północ za pomocą słońca, busoli i gwiazd.

Zdobycie sprawności Łazika zalicza próbę na stopień młodzika w zakresie wycieczkowania.

Włóczęga **

1. Zaplanowałem 2 wycieczki zastępu (cel, trasę i program).
2. Skompletowałem ekwipunek i prowiant zastępu na wycieczkę jedno i dwudniową.
3. Prawidłowo i bezpiecznie prowadziłem zastęp na wycieczkach:
  - ustaliłem trasę marszu,
  - regulowałem tempo marszu,
  - wyznaczałem harcerza prowadzącego i zamykającego.
4. Pokierowałem rozbijaniem i likwidacją biwaku.
5. Obliczyłem przed wycieczką zastępu jej koszt, a po powrocie przedstawiłem rozliczenie finansowe.
6. Na wycieczce prowadziłem według mapy papierowej, osiągając wyznaczony cel wędrowki oraz posłużyłem się systemem nawigacji GPS.
7. Byłem na 6 wycieczkach w tym na 2 z nocowaniem i 1 zimowej.

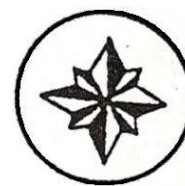
Zdobycie sprawności Włóczęgi zalicza próbę na stopień wywiadowcy w zakresie wycieczkowania.

Wędrowiec ***

1. Skompletowałem własny ekwipunek wycieczkowy.
2. Wykorzystując mapy, przewoźniki, rozkład jazdy PKP i PKS zaplanowałem i poprowadziłem 2-dniową wycieczkę drużyny lub kilku zastępów.
3. Poradziłem sobie w trudnych sytuacjach na wycieczce (w deszczu, śniegu, we mgle, w razie zabłądzenia).
4. Zorganizowałem nocleg bez namiotu.
5. Przewidziałem pogodę.
6. Uczestniczyłem w kilkudniowej wędrowce górskiej lub obozie wędrownym.
7. Przebyłem pieszo co najmniej 100 km.

Zdobycie sprawności Wędrowca zalicza próbę na stopień ćwika w zakresie wycieczkowania.

Wyga ^M

1. Zdobyłem sprawności wędrowca i topografa.
2. Zaplanowałem i poprowadziłem, obóz wędrowny (co najmniej siedmiodniową wędrowkę).
3. Odbylem próbę szlaku o charakterze wyczynu harcersko-turystycznego.

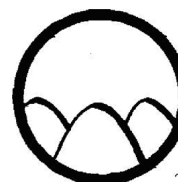
Sprawność mistrzowska harcerza orlego w zakresie wędrowki. Sprawność zdobywa się wędrując różnymi sposobami (pieszo, na nartach, rowerem, konno, kajakami, żaglówką itp.). Szczegółowe wymagania próby powinna ustalać komisja przeprowadzająca próbę na sprawność.

Wyga nizinny ^M

1. Zaplanowałem i przeprowadziłem, co najmniej czterodniową wycieczkę.
2. Odbylem próbę szlaku: w ciągu nie więcej niż 3 dni przeszedłem 100 km. Na wędrowkę zabrałem koc, śpiwór, trochę ciepłej odzieży, bochenek chleba, mundur harcerski, worek, sznurek, kubek, pudełko zapalek. Na trasie nie wydałem więcej niż równowartość kostki masła. Trasę próby ustaliłem samodzielnie i zatwierdziłem u Komendanta Hufca.
3. Zorganizowałem nocleg bez namiotu (niezależnie od noclegów w pkt. 2).
4. Przewidziałem pogodę.
5. Przebyłem pieszo 200 kilometrów (poza próbą szlaku).
6. Przedstawiłem rozliczenie finansowe wycieczki.

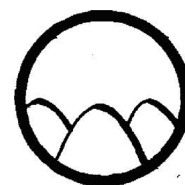
Sprawność mistrzowska Harcerza Orlego w zakresie wędrowki.

Ceper *

1. Odbylem 2 wędrowki górskie. Wskazałem na mapie przebyte trasy lub założyłem książeczkę GOT.
2. Nie narzekając na trudy, zdobyłem 3 szczyty górskie.
3. W czasie wędrowki wskazałem na mapie dalszy kierunek marszu zaplanowanej trasy. Wyzaczyłem północ za pomocą busoli, Słońca i gwiazd.
4. Skorzystałem ze schroniska górskiego (z posiłku lub noclegu).
5. Potrafię prawidłowo ubrać się na wycieczkę górską. Skompletowałem ekwipunek górski i spakowałem plecak. Załadowałem telefon komórkowy, znam na pamięć numery alarmowe.
6. Potrafię wezwać GOPR lub TOPR, wiem, w jakich sytuacjach można to robić.

Górolazik **

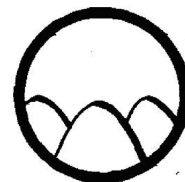
1. Obyłem 5 górskich wycieczek.
2. Nie narzekając na trudy, zdobyłem 6 szczytów górskich w minimum 2 pasmach.
3. Dobrze orientuję się w terenie górskim. Posługując się mapą, prawidłowo wskazałem w terenie doliny, granie, szczyty, przełęcze.
4. Znam zasady pierwszej pomocy w górach.
5. Znam pasma górskie w Polsce, potrafię wskazać je na mapie.

Górolazik zimowy

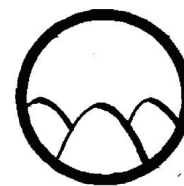

1. Obyłem 5 górskich wycieczek zimowych.
2. Dobrze orientuję się w terenie górskim. Posługując się mapą, prawidłowo wskazałem w terenie doliny, granie, szczyty, przełęcze.
3. Potrafię zabezpieczyć się przed zimnem i odmrożeniami.
4. Zbudowałem biwakową jamę śnieżną, rozpałem ognisko ogrzewcze.
5. Znam różne rodzaje lawin śnieżnych, wiem, co oznaczają poszczególne stopnie zagrożenia lawinowego.

Wędrowiec górski ***

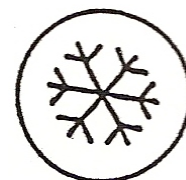
1. Wędruję po górach.
2. Przebyłem 2 granie główne w Karpatach i/lub Sudetach.
3. Zdołem, co najmniej 10 szczytów w różnych pasmach górskich.
4. Spędziłem kilkanaście nocy w schroniskach górskich i biwakując pod namiotem.
5. Tam, gdzie jest to dozwolone, przebyłem, nie korzystając z dróg i szlaków, co najmniej 10 km na przełaj przez góry.
6. Znam niebezpieczeństwa gór i zasady zachowywania się w czasie burzy, mgły, śnieżycy, przy przemęczeniu.
7. Zaplanowałem i przeprowadziłem wycieczkę górską drużyny, zapewniając spełnienie wszelkich wymagań, określonych przepisami.

Wyga górski ^M

1. Poznałem dobrze wybrane pasmo górskie i wykorzystałem swą wiedzę turystyczną przeprowadzając zajęcia dla młodszych harcerzy.
2. Zaplanowałem i poprowadziłem wycieczkę w górach, co najmniej czterodniową.
3. Zdobyłem, co najmniej 500 pkt. wg Punktacji GOT.
4. W ciągu 5 następujących po sobie dni przeszedłem co najmniej 150 pkt. wg GOT.
5. Zdobyłem 5 szczytów górskich powyżej 1250 m n.p.m. położonych w osobnych gniazdach górskich.
6. Zorganizowałem nocleg w górach bez namiotu.
7. Przewidziałem pogodę.
8. Przedstawiłem rozliczenie finansowe wycieczki.

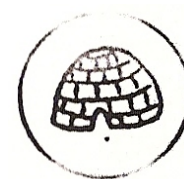
Sprawność mistrzowska w zakresie wędrówki.

Eskimos **

1. Uczestniczyłem w dwóch całodziennych wycieczkach zimowych.
2. Odpowiednio ubrałem się na wycieczkę zimową, zabezpieczyłem się przed przemoczeniem i przeziębieniem.
3. Zbudowałem z zastępem igloo.
4. Przygotowałem ciepły posiłek na kuchni polowej na śniegu.
5. Transportowałem sprzęt na sankach.
6. Tropiłem na śniegu zwierzę lub człowieka przez 3-4 km.
7. Wykonałem i wykorzystałem sprzęt do wypraw zimowych (rakiety śnieżne, ochraniacze na buty i spodnie, nieprzemakalny chlebak itp.).

Zdobycie sprawności zalicza część punktów na stopień wywiadowcy w zakresie harców.

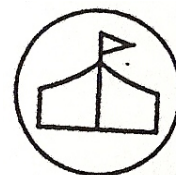

Polarnik ***

1. Przeszedłem na nartach 10 km.
2. Uczestniczyłem w narciarskiej wycieczce górskiej.
3. Spędziłem noc w zimie w warunkach polowych (w igloo, bacówce itp.)
4. Biwakowałem w trudnych warunkach (w czasie mgły, zamieci, w głębokim śniegu itp.), sporządziłem zasłonę od wiatru, wysuszyłem przemoczoną odzież, przygotowałem ciepły posiłek, naprawiłem sprzęt podręcznymi narzędziami.
5. Zademonstrowałem sposób transportowania rannego na sankach lub sporządzonym własnoręcznie toboganie.
6. Zorganizowałem dla młodszych całodzienną zimową wycieczkę.

Zdobycie sprawności zalicza część punktów na stopień ćwika w zakresie harców.

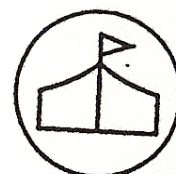
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z OBOZOWNICTWEM

Sobieradek obozowy *

1. Wspólnie z harcerzami z zastępu, w dobrym tempie rozbiłem i zwinąłem namiot dwu osobowy.
2. Bezpiecznie rozpałem ognisko, zgasilem je i zatartem ślady.
3. Posłużyłem się piłą, siekierą, łopatką saperską – przeciąłem piłą żerdź, okopałem namiot, porąbałem drewno do palenia, połączyłem gwoździami dwa drewniane elementy konstrukcyjne.
4. W pracach pionierskich posłużyłem się wymiarami swojego ciała.
5. Wykonałem prosty przedmiot przydatny na biwaku lub obozie (drogowskaz, skrzynkę na listy, kosz na śmieci, wieszak).
6. Zastosowałem 4 podstawowe węzły (połączyłem dwie linki węzłem płaskim, zapakowałem paczkę itp.).

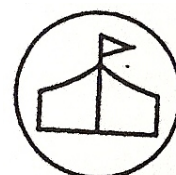
Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień młodzika w zakresie obozownictwa.

Technik obozowy **

1. Rozpałem ognisko w trudnych warunkach (po deszczu, trzema zapalkami itp.)
2. Rozbiłem z zastępem w dobrym tempie namiot 10- osobowy.
3. Rozplanowałem w terenie biwak zastępu.
4. Uczestniczyłem w budowie dużego obiektu obozowego np. bramy, latryny, pomostu.
5. Zaplanowałem i wykonałem półkę namiotową, stojak, stół itp.
6. Zawiązałem w ciemności 6 węzłów.
7. Konserwowałem namioty – suszyłem, talkowałem, wstawiałem łąty, itp.
8. Wyczyściłem, osadziłem, naostrzyłem i zakonserwowałem piłę i siekierę.

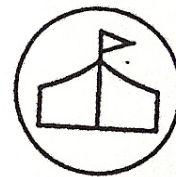
Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień wywiadowcy w zakresie obozownictwa.

Saper ***

1. Pokierowałem rozbijaniem namiotów różnych typów.
2. Znam i stosuje zasady BHP przy używaniu piły mechanicznej lub osiągnąłem mistrzostwo w piłowaniu ręcznym (np. wykonał bardzo precyzyjne cięcia).
3. Rozpoznałem w terenie gatunki drzewa przydatne do prac pionierskich i właściwie je zastosowałem.
4. Zbudowałem według własnego projektu duże urządzenie obozowe – kuchnię, bramę, pomost.
5. Wykonałem element zdobnictwa obozowego z uwzględnieniem zasad puszczańskiej estetyki.
6. Zbudowałem most linowy i zorganizowałem przeprawę po nim.
7. Pokierowałem naprawą i konserwacją sprzętu obozowego – suszeniem i talkowaniem namiotów, osadzaniem i ostrzeniem siekier, konserwacją sprzętu pływającego.

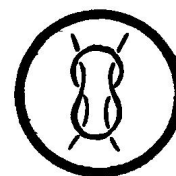
Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień ćwika w zakresie obozownictwa.

Wyga obozowy ^M

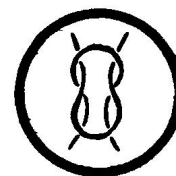
1. Zdobyłem sprawność saperską.
2. Byłem co najmniej na 5 obozach letnich stałych pod namiotami (120 dni) i 1 akcji zimowej.
3. Zorganizowałem wyszukiwanie terenu obozowego, załatwiłem formalności.
4. Przedstawiłem plan zagospodarowania wybranego przez siebie terenu obozowego.
5. Nauczyłem młodszych harcerzy jednej z trudniejszych prac pionierskich (budowy pieca kuchennego, stawiania masztu, budowy ujęcia wody, oczyszczalnika ścieków itp.).
6. Odbylem próbę mistrzowską pionierki obozowej – wykonałem dwa, spośród następujących urządzeń obozowych: wodociąg, kuchnia, magazyn ziemny ze sklepieniem, pomost na wodzie, most, dużą pryzmę zbudowaną bez użycia gwoździ.
7. Odbylem próbę mistrzowską zdobnictwa obozowego – wyszukałem i wykonałem totem puszczański, następnie przedstawiłem go podczas ogniska obozowego.

Sprawność mistrzowska harcerza orlego w zakresie obozownictwa.

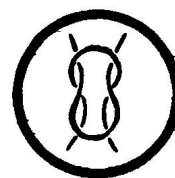
Supelkowicz *

1. Potrafię zawiązać i rozpoznać węzły: płaski, babski, ósemkę, beczułkę (na lince i sznurze funkcyjnym) i skrót.
2. Związałem dwie linki jednakowej i różnej długości.
3. Potrafię jedną ręką zawiązać węzeł ratowniczy.
4. Prawidłowo spakowałem paczkę.
5. Zakończyłem linkę tak, aby się nie siepała.
6. Wypłotłem półkę lub pryzmę.

Sznuromajster **

1. Wykonałem 10 węzłów i wiem, do czego służą.
2. Założyłem linkę flagową.
3. Wykonałem ze sznurka przedmiot ozdobny (bransoletkę itp.).
4. Wykonałem ze sznurka przedmiot praktyczny (nosidełko na butelkę).
5. Wykonałem małe urządzenie pionierskie (półkę, stojak na proporzec) wykorzystując sznurek zamiast gwoździ.
6. Związałem żyłkę lub taśmę.
7. Wszedłem na drzewo lub skałę wykorzystując pętlę prusika.

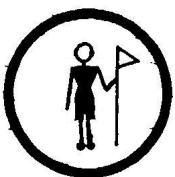
Makramiarz * * *

1. Znam 20 węzłów (w tym węzły makramiarskie).
2. Zaplanowałem, wykorzystując sztukę wiązania, wystrój obozu.
3. Wykonałem makramę (makatkę, torbę itp.).
4. Wykonałem hamak, kosze do koszykówki lub podobne, praktyczne rzeczy.
5. Znam różne rodzaje sznurów i lin. Wiem, z czego się je robi i do czego wykorzystuje.
6. Zakończyłem zwój liny stosując techniki przeplotu: ucho i kurzą stopkę.

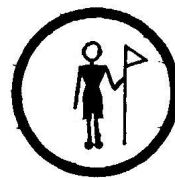
Musztra *

1. Posiadam pełne umundurowanie, o które dbam.
2. Znam symbolikę elementów munduru.
3. Znam musztrę pojedynczego harcerza, potrafię się zameldować.
4. Rozróżniam stopnie harcerskie, oraz funkcje do drużynowego. Wiem jak są oznaczone.
5. Potrafię zaśpiewać piosenkę marszową.
6. Wiem jak zachować się podczas warty, wciągania flagi, śpiewania hymnu.

Uczestnik musztry * *

1. Znam musztrę zespołową, oraz musztrę z laską skautową.
2. Potrafię rozpoznać harcerki i harcerzy z innych środowisk SH. Wiem, jakie noszą barwy.
3. Pełniłem wartę honorową.
4. Poprowadziłem musztrę zastępu
5. Pełniłem funkcję proporcowego zastępu, drużyny itp.

Mistrz musztry * * *

1. Znam regulamin mundurowy SH. Zawsze jestem wzorowo umundurowany.
2. Przygotowałem drużynę do uroczystości, uczyłem musztry i dopilnowałem regulaminowego umundurowania.
3. Przeprowadziłem pokaz musztry drużyny.
4. Przeprowadziłem szkolenie zastępowych z zakresu musztry.
5. Znam zasady musztry ze sztandarem – wiem jak i komu nim salutować, jak wykonywać zwroty itp.
6. Kierowałem drużyną sztandarową.

Wartownik*

1. Pełniłem bez zarzutu służbę wartowniczą łącznie przez 6 godzin w nocy i 10 w dzień.
2. Sprawnie poruszam się w nocy, tropiąc bez światła za głosem.
3. W nocy na sygnał alarmowy staje w czasie 5 minut, szybko reaguje na hasło porannej pobudki.
4. Dobrze pełniłem obowiązki wartownika – dbałem o porządek na terenie obozu, prawidłowo zachowywałem się w kontaktach z gośćmi, osobami obcymi i instruktorami.

Starszy Wartownik**

1. Zdobyłem sprawność Wartownika.
2. Znam i stosuje zasady służby wartowniczej SH.
3. Zorganizowałem służbę wartowniczą dla obozu.
4. Prawidłowo pełniłem wartę honorową.
5. Dowiedziałem się, kiedy i dlaczego wystawia się warty honorowe.
6. Wyjaśniłem zastępowi, jakie znaczenie ma służba wartownicza dla bezpieczeństwa osób i mienia znajdującego się na terenie obozu (biwaku).

Ognik *

1. Wiem, jakie szkody i straty może wyrządzić nieumiejętne obchodzenie się z ogniem.
2. Ułożyłem ognisko i rozpaliłem je, potrafię zabezpieczyć zapaliki przed zamknięciem.
3. Pełniłem funkcję strażnika ognia.
4. Znam gatunki drewna właściwego do budowania ognisk harcerskich.
5. Zamaskowałem ślady ogniska po jego wygaszeniu.

Strażnik ognia **

1. Pełniłem trzy służby przy ognisku, umiejętnie podkładając drwa lub gałęzie, regulując wysokość płomienia i ograniczając iskrzenie.
2. Poznałem przepisy przeciwpożarowe na obozach i biwakach. Nauczyłem się posługiwać podstawowym sprzętem gaśniczym.
3. Poprawnie zbudowałem podstawowe stosy ogniskowe – studnię i wigwam.
4. Poznałem obrzędowość związaną z harcerskim ogniskiem.
5. Sprawnie rozpaliłem piec na obozie lub ognisku w trudnych warunkach.

Mistrz ognisk * * *

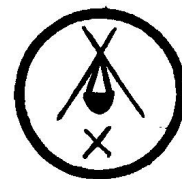
1. Rozpaliłem ogniska z różnych gatunków drewna, dowiedziałem się, czym się charakteryzują i w jaki sposób się palą.
2. Wygłosiłem gawędę na temat ognia i zasad zachowania się przy ognisku harcerskim.
3. Zastosowałem różne rodzaje stosów ogniskowych, zależnie od potrzeb. Nauczyłem się układać je.
4. Podczas obozu byłem odpowiedzialna za służby drużyny w kuchni (co najmniej 3 służby). Nauczyłam młodsze harcerki, w jaki sposób należy palić w piecu. W sytuacji trudnych warunków atmosferycznych pomogłam zastępowi utrzymać ogień.
5. Rozpaliłem ognisko na śniegu.

Strażak * * *

1. Przedstawiłem sposób posługiwania się podręcznym sprzętem gaśniczym (tłumnicą, bosakiem, gaśnicą, kocem azbestowym, hydronetką).
2. Pokazałem jak gasić palące się na człowieku ubranie, palącą się instalację elektryczną, samochód, mieszkanie, namiot, las).
3. Zademonstrowałem chwyt strażacki, opuszczanie ratowanego na linie, wchodzenie po zaimprovizowanej drabinie.
4. Opracowałem obozową instrukcję przeciwpożarową i urządziłem na obozie punkt przeciwpożarowy.
5. Uczestniczyłem w dyżurze, ćwiczeniach lub konserwacji sprzętu straży pożarnej.
6. Przeprowadziłem dla młodszych obozowe szkolenie przeciwpożarowe i ćwiczenia pożarnicze lub zorganizowałam dla młodszych odwiedzin straży pożarnej.

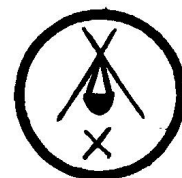
SPRAWNOŚCI KUCHARSKIE

Kuchcik *

1. Wybrałem dobre miejsce na kuchnię polową, zbudowałem ją i przygotowałem na niej herbatę.
2. Przygotowując posiłek w terenie krojęm chleb, gotowałem jajka, piekłem ziemniaki w popiele.
3. Zamaskowałem miejsce po kuchni polowej.
4. W warunkach polowych wyczyściłem z sadzy kociołek lub menażkę.
5. Zabrałem na biwak lub wycieczkę odpowiedni prowiant, prawidłowo go spakowałem, tak, aby nie psuł się i nie niszczył ekwipunku.

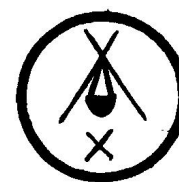
Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień młodzika w zakresie obozownictwa (kucharstwa).

Kucharz **

1. Zbudowałem 3 rodzaje kuchni polowych.
2. Osłoniłem kuchnię przed deszczem.
3. Skompletowałem i obsłużyłem kuchenki turystyczne różnych typów (gazową, benzynową lub spirytusową).
4. Na kuchni polowej lub kuchence turystycznej przygotowałem 2 ciepłe posiłki, w tym jeden obiad złożony co najmniej z 2 dań.
5. Pokierowałem przygotowaniem 3 posiłków dla obozu, w tym obiadu złożonego, z co najmniej 2 dań.
6. Przygotowałem dwie trudniejsze potrawy (mięso na 2 sposoby, ryż, kaszę na sypko, sos itp.)

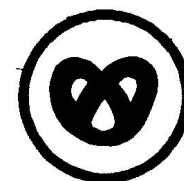
Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień wywiadowcy w zakresie obozownictwa (kucharstwa).

Kucharz doskonały * * *

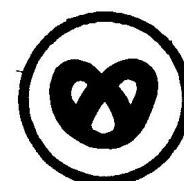
1. Pełniłem obowiązki kucharza na obozie przez 2 dni:
  - ułożyłem jadłospis i zapotrzebowanie na żywność,
  - punktualnie przygotowałem smaczne i estetyczne posiłki,
  - utrzymywałem higienę w kuchni,
  - sporządziłem próbki z posiłków,
  - umiejętnie organizowałem pracę zastępu kuchennego.
2. W warunkach polowych upiekłem chleb lub ciasto.
3. Zastosowałem różne sposoby przechowywania żywności na obozie, zabezpieczyłem ją przed zepsuciem.
4. Rozróżniłem nieświeże produkty (mięso, tłuszcze, warzywa, itp.).
5. Nauczyłem młodszych kilku prac kucharskich.
6. Przygotowałem potrawę bez użycia naczyń (rybę w liściu, ciasto na kiju, pieczone jaja, itp.).
7. Przygotowałem popis kucharski.

Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień ćwika w zakresie obozownictwa (kucharstwa).

Cukiernik początkujący *

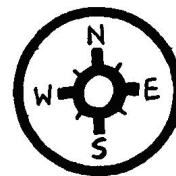
1. Upiekłem według przepisu proste ciasto.
2. Upiekłem kruche ciasteczka.
3. Przyrządziłem proste desery: kisiel, budyń, galaretkę, krem.
4. Przyrządziłem: herbatę, kawę, czekoladę, kakao.

Cukiernik * *

1. Upiekłem 2 rodzaje ciasta, poczęstował nimi harcerzy z zastępu.
2. Zrobiłem lukier, masę do tortu, dowolne cukierki lub czekoladę.
3. Przygotował deser
4. Nauczył zastęp podstaw higieny podczas przyrządzania posiłków
5. Przygotował przyjęcie dla zastępu/drużyny.

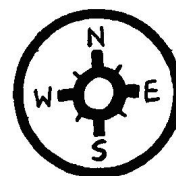
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z TERENOZNAWSTWEM

Obserwator *

1. Określiłem godzinę według słońca, rozróżniłem fazy księżyca.
2. Wyznaczyłem strony świata według busoli, słońca i gwiazd.
3. Narysowałem plan harcówki odpowiednio dobierając skalę i mierząc odległości stopami lub krokami.
4. Dokonałem krokami pomiaru odcinka długości ok. 1 km przeliczając kroki na metry.
5. Zorientowałem mapę turystyczną, wskazałem na niej punkty przejazdu. Odszukałem na mapie wyznaczony punkt określony znakiem umownym.

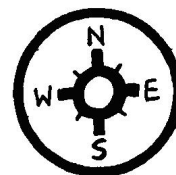
Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień młodzika w zakresie terenoznawstwa.

Terenoznawca **

1. Rozróżniłem formy ukształtowania terenu na mapie i w terenie.
2. Wyznaczyłem strony świata według przedmiotów terenowych oraz słońca i zegarka. Wskazałem na niebie trzy gwiazdozbiory.
3. Oceeniłem odległość „na oko” z dopuszczalnym błędem do 20%.
4. Dokonałem pomiaru niedostępnych obiektów w terenie (wysokość drzewa, szerokość rzeki).
5. Wyznaczyłem na mapie: miejsce postoju, planowaną drogę i punkty orientacyjne. Odczytałem z pamięci znaki umowne na mapie.
6. Wyznaczyłem azymut w terenie. Przeszedłem według azymutu odcinek 1 km w lesie lub 2 km w terenie odkrytym.
7. Doszedłem do celu odległego o ok. 3 km według dostarczonego szkicu. Wykonałem w odpowiedniej skali szkic drogi ok. 1 km z zaznaczeniem punktów charakterystycznych.
8. Potrafię posługiwać się nawigacją GPS. Wprowadziłem współrzędne celu. Wyznaczyłem kierunek marszu i odczytałem prawdopodobny czas dojścia.

Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień wywiadowcy w zakresie terenoznawstwa.

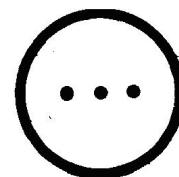

Topograf ***

1. Posłużyłem się mapami przy projektowaniu zajęć terenowych – ustaliłem i wymierzyłem drogę marszu, wyznaczyłem azymut na mapie, wykreśliłem według mapy profil terenu.
2. Poprowadziłem, na trasie ok 5 km, w nieznanym terenie według mapy posługując się busolą.
3. Trafiłem do celu odległego o co najmniej 3 km w dzień i w nocy według wyznaczonych azymutów.
4. Wykonałem szkic drogi długości 3-5 km z wykorzystaniem podziałki, azymutów i znaków umownych.
5. Wykonałem z pamięci szkic sytuacyjny terenu.
6. Pokierowałem wykonaniem szkicu sytuacyjnego (mapy) terenu o powierzchni ok. 1 km² w podziałce 1:5000.
7. Przeprowadziłem dla młodszych szkolenie z zakresu terenoznawstwa.

Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień ćwika w zakresie terenoznawstwa.

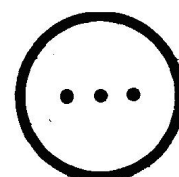
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z ŁĄCZNOŚCIĄ

Łącznik *

1. Korzystałem z książki telefonicznej, aparatu telefonicznego i komórkowego oraz miejskiego. Potrafię wykonać połączenie międzymiastowe. Potrafię wezwać pogotowie, straż pożarną i policję.
2. Zaadresowałem list z użyciem kodu pocztowego, wypełniłem blankiet telegramu, listu poleconego, przekazu pieniężnego lub paczki.
3. Bezbłędnie przekazałem ustny meldunek lub rozkaz złożony z 15-20 słów przenosząc go do punktu odległego o 1 km lub po 10 min. od momentu usłyszenia.
4. Zapiisałem lub odczytałem list napisany prostym szyfrem lub alfabetem Morse'a składający się z około 100 liter.
5. Trafiłem do celu drogą, wyznaczoną znakami patrolowymi.
6. Przekazałem i odczytałem kilka znaków dowodzenia ręką lub gwizdkiem.
7. W czasie gry terenowej, zwiadu lub wycieczki pełniłem służbę łącznika, sporządziłem krótki i treściwy meldunek.
8. Sprawnie przekazuję wiadomości, używając sieci alarmowej zastępu.

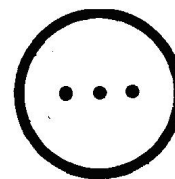
Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień młodzika w zakresie łączności.

Sygnalista **

1. Zorganizowałem w terenie pracę stacji sygnalizacyjnej z uwzględnieniem warunków ukrycia, tła, odległości i podziału pracy.
2. Nadałem chorągiewkami i odebrałem depeszę alfabetem Morsa lub semaforem zawierającą minimum 20 słów z szybkością 15 liter na minutę.
3. Nawiązałem łączność przy pomocy światła. Wysyłałem i odbierałem sygnały dźwiękowe (wydawane gwizdkiem) i świetlne (nadawane latarką, ogniskiem), zaszyfrowane alfabetem Morse'a.
4. Podłączyłem telefony polowe lub nawiązałem łączność za pomocą radiostacji.
5. Zorganizowałem grę dla zastępu wykorzystującą elementy sygnalizacji.
6. Wykonałem chorągiewki sygnalizacyjne.
7. Przekazałem informacje za pomocą serwisu społecznościowego, z którego korzystają wszyscy członkowie zastępu.
8. Zawarłem pełną informację na temat zwoływanej zbiórki w jednej wiadomości sms.

Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień wywiadowcy w zakresie łączności.

Telefonista ***

1. Samodzielnie rozwinąłem polową linię telefoniczną na odległość 500-1000 m. uwzględniając różne warunki terenowe (w lesie, drogą, przez rzekę, itp.) i nawiązałem łączność.
2. Pokierowałem zorganizowaniem sieci łączności telefonicznej na obozie.
3. Odnalazłem i usunąłem uszkodzenie linii lub telefonu polowego.
4. Poznałem zasady posługiwania się radiem CB lub krótkofalówką, zorganizowałem łączność radiową w konkretnym celu (np. gra terenowa, kontakt ze służbą leśną itp.).
5. Umiem posługiwać się systemem GPS.
6. Odebrałem na słuch i nadałem kluczem telegraficznym depeszę.
7. Przeprowadziłem dla młodszych szkolenie z zakresu łączności.
8. Wiem, na czym polega działanie poczty elektronicznej oraz jaka jest jej historia.
9. Przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii opracowałem system sieci alarmowej w drużynie. Wybrałem najdogodniejsze sposoby komunikacji, takie, z których korzystają harcerze. Przecwiczyłem i uruchomiłem system, który sprawdzał się przez kolejne pół roku.

SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z TROPICIELSTWEM

Lekka stopa *

1. Skrycie podszedłem strzeżony teren lub obiekt zacierając swoje ślady.
2. Poruszałem się bezszelestnie, czołgając się i maskując.
3. Sprawnie pokonałem przeszkody – przeskoczyłem rów szerokości 1,5 m, przeszedłem po belce długości 3 m, wszedłem na drzewo, pokonałem ścianę o wysokości 2 m.
4. Zapamiętałem przebytą drogę długości ok. 2 km i samodzielnie powróciłem nią.
5. Przebyłem drogę za znakami patrolowymi.

Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień młodzika w zakresie harców.

Tropiciel **

1. Mam oczy i uszy otwarte. Na podstawie własnych obserwacji sporządziłem opis sytuacji lub rysopis osoby.
2. Wyszukałem w terenie i rozpoznałem tropy 5 zwierząt domowych.
3. Rozpoznałem pokazane tropy 5 zwierząt dzikich.
4. Rozróżniłem tropy człowieka zależnie od rodzaju chodu i szybkości poruszania się.
5. Rozróżniłem ślady pojazdu zależnie od jego rodzaju i kierunku jazdy.
6. Rozwiązałem dwa zadania tropicielskie (podszedłem na słuch lub światło, tropiłem przez dwa kilometry za śladami nóg lub znakami charakterystycznymi pozostawionymi sztucznie, odtworzyłem wydarzenia na podstawie śladów itp.).
7. Przeczytałem w „Wilku, który nigdy nie śpi” o metodach tropienia przez Roberta Baden-Powella.
8. Poruszałem się w terenie zostawiając znaki patrolowe.
9. Wziąłem udział w nocnej grze terenowej.

Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień wywiadowca w zakresie harców.

Tropiciel śladów**

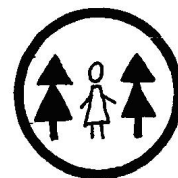
1. Umiem rozpoznawać ślady ludzi określając: ich wiek, kierunek marszu, długość kroku i sposób poruszania się.
2. Przeprowadziłem wywiad z funkcjonariuszem (np. Straży Granicznej) na temat rozpoznawania i zabezpieczania śladów.
3. Przeprowadziłem w terenie zajęcia dla zastępu z rozpoznawania śladów.
4. Samotnie spędziłem w terenie 8 godzin, opisując ślady ujawnione na drogach.
5. Sporządziłem odlew gipsowy śladu człowieka.

Zwiadowca * * *

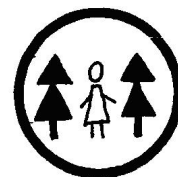
1. Podszedłem skrycie strzeżony obiekt w nieznanym terenie oddalonym o 1 km, wykonałem zlecone zadanie i niezauważony wycofałem się. Po powrocie wykonałem szkic sytuacyjny obiektu.
2. Przeprowadziłem zwiad na określony temat wykorzystując różne sposoby (wywiad, obserwacja, badania dokumentów) i sporządziłem raport.
3. Wybrałem w terenie dogodny punkt, z którego można prowadzić obserwację w promieniu 500 m. i prowadziłem dziennik obserwacji przez 4 godziny.
4. Dotarłem w nocy do wyznaczonego miejsca odległego o 3 km posługując się wyłącznie dostarczonym opisem drogi.
5. Wykonując zadanie zwiadowcy posłużyłem się lornetką, lunetą, aparatem fotograficznym lub magnetofonem.
6. Zorganizowałem nocną grę terenową.

Zdobyte sprawności zalicza próbę na stopień ćwika w zakresie harców.

Robinson *

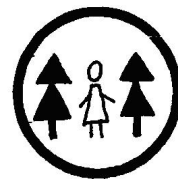
1. Wziąłem udział w co najmniej 3 grach terenowych.
2. Zachowuję dobrą orientację w terenie leśnym. Zapamiętałem przebytą drogę długości ok. 2 km i samodzielnie nią powróciłem.
3. Wziąłem udział w biwaku. Wraz z kolegą sprawnie rozstawiłem namiot, rozpałiłem ognisko, przyrządziłem ciepłe danie.
4. Z dostępnych w lesie materiałów wykonałem 3 pomysłowe przedmioty o praktycznym zastosowaniu.
5. Przeczytałem „Przygody Robinsona Cruzoa” Daniela Defoe, „Tajemniczą Wyspę” Juliusza Verne’a lub inną książkę o podobnej tematyce.

Traper * *

1. Poza obrębem obozu harcerskiego brałem udział w budowaniu szałasu i jego zagospodarowaniu (zrobiłem legowisko, ławę, palenisko itp.).
2. Spędziłem w szałasie dobę.
3. Przygotowując posiłki, korzystałem z produktów leśnych.
4. Utrzymywałem porządek w obrębie szałasu.
5. Spędziłem w lesie kilka godzin, tropiąc zwierzynę, nasłuchując leśnych odgłosów. Swoje obserwacje spisałem i przedstawiłem zastępowi.

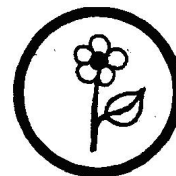

Człowiek lasu * * *

1. Spędziłem samotnie noc na drzewie, w wykonanym przez siebie legowisku.
2. Mając 1/2 kg chleba, sól, menażkę, nóż i 6 zapalek, przygotowałem z produktów leśnych 2 smaczne posiłki.
3. Upiekłem na ogniu drób lub rybę.
4. Zademonstrowałem przed drużyną palenie różnych rodzajów ognisk (po 2 ogniska z każdego typu: stałe, przenośne, ogrzewcze).

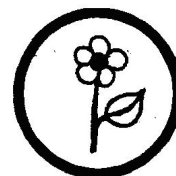
SPRAWNOŚCI PRZYRODNICZE

Przyrodnik *

1. Byłem z zastępem kilka godzin w lesie, obserwowałem życie lasu (żerujące zwierzęta, zachowanie się ptaków, życie mrowiska itp.)
2. Zebrałem liście 7 drzew i je rozpoznałem.
3. Rozpoznałem po 5 pokazanych pospolitych roślin, ptaków i zwierząt.
4. Zaobserwowałem rozkwit dowolnie wybranej rośliny od pąka do momentu przekwitnięcia. Prowadziłem dziennik obserwacji.
5. Zwiedziłem rezerwat przyrody, park narodowy lub ogród botaniczny i odpowiednio się w nim zachowałem.

Zdobycie sprawności zalicza próbę na stopień młodzika w zakresie przyrodoznawstwa.

Botanik ***

1. Przedstawiłem na zbiórce drużyny wybrane gatunki roślin występujących na świecie, zagrożonych wyginięciem. Zapoznałem się z Czerwoną Księgą Gatunków Zagrożonych.
2. Podczas wycieczki drużyny opowiedziałem o interesujących roślinach występujących w okolicy.
3. Przedstawiłem zastępowi lub drużynie swoje zbiory: albumy, atlasy i inne publikacje na temat roślin.
4. Zorganizowałem wyprawę drużyny w celu poznania środowiska roślinnego (np. lasu, łąki) lub wyprawę do ogrodu botanicznego.
5. Wykonałem projekt przydomowego, działkowego lub przyszkolnego ogródka.

Zielarz ***

1. Zebrałem 15 ziół leczniczych i sporządziłem zielnik, w którym określił nazwę, środowisko występowania i porę wzrostu, kwitnienia i owocowania, część rośliny o właściwościach leczniczych, sposób zbioru, sposób suszenia i przechowywania oraz zastosowania lecznicze i sposób przyrządzania.
2. Zorganizowałem z zastępem zbiór ziół i dostarczyłem je do skupu.
3. Wykonałem przedmiot ułatwiający pracę zielarza (grzebień do zbioru kwiatów, tyczkę do zbioru surowców zielarskich z drzew, stojak do suszenia itp.).
4. Skompletowałem apteczkę zaopatrzoną w podstawowe zioła lecznicze.
5. Posłużyłem się kluczem botanicznym w celu odróżnienia 2 podobnych gatunków ziół (np. z rodziny baldaszkowatych)
6. Przyrządziłem do celów leczniczych wybrane zioła.

Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień ćwika w zakresie przyrodoznawstwa.

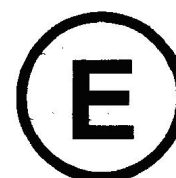
Młody ekolog*

1. Zwracam szczególną uwagę na zgodność swojego postępowania z 7. punktem Prawa Harcerskiego, przyjąłem i zrealizowałem wynikające z niego osobiste postanowienia.
2. Na biwaku lub wycieczce brałem udział w budowie prostego urządzenia ułatwiającego ekologiczne biwakowanie (np. miejsca składowania śmieci).
3. Prawidłowo zamaskowałem miejsce po ognisku, latrynie lub dole na śmieci. Uczestniczyłem w maskowaniu miejsca po biwaku, obozie, pozostawiając teren w stanie nie gorszym od zastanego.
4. Segregowałem w swoim domu śmieci. Dostarczyłem do skupu surowce wtórne lub sam znalazłem dla nich zastosowanie.
5. Oszczędzam surowce, wodę, energię elektryczną.
6. W czasie próby nie kupowałem artykułów w opakowaniach jednorazowych.

Ekolog**

1. Grzecznie i odważnie zwracam uwagę wszystkim, którzy przyczyniają się do niszczenia środowiska (śmieć, niszczą zieleń itp.).
2. Zaplanowałem i pokierowałem maskowaniem terenu po obozie lub biwaku.
3. Zorganizowałem w swoim środowisku wraz z zastępem, drużyną akcję propagującą ekologiczne zachowania np. sortowanie śmieci, oszczędzanie wody itp.
4. Wspólnie z zastępem podjąłem działania poprawiające stan środowiska naturalnego lub zapobiegającego jego dewastacji.
5. Wzbogaciłem biblioteczkę harcerską o wybraną pozycję ekologiczną, zachęciłem zastęp do jej przeczytania.

Mistrz ekologii***

1. Wiem, gdzie w Polsce utworzono parki narodowe. Poznałem stan zagrożenia ekologicznego kraju i w interesujący sposób przedstawiłem go drużynie.
2. Rozumiem, w jaki sposób dochodzi do degradacji ekosystemów w wyniku pozornie nieszkodliwych ingerencji człowieka. Potrafię podać przykłady.
3. Rozróżniam terminy: ekologia, ochrona środowiska i ochrona przyrody.
4. Znam podstawowe przepisy, dotyczące ochrony środowiska, potrafię je zastosować. Czuwałem nad tym, aby obóz drużyny był przyjazny dla środowiska. Wraz z Radą Drużyny opracowałem zasady ekologicznego funkcjonowania obozu. Przeprowadziłem zajęcia na ten temat. Pilnowałem przestrzegania zasad, tłumaczyłem, dlaczego są istotne.
5. Nawiązałem współpracę z organizacją bądź instytucją, zajmującą się ekologią. Zorganizowałem przy jej wsparciu działanie na rzecz środowiska naturalnego.
6. Wiem, co to jest "Fair Trade".

Ekolog – organizator ^M

1. Zdobyłem sprawność *Ekologa*.
2. Zorganizowałem i poprowadziłem obóz. W jego trakcie zapewniłem:
  - przyjazne dla środowiska funkcjonowanie bloku kuchennego i sanitarnego (przygotowalni posiłków, pieca, menażkarni, stanowiska mycia garów i naczyń kuchennych, namiotów sanitarnych, latryn);
  - dietę obozową, zgodną z zasadami zdrowego żywienia;
  - funkcjonowanie systemu segregacji i usuwania odpadów oraz używanie ekologicznych środków czystości.

W programie obozu znalazły się:

- nauka ekologicznego zachowania;
- zapoznanie z pięknem i zagrożeniami ojczystej przyrody;
- zwiady ekologiczne;
- prace pożyteczne dla środowiska;
- zadania, których celem było zapoznanie mieszkańców danego regionu z zagrożeniem ekologicznym.

Zbieracz grzybów**

1. Zorganizowałem grzybobranie.
2. Bezbłędnie rozpoznaje gatunki grzybów, korzystam z atlasu grzybów.
3. Zbieram grzyby nie niszcząc grzybni.
4. Oczyszcziłem grzyby, posegregowałem je wedle przeznaczenia (suszenie, marynowanie, duszenie).
5. Przyrządziłem 1 potrawę z udziałem grzybów, ususzyłem oraz usmażyłem grzyby.
6. Znam objawy zatrucia grzybami, potrafię udzielić pomocy w takim przypadku.
7. Na zbiórce nauczyłem harcerzy rozróżniania grzybów, sposobów ich zbierania i przyrządzania.

Grzybiarz ***

1. Zdobyłem sprawność *Zbieracza grzybów*.
2. Rozpoznałem 15 gatunków grzybów jadalnych i 10 – niejadalnych i trujących.
3. Przyrządziłem 2 potrawy z grzybami.
4. Wykonałem przetwory z grzybów.
5. Zorganizowałem zbiór grzybów.
6. Znam objawy zatrucia grzybami, potrafię udzielić pierwszej pomocy.

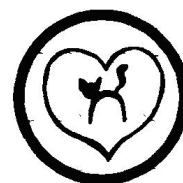
Przyjaciel zwierząt *

1. Przez co najmniej 3 miesiące samodzielnie opiekowałem się zwierzęciem domowym. Przygotowywałem pokarm i karmiłem je, czyściłem jego kącik, ew. wyprowadzałem na spacer.
2. Obserwowałem zachowanie swojego zwierzęcia, potrafię po zachowaniu odgadnąć jego potrzeby.
3. Przeczytałem książkę na temat zwierzęcia, które posiadam.
4. Zwracam uwagę dzieciom, które niewłaściwie odnoszą się do swoich zwierząt.

Opiekun zwierząt **

1. Razem z zastępem pomogłem zwierzętom bezpańskim, porzuconym lub zagubionym.
2. Orientuję się, jakie są rasy (odmiany) gatunku, którego przedstawicielem jest mój podopieczny, potrafię je scharakteryzować.
3. Rozmawiałem z osobą, zajmującą się hodowlą zwierząt, o jej pracy.
4. Wiem, jak zapobiegać niepotrzebnemu rozmnażaniu się zwierząt.
5. Zaprezentowałem swoje zwierzę na wystawie lub pokazie lub: wraz z innymi przygotowałem w klasie lub w drużynie pokaz zwierząt domowych.

Obserwator zwierzyny *

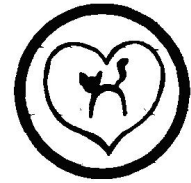
1. Spośród zwierząt, żyjących w Polsce rozpoznałem po 5 gatunków ssaków, ptaków, gadów, płazów i ryb, widziałem je w naturze, zoo lub rezerwacie pokazowym.
2. Umiejętnie naśladuję głosy 5 zwierząt, w tym ptaków.
3. Przez pół godziny obserwowałem zwierzę lub zwierzęta, żyjące na wolności (mrówki, żaby, ptaki, zaskrońce itp.). Nie straszylem ich i nie ingerowałem w ich życie.
4. Zwracam uwagę na niewłaściwe traktowanie zwierząt przez innych.

Opiekun zwierzyny **

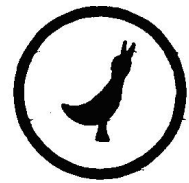
1. Rozpoznaję 10 gatunków zwierząt, 5 po wyglądzie, tropach i odgłosach.
2. Obserwowałem życie zwierząt i wskazałem leśne ścieżki jednego z nich.
3. Brałem udział w budowie paśnika, poidła lub innej pracy na rzecz zwierząt.
4. Dokarmiłem zwierzynę lub walczyłem z kłusownictwem.
5. Codziennie zwracam uwagę na właściwe traktowanie zwierząt.
6. Zorganizowałem dla zastępu zajęcia o życiu zwierząt.

Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień wywiadowcy w zakresie przyrodznawstwa.

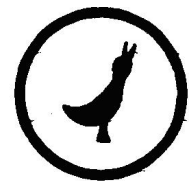
Zoolog ***

1. Przedstawiłem drużynie wybrane gatunki zwierząt żyjących na całym świecie, zagrożonych wyginięciem. Wcześniej zapoznałem się z Czerwoną Księgą Gatunków Zagrożonych.
2. Wykazałem się znajomością gatunków zwierząt żyjących w okolicy i umiejętnością rozpoznawania ich tropów.
3. Znam zwierzęta polskich parków narodowych. Wiem, jakie gatunki są najbardziej zagrożone i dlaczego.
4. Zaprezentowałem w drużynie swoje zbiory: albumy, atlasy i inne publikacje na temat zwierząt, opowiedział o ich zawartości.
5. Wziąłem udział w pracach na rzecz ochrony zwierzyny (np. budowaniu pańników, wieszaniu budek lęgowych, dokarmianiu zwierząt leśnych).
6. Zorganizowałem dla zastępu lub drużyny wycieczkę o tematyce zoologicznej. Nauczyłem młodszych sposobów obserwacji zwierząt.

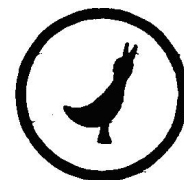
Opiekun ptaków *

1. Rozpoznaję 5 gatunków ptaków po wyglądzie i po głosie.
2. Mam swój sposób notowania głosów ptaków.
3. Brałem udział w gromadzeniu pokarmu dla ptaków na zimę lub dokarmałem ptaki zimą.
4. Sporządziłem album ze zdjęciami lub rysunkami ptaków.
5. Przeczytałem książkę o życiu ptaków.

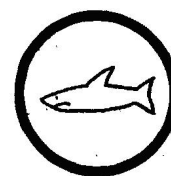
Przyjaciel ptaków **

1. Rozpoznałem 7 gatunków ptaków po głosie, wyglądzie i locie.
2. Podpatrywałem życie ptaków w lesie, na polu, przy karmnikach i poznał ich zwyczaje.
3. Naśladowałem głosy 3 ptaków, wykorzystałem tę umiejętność w czasie gry.
4. Brałem udział w gromadzeniu pokarmu dla ptaków na okres zimy lub dokarmałem ptaki zimą.
5. Zbudowałem karmnik lub budkę lęgową i zawiesiłem w odpowiednim miejscu zabezpieczając przed drapieżnikami.
6. Rozpoznałem i nazwałem 10 gatunków ptaków chronionych (w naturze lub na okazanych fotografiach).

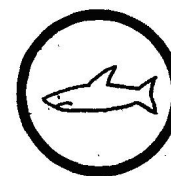
Ornitolog ***

1. Prowadziłem kronikę ptasich odlotów i przylotów.
2. Rozpoznaję 20 gatunków ptaków po głosie, wyglądzie i w locie.
3. Rozpoznaję gniazda i jaja oraz szyk w locie kilku gatunków ptaków.
4. Odwiedziłem rezerwat ptaków chronionych.
5. Znam ptaki polskich parków narodowych. Wiem, jakie gatunki są najbardziej zagrożone i dlaczego.
6. Zorganizowałem w drużynie akcję dokarmiania ptaków lub akcję budowy karmników, budek lęgowych itp.
7. Nawiązałem kontakt z najbliższą stacją ornitologiczną lub towarzystwem ornitologicznym. Zapoznałem się z prowadzonymi tam badaniami lub wzięłam udział w ich pracach.

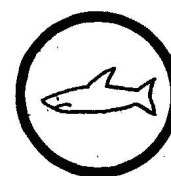
Akwarysta *

1. Założyłem akwarium, dobierając zbiornik odpowiedni do celów hodowli.
2. Urządziłem estetycznie wnętrze zbiornika.
3. Zaplanowałem system oczyszczania i napowietrzania wody oraz oświetlenia.
4. Dobrałem zestaw roślin i ryb, harmonizujących ze sobą.
5. Przez co najmniej 3 miesiące karmiłem ryby i czyściłem akwarium.

Hydrobiolog **

1. Przez rok hodowałem ryby lub inne zwierzęta wodne (żaby, żółwie), opiekowałem się nimi samodzielnie.
2. Rozpoznaję podstawowe choroby zwierząt akwariowych i potrafię z nimi walczyć.
3. Przeczytałem 2 książki na temat życia w morzu lub zbiornikach słodkowodnych.
4. Znam 10 gatunków roślin wodnych i 15 gatunków zwierząt wodnych (nazwa, wygląd, środowisko występowania, inne cechy charakterystyczne), widziałam je wszystkie.
5. Opowiedziałem na zbiórce zastępu o najciekawszych zwierzętach oceanicznych.

Znawca morza ***

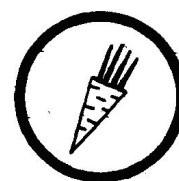
1. Kolekcjonuję książki o tematyce morskiej i związane z morzem eksponaty (egzotyczne muszle, kawałki raf koralowych itp.).
2. Potrafię scharakteryzować faunę i florę oceanów i mórz na różnych szerokościach geograficznych.
3. Zapoznałem się ze zbiorami muzeum morskiego.
4. Zorganizowałem harcerską grę o charakterze dydaktycznym, zapoznającą harcerzy z geografiami mórz i życiem oceanów.
5. Znam historię Morza Bałtyckiego.

Leśnik **

1. Podpatrywałem przez 2 doby życie lasu – przedstawiłem swoje spostrzeżenia w czasie zajęć harcerskich.
2. Brałem udział w całodziennych pracach leśnych (zbieranie nasion, siew nasion, dołowanie sadzonek, sadzenie, pielęgnowanie upraw, uprzątanie zrębu itp.).
3. Uczestniczyłem w obchodzeniu lasu.
4. Wyszukałem i rozpoznałem po liściach, korze i owocach 10 gatunków drzew i krzewów leśnych.
5. Zebrałem leśne owoce jadalne.
6. Zorganizowałem dla młodszych wyprawę przyrodniczą do lasu lub spotkanie z leśniczym.

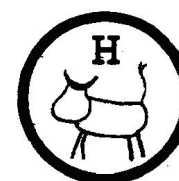
Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień wywiadowcy w zakresie przyrodoznawstwa.

Ogrodnik ***

1. Prowadził ogródek - przygotował glebę, stosował odpowiednie nawożenie, siał, pielęgnował, zbierał, właściwie przechowywał nasiona, kłaczka, cebulki.
2. Wyhodował, co najmniej 5 warzyw spośród następujących (w tym 3 z przygotowanej przez siebie rozsady): rzodkiewkę, sałatę, kapustę, marchew, pietruszkę, seler, cebulę, por, fasolę, groch, ogórki, pomidory.
3. Hodował i zebrał, co najmniej 2 gatunki owoców spośród następujących: truskawki, poziomki, agrest, porzeczki, maliny.
4. Wyhodował 5 gatunków kwiatów.
5. Zebrał wyhodowane warzywa i owoce przygotowując je do użytku domowego.
6. Nauczył młodszych prostych prac ogrodniczych.

Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień ćwika w zakresie przyrodoznawstwa.

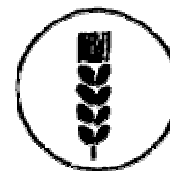

Hodowca ***

1. Opiekowałem się przez 2 miesiące zwierzęciem gospodarskim (krową, koniem, kurami itp.).
2. Przygotowałem i utrzymałem w czystości pomieszczenia dla zwierzęcia.
3. Przygotowałem pokarm, poilem i karmiłem zwierzę.
4. Oporządziłem zwierzę, (wydoiłem krowę, zaprzągnę konia, ostrzygłem owce itp.).
5. Potrafię rozpoznać objawy pospolitych chorób zwierzęcia i zaradzić w prostych przypadkach.
6. Przedstawiłem hodowane przez siebie zwierzę w czasie zajęć harcerskich.
7. Przeczytałam 2 książki o opiece i hodowli zwierząt.

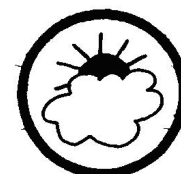
Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień wywiadowcy w zakresie przyrodoznawstwa.

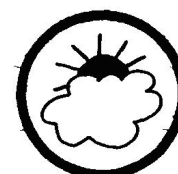
Rolnik***

1. Wykonywałem przez co najmniej 3 dni samodzielne prace przy orce, siewie, żniwach, sianokosach, wykopkach lub innych pracach polowych.
2. Przez 2 miesiące doglądałem plonów – niszczyłem chwasty, szkodniki, rozpoznawałem etapy wegetacji, i stopień dojrzałości roślin uprawnych.
3. Wyklepałem, założyłem i naostrzyłem kosę.
4. Naprawiłem grabie, założyłem trzonek do motyki lub łopaty, wprawiłem szczelbel do drabiny lub naprawiłem inne narzędzia gospodarskie.
5. Obsłużyłem prosty zmechanizowany sprzęt rolniczy (sieczkarnię, kopaczkę do ziemniaków, siewnik).
6. Umiem powozić końmi.

Aspirant meteorologiczny *

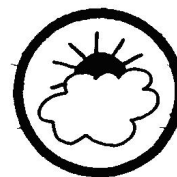
1. Zmierzyłem temperaturę powietrza, zachowując warunki żądane dla pomiarów meteorologicznych.
2. Odczytałem z barometru ciśnienie powietrza i określiłem, czy jest to ciśnienie wysokie, niskie czy normalne dla danej okolicy.
3. Zmierzyłem wielkość opadu atmosferycznego.
4. Znam zasadę działania wiatromierza.
5. Rozróżniam 3 główne typy chmur: kłębiaste, pierzaste, warstwowe.
6. Prowadziłem dzienniczek obserwacji pogody, systematycznie wpisywałem wyniki własnych obserwacji.

Znawca pogody **

1. Zmierzyłem temperaturę wody i powietrza, ciśnienie atmosferyczne, wilgotność powietrza, oceniłem kierunek i prędkość wiatru.
2. Rozróżniłem rodzaje chmur, mas powietrza, oznaki ich zbliżania się.
3. Potrafię przewidzieć zmianę pogody w dniu następnym:
  - z odczytu mapy meteorologicznej;
  - ze zjawisk atmosferycznych (zmian temperatury, ciśnienia, wiatru, rodzaju chmur, koloru zachodzącego słońca, rosy, mgły itp.);
  - ze zjawisk przyrodniczych (zachowanie roślin i zwierząt).
4. Obserwowałem życie lasu w czasie deszczu.
5. Wykonałem prosty przyrząd meteorologiczny (deszczomierz, wiatromierz).
6. Przez miesiąc dokonywałem pomiarów i obserwacji, prowadziłem notatnik i kalendarz pogody.

Zdobycie sprawności zalicza część punktów próby na stopień wywiadowcy w zakresie przyrodoznawstwa.

Młody synoptyk * * *

1. Potrafię po układzie chmur i innych zjawiskach określić sytuację baryczną (np. nadchodzącego frontu ciepła).
2. Potrafię rozpoznać moment przejścia frontu i podać przewidywany rozwój sytuacji meteorologicznej.
3. Umiem odebrać i wyjaśnić specjalistyczną (morską, lotniczą) prognozę pogody; wiem, jak do niej dotrzeć.
4. Przyjąłem i zapisałem telefoniczną prognozę pogody.
5. Przeprowadziłem obserwacje meteorologiczne i zapisywałem wyniki pomiarów, co najmniej przez 2 tygodnie.

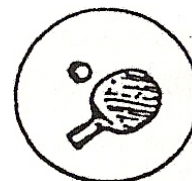

Meteorolog * * *

1. Znam mechanizmy powstawania głównych zjawisk meteorologicznych: niżów, wyżów, wiatrów. Wytłumaczyłam zasady cyrkulacji powietrza w Polsce i na całej kuli ziemskiej, na terenach górzystych i nad morzami.
2. Potrafię korzystać z przyrządów meteorologicznych: termometru, aneroidu, barografu i deszczomierza.
3. Opisałem wygląd i wysokość poszczególnych rodzajów chmur oraz zjawiska towarzyszące ich występowaniu.
4. Przepowiedziałem pogodę na podstawie: Obserwacji zjawisk meteorologicznych, wskazań przyrządów meteorologicznych, komunikatów i mapek synoptycznych.
5. Ciekawie opowiedziałem młodszemu o burzy, tajfunie, trąbie powietrznej, zorzy polarnej, mirażu itp.

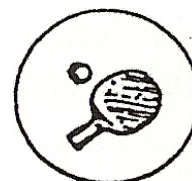
SPRAWNOŚCI SPORTOWE

Mistrz raketki *

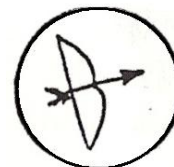
1. Wykonałem kilka ćwiczeń (elementów gry w tenisa stołowego lub kometkę - prawidłowe trzymanie raketki, odbicie z prawej i z lewej strony, zagrywkę, ścięcia).
2. Rozegrałem 5 spotkań w grze pojedynczej i 2 w grze podwójnej, wykazując się znajomością zasad i techniki gry w tenisa stołowego lub kometkę.
3. Konserwowałem lub naprawiłem raketki, lotki, siatkę lub wyznaczyłem boisko do gry w kometkę.

Tenisista stołowy **

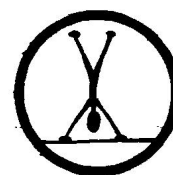

1. Potrafię ocenić, jakość i stan techniczny sprzętu. Posiadam własną raketkę i utrzymuję ją w dobrym stanie.
2. Potrafię rozstawić stół i założyć siatkę.
3. Potrafię prawidłowo serwować na trzy różne sposoby.
4. Sprawnie prowadzę grę – potrafię ścinać (tzw. „top spin” forehandowy i backhandowy), odbierać proste ścięcia.
5. Potrafię nadać piłeczce rotację boczną i wsteczną i odebrać takie zagrania.
6. Potrafię zagrać w parze deblowej.
7. Znam zasady rozgrywek turniejowych. Potrafię sędziować mecz.
8. Zorganizowałem turniej tenisa dla zastępu.

Łucznik *

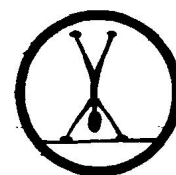

1. Wykonałem w warunkach terenowych łuk i 3 strzały lub tarczę łuczniczą.
2. Rozróżniłem i nazwałem części łuku i strzały.
3. Rzuciłem prawą i lewą ręką (piłeczkami, szyszkami, lotkami, itp.) do celu wielkości 20 cm, z odległości 5m. i uzyskałem po 5 trafień na 10 rzutów.
4. Uzyskałem co najmniej 10 punktów strzelając z odległości 10m. do tarczy łuczniczej o średnicy 80 cm. w seriach po 3 strzały.

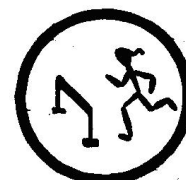
Gimnastyk **

1. Wykonałem kilka ćwiczeń gimnastycznych – przewrót w przód i w tył, skłon w przód z dotknięciem głową do kolan w siadzie płaskim, stanie na rękach, przeskok rozkroczny, mostek ze stania, przejście po równoważni.
2. Wykonałem trzyminutowy pokaz gimnastyczny.
3. Przedstawiłem układ 5 ćwiczeń ze współćwiczącym.
4. Uprawiałem przez 1 miesiąc gimnastykę poranną i przedstawiłem wyniki opracowanej przez siebie próby.

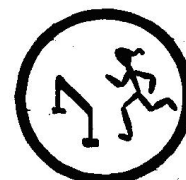
Gimnastyk Doskonały ***

1. Systematycznie (przez co najmniej 3 miesiące) uprawiałem wybraną dziedzinę tańca lub gimnastyki (streetdance, callanetics, stretching, taniec towarzyski lub klasyczny, aerobik, itp.).
2. Znam różne dyscypliny gimnastyczne i metody ćwiczeń. Doradziłem innym harcerzom, jaka metoda ćwiczenia jest dla nich najlepsza.
3. Przygotowałem wraz z grupą czterominutową choreografię do dowolnej muzyki.
4. Prowadziłem gimnastykę na obozie (codziennie 5–10 minut, przez co najmniej 14 dni).
5. Znam ćwiczenia gimnastyki korekcyjnej. Korzystając z pomocy specjalisty, co najmniej 2 razy poprowadziłem taką gimnastykę.

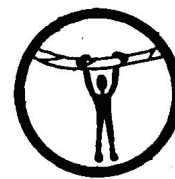
Początkujący lekkoatleta *

1. Codziennie się gimnastuję (przez okres trwania próby, nie krócej niż 3 miesiące).
2. W codziennych ćwiczeniach uwzględniam zasady prawidłowej rozgrzewki.
3. W trakcie zdobywania sprawności poprawiłem swoje wyniki w wybranej dyscyplinie lekkoatletycznej.
4. Umiem wymienić wszystkie dyscypliny lekkoatletyczne.

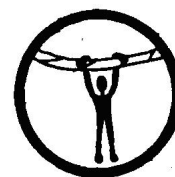
Lekkoatleta **

1. Uzyskałem w zawodach wyniki:
  - bieg na 60 m 9,1 s,
  - skok w dal 4,10 m,
  - skok wzwyż 1,25 m,
  - rzut piłką palantową 54 m.
2. Startowałem na bieżni w sztafecie 4 x 60 m w warunkach terenowych w sztafecie wahadłowej, która osiągnęła wynik 40 s.
3. Wykazałem znajomość zasad i techniki różnych dyscyplin lekkoatletycznych – odczytałem czas na stoperze, mierzyłem długość skoku w dal, prowadziłem punktację zawodów itp.
4. Wykorzystałem rekwizyty do zawodów (np. stojaki do skoku wzwyż, chorągiewki) lub przygotowałem teren (np. wyznaczyłem bieżnię, wykonałem skocznie itp.).

Młody linoskoczek *

1. Potrafię wspiąć się po linie na wysokość 4 m.
2. Sprawnie wchodzę na drzewa, dowolnym sposobem.
3. Umiem trafić szyszką w drzewo z odległości 6 m (połowa rzutów celna).
4. Potrafię zręcznie przejść przez ogrodzenie siatkowe.
5. Codziennie się gimnastykuję.

Linoskoczek **

1. Zamocowałem 3 różnymi sposobami linę na drzewie.
2. Znam 5 różnych węzłów.
3. Zręcznie przeskakuję różne przeszkody.
4. Przeszedłem nad przeszkodą wodną po linach poziomych.
5. Doskonałem swoje umiejętności gimnastyczne, stosuję różne ćwiczenia, potrzebne do utrzymania organizmu w dobrej kondycji i formie sportowej.

Wspinacz początkujący *

1. Prawidłowo ubieram się do wspinaczki.
2. Znam kilka ćwiczeń, wzmacniających mięśnie rąk i nóg.
3. Umiem założyć uprząż do wspinaczki, wiem, jakie są jej części, umiem zawiązać ósemkę i ósemkę podwójną.
4. Potrafię sprawnie wejść na prostą ściankę, skałkę.
5. Umiem prawidłowo asekurować wspinaczkę „na wędkę”.

Wspinacz **

1. Znam formacje skalne.
2. Wiem, gdzie w Polsce są najlepsze warunki do wspinaczki.
3. Znam skalę trudności wspinaczki. Wspinam się swobodnie na skałki do 4 stopnia trudności „na wędkę” (z górną asekuracją).
4. Znam 4 węzły specjalizacyjne.
5. Umiem wykonać czynności, przygotowujące do zjazdu; zjeżdżam pod nadzorem.
6. Umiem podejść na linie, stosując węzły zaciskowe (metoda prusikowania).
7. Wraz z zastępem lub z kolegami wspinalem się w centrum wspinaczkowym pod opieką instruktora.

Mistrz wspinaczki * * *

1. Znam historię polskiego taternictwa. Przeczytałem minimum dwie książki, relacjonujące wielkie wyprawy wspinaczkowe.
2. Przechodzę drogi o skali trudności powyżej 4 na trasach ubezpieczonych (potrafię przejść takie drogi z asekuracją dolną).
3. Umiem wspinąć się w formacjach skalnych o skali trudności powyżej 4.
4. Asekuruję osoby wspinające się z asekuracją dolną.
5. Brałem udział w wyjeździe na skałki.
6. Pomogłem innym harcerzom w zdobyciu sprawności *Wspinacza*.

Alpinista ^M

1. Zdoylem sprawność *Mistrza Wspinaczki*.
2. Ukończyłem kurs wspinaczki.
3. Zorganizowałem wyprawę wspinaczkową, podczas której nauczyłem osoby początkujące podstaw wspinaczki.
4. Zadbałem o organizację i zapewnienie bezpieczeństwa podczas wyjazdu zgodnie z obowiązującymi przepisami.
5. Brałem udział w kilku wyprawach wspinaczkowych.

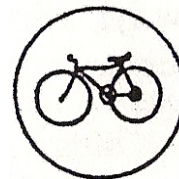
Szachista * *

1. Wykazałem się znajomością zasad gry w szachy (znajomość figur, ich ruchów i wartości umiejętność stosowania rozszad, bicia w przelocie).
2. Rozegrałem, co najmniej 20 partii szachów, wygrałem, co najmniej 10 z nich.
3. Pomogłem w organizacji turnieju szachowego dla drużyny.
4. Orientuje się w obecnej sytuacji czołówki najlepszych szachistów świata.

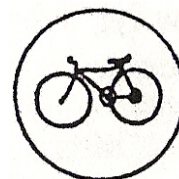
Arcymistrz * * *

1. Zdoylem sprawność Szachisty.
2. Zdoylem kategorię szachową.
3. Wykazałem się znajomością kilku rodzajów obron i ataków opartych na wzorcowych partiach szachowych w wykonaniu arcymistrzów.
4. Zorganizowałem turniej szachowy dla hufca. Pełnił w nim rolę sędziego.
5. Przygotowałem do próby na sprawność szachisty dwóch młodszych harcerzy.

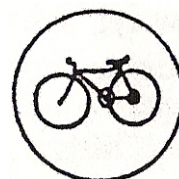
Rowerzysta *

1. Posiadam kartę rowerową.
2. Odbylem 3 – 4 wycieczki kolarskie, przebyłam łącznie ok. 100 km.
3. Prawidłowo mocuję i przewożę na rowerze bagaż.
4. Wiem, jaki strój jest odpowiedni na wyprawy rowerowe.
5. Codziennie (przez okres trwania próby, nie krócej niż 3 miesiące) wykonuję ćwiczenia, będące zaprawą przed wycieczkami rowerowymi.

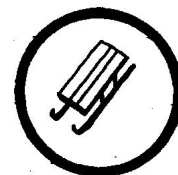
Kolarz **

1. Wykonałem kilka ćwiczeń – jazdę na rowerze bez trzymania kierownicy, slalom kolarski na odcinku 300 m, podnoszenie przedmiotu w czasie jazdy na rowerze, pokonywanie przeszkód terenowych rowerem.
2. Odbylem trzy wycieczki rowerowe przebywając łącznie ok. 200 km.
3. Zorganizowałem dla młodszych zabawy z rowerem lub naukę jazdy.
4. Wykonałem proste naprawy (założenie łańcucha, wymianę dętki, smarowanie łożysk).

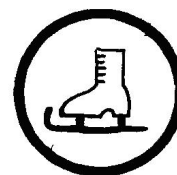
Kolarz turysta ***

1. Przejechałem na rowerze 300 km, w tym 100 km w trakcie wycieczki z dwoma noclegami pod namiotem.
2. Skompletowałem ekwipunek na kilkudniową wycieczkę rowerową: narzędzia i części zamienne do roweru.
3. Przeprowadziłem dokładny przegląd roweru. Utrzymuje rower w dobrym stanie technicznym.
4. Zainstalowałem w swoim rowerze urządzenie niebędące w standardowym wyposażeniu, na przykład sakwy, dodatkowy bagażnik z przodu, światelko „stop”.
5. Pokonałem trudną trasę przełajową.
6. Stosuje się do zasad prawidłowej i bezpiecznej eksploatacji roweru.
7. Umiem dobrać dla siebie najwłaściwszy typ roweru.
8. Przygotowałem 2 harcerzy do egzaminu na kartę rowerową/motorowerową.

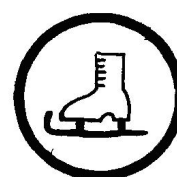
Saneczkarz **

1. Wykonałem 3 zjazdy wymijając przeszkody.
2. Trafiłem kulą śnieżną do celu, stałem na sankach oraz podniosłem leżące przedmioty w czasie zjazdu z łagodnego stoku.
3. Zbudowałem z zastępem tor saneczkowy.
4. Uczestniczyłem w harcerskich zawodach saneczkowych.
5. Konserwowałem lub naprawiłem sanki, albo wykonałem rekwizyty do zawodów saneczkowych.

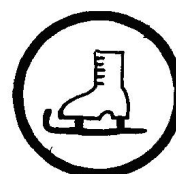
Łyżwiarz początkujący *

1. Prawidłowo ubrałem się do jazdy na łyżwach.
2. Przejechałem na łyżwach odcinek prosty długości około 50 m i slalomem odcinek ok. 50 m (co najmniej 15 słupków slalomowych, tor jazdy szerokości 4–5 m). Zatrzymałem się w miejscu.
3. Potrafię w trakcie jazdy podnieść z lodu 2–3 przedmioty (rękawiczki, kamienie itp.).
4. Razem z zastępem zbudowałem trasę slalomu łyżwiarskiego na zawody łyżwiarskie lub wykonałem rekwizyty potrzebne do tych zawodów (np. chorągiewki, tablice z napisami, numery startowe, nagrody, dyplomy). Wiem, gdzie nie należy jeździć na łyżwach.
5. Brałem udział w zawodach łyżwiarskich (zastępu, drużyny, podwórka itp.).
6. Dbam o swoje łyżwy. Wiem, jak należy je przechowywać, czyścić i gdzie można naostrzyć krawędzie.

Łyżwiarz **

1. Wykonałem kilka ćwiczeń na łyżwach: jazdę przodem i tyłem, przekładankę, przeskoczenie małej przeszkody, zatrzymanie na sygnał, łuki w przód i w tył, prawą i lewą nogą, na zewnątrz i wewnątrz, jazdę slalomową.
2. Przebiegłem na łyżwach na czas 300 m.
3. Razem z zastępem zorganizowałem harcerskie zawody łyżwiarskie lub przygotowałem z zastępem lodowisko.
4. Konserwowałem łyżwy.

Łyżwiarz doskonały ***

1. Dobrze jeżdżę na łyżwach przodem i tyłem. Pokonałem, jadąc przodem, 2 km w ciągu 5 minut.
2. Wykonałem 3 dowolne figury jazdy figurowej (np. spirale, motylki, skoki).
3. Wykonałem pięciominutowy układ taneczny z podkładem muzycznym (sam lub w parze).
4. Zorganizowałem naukę jazdy dla młodszych.
5. Oglądałem zawody jazdy figurowej na lodzie.
6. Znam konkurencje jazdy figurowej na lodzie. Umiem wymienić najbardziej dla nich charakterystyczne figury lub układy taneczne, znam nazwiska aktualnych mistrzów.

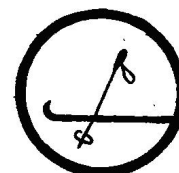
Narciarz *

1. Prawidłowo ubrałem się do jazdy na nartach. Wiem, jak zabezpieczyć się przed mrozem i przegrzaniem.
2. Potrafię zadbać o swój sprzęt narciarski. Wiem, jakie czynności przy konserwacji nart, wiązań i butów narciarskich powinni wykonywać fachowcy ze ski-serwisów, a jakie mogę wykonać sam. Nauczyłam się wykonywać te drugie.
3. Umiem podejść stok dowolnym sposobem. Potrafię zjechać, co najmniej „pługiem”.
4. Potrafię szybko wstać po upadku, odpowiednio ustawiając narty.
5. Codziennie (przez okres trwania próby) gimnastykuję się – odbywam suchą zaprawę do jazdy na nartach.

Narciarz zjazdowy **

1. Wykonałem zjazd na wprost i w skos stoku, zmieniłem kierunek jazdy, zatrzymałem się pługiem i krystianią.
2. Podeszedłem pod stok drabinką i jodełką, wjechałem wyciągiem.
3. Przeprowadziłem kilka ćwiczeń gimnastycznych zaprawy narciarskiej.
4. Konserwowałem sprzęt narciarski lub wykonałem rekwizyty do zawodów.

Narciarz biegowy **

1. Wykonałem skok z odbicia, bezkrok, zwroty, krok w podejściu, zjazd.
2. W biegu płaskim na 1 km uzyskałem czas 10 min.
3. Smarowałem narty odpowiednio do warunków śniegowych.
4. Przeprowadziłem kilka ćwiczeń gimnastycznych zaprawy narciarskiej.

Narciarz doskonały ***

1. Wykonałem zjazd w różnych warunkach terenowych, trudniejsze ćwiczenia narciarskie (wiraże różną techniką, bieg, przejazd trasy slalomowej itp.) albo przebiegł na nartach 20 km.
2. Jeździę dynamicznie i w sposób kontrolowany. Stosuję różne techniki (minimum 3 rodzaje skrętu).
3. Zorganizowałem harcerskie zawody narciarskie (zjazdowe lub biegowe).
4. Zademonstrowałem sposób udzielania pierwszej pomocy poszkodowanemu w wypadku narciarskim.
5. Nauczyłem jeździć na nartach, co najmniej 2 osoby.

Snowboardzista początkujący *

1. Prawidłowo ubrałem się do jazdy na desce. Potrafię zabezpieczyć się przed mrozem i przed przegrzaniem.
2. Znam elementy sprzętu snowboardowego, wiem, do czego służą.
3. Potrafię zadbać o swój sprzęt. Wiem, jakie czynności przy konserwacji sprzętu powinni wykonywać fachowcy ze ski-serwisów, a jakie mogę wykonać sam. Nauczyłam się wykonywać te drugie.
4. Codziennie (przez okres trwania próby) gimnastykuję się i odbywam suchą zaprawę do jazdy na desce.
5. Potrafię stać na desce w postawie zasadniczej i utrzymywać równowagę, opanowałem przenoszenie ciężaru ciała z krawędzi na krawędź i z przodu na tył. Opanowałem ześlizg boczny (na krawędzi tylnej bez zakrawędziowania).
6. Opanowałem bezpieczny sposób upadków oraz szybkie wstawanie po upadkach.

Snowboardzista **

1. Poznałem zasady bezpieczeństwa, obowiązujące na stoku.
2. Opanowałem wykonywanie na desce obrotów o 180°.
3. Potrafię przemieścić się w górę stoku.
4. Na łagodnym stoku opanowałem jazdę na wprost i w skos stoku, potrafię kontrolować prędkość zjazdu.
5. Potrafię zatrzymać się poprzez skręt odskokowy.

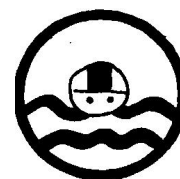
Snowboardzista doskonały ***

1. Wjechałem na stok wyciągiem krzeselkowym i orczykowym, z deską na nogach.
2. Umiem wykonywać skręty płynne (z ześlizgiem) oraz skręty cięte (bez ześlizgu), poprzez obciążanie krawędzi.
3. Umiem ocenić warunki, panujące na stoku.
4. Potrafię pokonywać nierówności terenu, dostosować szybkość i sposób jazdy do terenu i warunków, panujących na stoku.
5. Potrafię dynamicznie i precyzyjnie zatrzymać się w określonym punkcie.
6. W dobrym czasie pokonałem trasę slalomu.
7. Potrafię skakać, wybijając się na przeszkodach.
8. Pomogłem w dobraniu sprzętu osobie, rozpoczynającej jazdę na desce. Nauczyłem jeździć na desce 2 osoby.

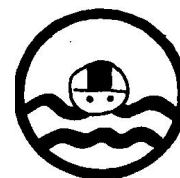
Pływak początkujący *

1. Potrafię przepłynąć dowolnym stylem 50 m.
2. Umiem utrzymać się na wodzie 10 minut.
3. Potrafię wskoczyć do wody z wysokości 0,5 m. Wiem, gdzie nie należy tego robić i dlaczego.
4. Umiem zanurzyć się pod powierzchnię wody i wytrzymać 20 s.
5. Brałem udział w trzech zabawach, organizowanych w płytkiej wodzie.

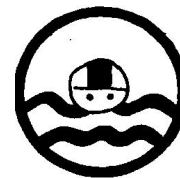
Pływak **

1. Przepłynąłem 200 m dowolnym stylem.
2. Skoczyłem do wody z wysokości 0,5 m Wyszedł z wody na łódź lub tratwę, wyjął z wody przedmiot wielkości menażki z głębokości 2 m.
3. Przepłynąłem 20 m w ubraniu.
4. Uczestniczyłem w organizowaniu harcerskich zawodów pływackich, nauki pływania lub zorganizowałem dla młodszych (pod opieką instruktora) grę lub zabawę w płytkiej wodzie.
5. Posłużyłem się kamizelką i kołem ratunkowym.

Pływak doskonały ***

1. Przepłynąłem 750 metrów w wodzie stojącej lub 1500 z prądem co najmniej dwoma stylami.
2. Przepłynąłem pod wodą 15 metrów.
3. Przepłynąłem w ubraniu 50 metrów. Rozebrałem się w wodzie z ubrania (koszula, spodnie, buty).
4. Zademonstrowałem w wodzie sposób ratowania tonącego.
5. Nauczyłem pływać, co najmniej 2 osoby.

Młodszy ratownik ^M

1. Zdobyłem patent młodszego ratownika.
2. Pomagałem ratownikowi na obozie lub kolonii.
3. Pokierowałem przygotowaniem i wyznaczeniem kąpieliska.
4. Przeprowadziłem cykl nauki pływania dla młodszych.

Wioślarz początkujący *

1. Potrafię przepłynąć dowolnym stylem 50 m (lub: zdobyłem sprawność *Pływaka początkującego*).
2. Umiem prawidłowo wiosłować na łodzi (pontonie).
3. Brałem udział w kajakowej wycieczce z biwakowaniem.
4. Potrafię zręcznie wchodzić na kajak i wychodzić z niego.
5. Prawidłowo dbałem o kajak (łódź): przycumowywałem do brzegu, wybierałem wodę, myłem.
6. Zabezpieczyłem bagaż przed przemoczeniem, prawidłowo ułożyłam go w kajaku.

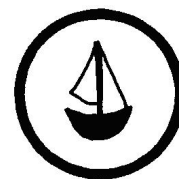
Wioślarz **

1. Umiem pływać.
2. Brałem udział w spływie kajakowym, co najmniej trzydniowym.
3. Umiem dobrze wiosłować, zręcznie wymijać przeszkody, wybierać dogodną drogę na wodzie.
4. Posługując się mapą, wybrałem miejsca dogodne do biwakowania.
5. Razem z drugą osobą przeniosłem kajak lądem omijając przeszkodę.
6. Poradziłem sobie w przypadku wywrócenia kajaka.

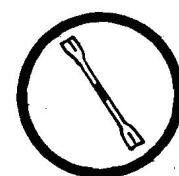
Kajakarz ***

1. Wzięłam udział, w co najmniej 3 spływach kajakowych różnymi rzekami.
2. Zademonstrowałem wiosłowanie i manewry kajakiem (skręty, cofanie, wsiadanie i wysiadanie z kajaka z pomostu, brzegu i głębokiej wody, przybijanie do brzegu i postępowanie w razie wywrócenia się kajaka).
3. Oceeniłem z wyglądu stan wód, nurt, mieliznę i głębię.
4. Znam sygnały rzeczne i przepisy wymijania.
5. Wiem, jak poradzić sobie na jeziorze we mgle i przy dużej fali. Naprawiałem, konserwowałem kajaki różnych typów. Naprawiłam nieduże uszkodzenie kajaka: złamane wiosło, siodełko itp. Uszczelniłam kajak, pomalowałam go.
6. Nauczyłem młodszych wiosłowania na kajaku.

Żeglarz **

1. Znam zasady etykiety jachtowej i komendy żeglarskiej.
2. Znam zasady postępowania podczas alarmu, człowiek za burtą, przeciwpożarowe opuszczenie jednostki.
3. Potrafię obsłużyć poszczególne żagle na fałach i szotach, cumy, bosak, odbijacze, rzucić kotwicę.
4. Umiem obsłużyć rzutkę lub sondę.
5. Nabrałem wody do wiadra podczas żeglugi.
6. Potrafię zachować się podczas wywrócenia małej jednostki mieczowej.

Bosman **

1. Znam kilkanaście węzłów wykorzystywanych podczas żeglugi: prosty, szotowy, bramszotowy, węzły cumownicze, refowy, ósemkę, wyblinkę, stoper, ratowniczy.
2. Umiem skracać liny, wykonywać na nich opaski i sploty, oraz połączyć ze sobą 2 liny różnymi sposobami. Umiem buchtować fały, szoty i cumy.
3. Potrafię naprawić uszkodzony żagiel.
4. Znam nazwy części kadłuba, ożaglowania, olinowania i omasztowania jachtu.

Szcutnik **

1. Znam ogólną charakterystykę klas jachtów żaglowych używanych w Polsce, rodzaje i typy ożaglowania.
2. Znam nazwy części kadłuba, osprzętu i wyposażenia a także masztów, olinowania i ożaglowania.
3. Rozpoznaje różne gatunki drzewa i sklejki mające zastosowanie w budownictwie jachtowym.
4. Korzystam z prostych narzędzi stolarskich i ślusarskich.
5. Brałem udział w remoncie łódki.

Junga **

1. Znam zarys historii żeglarstwa.
2. Rozróżniam typy współczesnych statków morskich.
3. Znam nazwy najważniejszych zatok, wysp i półwyspów oraz podstawowe dane dotyczące Morza Bałtyckiego.
4. Wymieniłem i pokazałem na mapie najważniejsze porty i stocznie śródlądowe, wszystkie porty morskie Polski i największe jeziora i dłuższe rzeki Polski.
5. Wziąłem udział w 3 dniowym rejsie.

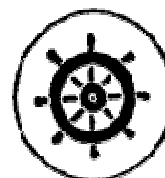
Sygnalista morski * * *

1. Znam bandery i flagi państw bałtyckich.
2. Znam wygląd i znaczenie flag międzynarodowego kodu sygnałowego.
3. Znam światła statków, sygnały dźwiękowe przy dobrej i złej widoczności a także sygnały wzywania pomocy.
4. Nawiązałem łączność przy pomocy alfabetu Morse'a i flag MKS.
5. Strzelałem z raketnicy, obsłużyłem i konserwowałem sprzęt sygnalizacyjny.

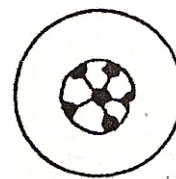
Nawigator * * *

1. Znam jednostki, miary stosowane w nawigacji, umiem je przeliczyć na system SI, mila morska, kabel, stopa, sążeń, rumb.
2. Znam zasady oznakowania nawigacyjnego wód śródlądowych i morskich.
3. Odczytałem z map morskich podstawowe dane.
4. Obsłużyłem kompas, pelengator, log mechaniczny i burtowy.
5. Przeliczyłem kursy i namiary kompasowe na rzeczywiste, wykreśliłem na mapie kursy, zaznaczyłem pozycję zliczoną i obserwowaną.
6. Posługuje się polskimi locjami i spisami światel.
7. Podczas rejsu pełniłem funkcję nawigatora.

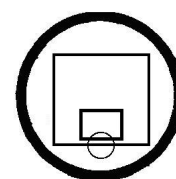
Sternik manewrowy * * *

1. Wziąłem udział w rejsie jako sternik.
2. Znam podstawy teorii żeglowania: siły działające na żagiel, współdziałanie żagli, zagadnienia na- i zawietrzności.
3. Jachtem o powierzchni żagla 30 m² samodzielnie odszedłem i doszedłem do kei, wykonałem zwroty i manewr człowiek za burtą.
4. Stanałem na kotwicy, odszedłem i doszedłem do boi.
5. Znam zasady schodzenia z mielizny w różnych warunkach.

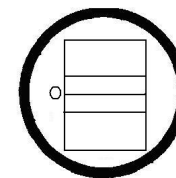
Piłkarz **

1. Wykonałem kilka ćwiczeń – podbijanie piłki prawą i lewą nogą przez 30 sekund, prowadzenie piłki przy nodze po linii prostej i slalomem na odcinku 30 metrów podbijanie piłki przez 10 sekund, wykonanie rzutu karnego, przyjęcie i zastopowanie piki.
2. Rozegrałem dwa mecze w piłkę nożną grając na dwóch różnych pozycjach i wykazując znajomość zasad i techniki gry.
3. Zorganizowałem dla młodszych 5 zabaw lub ćwiczeń z piłką.
4. Konserwowałem piłkę.

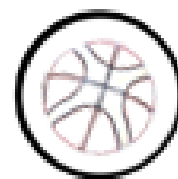
Koszykarz **

1. Wykonałem kilka ćwiczeń wykorzystywanych podczas gry w koszykówkę (podanie piłki oburącz i 1 ręką z kozłem i bez, rzut do kosza, kozłowanie prawą i lewą ręką w biegu ze zmianą kierunku).
2. Rozegrałem, co najmniej 5 spotkań grając na nie mniej niż na 3 pozycjach, wykazałem się znajomością przepisów i techniki gry.
3. Współorganizowałem w drużynie, szczepie lub hufcu turniej koszykówki.
4. Nauczyłem kilku kolegów prawidłowego wykonania odstawowych elementów gry w koszykówkę.

Siatkarz **

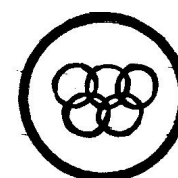
1. Wykonałem podstawowe elementy gry w siatkówkę (zagrywka górna i dolna ew. z wyskoku, odbicie dolne, górne, atak, blok).
2. Znam kilka podstawowych modeli rozegrania i asekuracji (krótka, podwójna krótka, szybka na skrzydło, atak z drugiej linii, asekuracja środkiem i skrzydłami).
3. Rozegrałem, co najmniej po jednym meczu na każdej pozycji (atakujący, przyjmujący, środkowy, rozgrywający, libero).
4. Zorganizowałem turniej siatkarski lub zajęcia dla młodszych wykazując się znajomością zasad gry.
5. Orientuję się w sytuacji polskiej i światowej siatkówki, znam najlepszych zawodników i zawodniczki, wiem, kto jest mistrzem Polski, Europy itp.

Mistrz boiska * * *

1. Zdobyłem, co najmniej 2 z wymienionych sprawności: piłkarz, koszykarz, siatkarz.
2. Znam zasady i technikę innej gry zespołowej niż objęte sprawnościami w pkt1. przeprowadziłem specjalistyczną rozgrzewkę z tej dyscypliny.
3. Rozegrałem wraz zespołem 10 spotkań w różnych grach.
4. Jestem „na bieżąco” z wydarzeniami w grach zespołowych na świecie. Potrafię wymienić kilka ciekawostek z tego obszaru. Rozumiem i stosuje zasadę Fair Play na boisku.

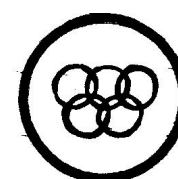
Zdobywanie sprawności mistrza boiska może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie zaprawy fizycznej.

Sportowiec * *

1. Osiągnąłem bardzo dobre wyniki w określonej dziedzinie sportu.
2. Trenuję systematycznie, starając się ciągle poprawiać swoje wyniki. W trakcie zdobywania sprawności poprawiłem swoje rezultaty.
3. Wiem, jakie czysto sportowe działania mogą mi przynieść poprawę rezultatów i dalsze sukcesy.
4. Zademonstrowałem swoje umiejętności podczas zawodów w drużynie lub w inny, uzgodniony z drużynowym, sposób.
5. Zainteresowałem 2 inne harcerzy uprawianą przez siebie dziedziną sportu. Wspólnie lub osobno trenowaliśmy przez miesiąc.

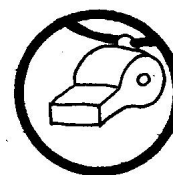
Zdobywanie sprawności może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy w zakresie Sprawności

Olimpijczyk * * *

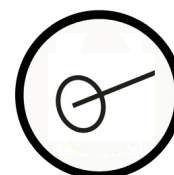
1. Uprawiam wyczynowo wybraną dziedzinę sportu, nieobjętą wymaganiami innych sprawności (np. jazdę konną, tenis).
2. Regularnie uczestniczę w treningach.
3. W trakcie zdobywania sprawności podjąłem zadanie, służące dalszemu doskonaleniu umiejętności w wybranej dziedzinie.
4. Zademonstrowałem swoje umiejętności drużynie, wytłumaczyłem najważniejsze zasady danej dyscypliny sportu. Opowiedziałem, nad czym pracowałem, zdobywając tę sprawność i jakie efekty osiągnąłem.
5. Zorganizowałem dla chętnych zajęcia, zapoznające szczegółowo z uprawianą dyscypliną.
6. Znam mistrzów w swojej dziedzinie, wiem, jakie wyniki osiągają.
7. Zorganizowałem harcerski turniej gier zespołowych.
8. Wiem, które drużyny są światowymi liderami wybranej gry zespołowej. Obejrzałem kilka ich spotkań. Wiem, czym się charakteryzuje gra tych zespołów, znam ciekawostki na ich temat.

Organizator sportu ***

1. Opracowałem scenariusz zawodów na poziomie kilku drużyn w jednej lub kilku dyscyplinach lub system i terminarz rozgrywek w grach zespołowych.
2. Wypromowałem organizowaną przez siebie imprezę sportową.
3. Zorganizowałem wśród kolegów z drużyny i instruktorów hufca ekipę sędziowską i obsługę techniczną zadbał o nagrody i dyplomy dla uczestników.
4. Zaprosiłem na zawody dorosłych miłośników sportu.

Miłośnik gier ***

1. Zorganizowałem duże zawody, pełniłem funkcję sędziego wykazując znajomość zasad i techniki różnych dyscyplin sportowych.
2. Poznałem 30 gier i zabaw ruchowych, przedłożyłem opracowany przez siebie ich zbiór, wykorzystałem je w pracy młodszymi.
3. Poznałem 30 gier terenowych.
4. Zorganizowałem 10 gier terenowych w tym 2 nocne i 2 co najmniej pięciogodzinne.
5. Przeprowadziłem naukę organizowania gier terenowych

Harcownik *

1. Uczestniczyłem w 5 grach terenowych, przestrzegałem zasad w nich obowiązujących.
2. Poznałem 10 ćwiczeń rozwijających spostrzegawczość, refleks, pamięć.
3. Uczestniczyłem razem z zastępem w zawodach, turnieju, meczu lub innej formie współzawodnictwa między zastępami.

Organizator harców **

1. Przeprowadziłem 10 gier terenowych i sportowych, ucząc młodszych zasad w nich obowiązujących.
2. Zorganizowałem dla zastępu ćwiczenia, z KIM-a w harcówce i w terenie.
3. Zorganizowałem mecz, olimpiadę lub inną formę zawodów między zastępami.
4. Prowadziłem własny notatnik, zawierający zbiór gier i ćwiczeń do wykorzystania w pomieszczeniu i w terenie.

Mistrz harców * * *

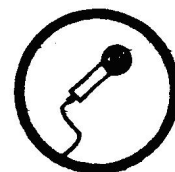
1. Przedstawiłem zestaw gier, ćwiczeń i konkursów, zebranych w czasie próby.
2. Przeprowadziłem kilkanaście gier terenowych i świetlicowych w drużynie (szczepie) lub dla dzieci spoza SH.
3. Przygotowałem trasę i program harcerskiego biegu terenowego, sprawdzającego znajomość technik harcerskich.
4. Nauczyłem młodszych kilku gier i ćwiczeń do wykorzystania na zbiórkach i w szkole.

Lider zdrowia * * *

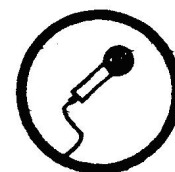
1. Włączam do swojego postępowania jak najwięcej elementów zdrowego stylu życia (zdrowe odżywianie, higiena nauki i pracy, walka ze stresem, uprawianie sportu itp.).
2. Wskazałem rówieśnikom korzyści płynące ze zdrowego trybu życia.
3. Potrafię wymienić metody i ośrodki leczenia uzależnień od nikotyny, alkoholu i narkotyków.
4. Potrafię wykorzystać posiadaną wiedzę na temat uzależnień, nikotynizmu, alkoholizmu oraz narkotyków w codziennym postępowaniu i kontaktach z innymi ludźmi.
5. Zorganizowałem dla młodszych zajęcia promujące zdrowy tryb życia (np. turniej sportowy, wycieczkę).

SPRAWNOŚCI ARTYSTYCZNE

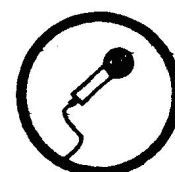
Śpiewak Początkujący *

1. Rozpocząłem śpiew kilku piosenek na zbiórce lub ognisku.
2. Nauczyłem zastęp jednej piosenki.
3. Śpiewałem z pamięci 7 piosenek (harcerskich, narodowych lub żołnierskich).
4. Występowałem z zastępem śpiewając kilka piosenek np. brałem udział w inscenizacji piosenki.
5. Prowadzę na bieżąco swój śpiewnik harcerski, mam w nim zapisanych przynajmniej 15 piosenek.

Śpiewak **

1. Intonuje piosenki na ogniskach, kominkach, wycieczkach.
2. Brałem udział w organizowaniu oprawy muzycznej imprezy harcerskiej (np. kominka).
3. Przedstawiłem na zbiórce ciekawą historię powstania wybranej pieśni patriotycznej lub harcerskiej.
4. Śpiewam z pamięci po 10 piosenek harcerskich, narodowych i żołnierskich lub ludowych.
5. Prowadzę na bieżąco swój śpiewnik harcerski notując w nim także nazwiska autorów lub daty powstania piosenek.

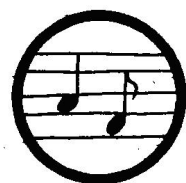
Pieśniarz ***

1. Przygotowałem i poprowadziłem ognisko tematyczne lub kominek, zaproponowałem odpowiedni zestaw piosenek.
2. Prawidłowo poprowadziłem śpiew drużyny w marszu i śpiew chóralny z okazji uroczystości lub przedstawienia.
3. W swoim śpiewniku mam piosenki na każdą okazję. Umieję je w odpowiednim momencie wykorzystać (na zbiórce, urodzinach, imieninach itp.)
4. Znam ciekawostki na temat wielu piosenek (wiem, czyjego są autorstwa, w jakich okolicznościach powstały, kto, gdzie i kiedy je śpiewał, do czego nawiązują słowa itp.). Opowiedziałem na zbiórce ciekawą historię wybranej piosenki.
5. Potrafię zanucić melodię z nut.

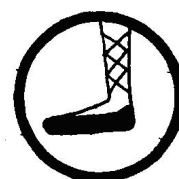
Recytator**

1. Znam podstawowe techniki recytacji, interpretacji tekstu.
2. Przygotowałem sceniczną prezentację ulubionych utworów np. w formie scenariusza.
3. Wystąpiłem w wieczorze poezji recytując zgodnie z zasadami sztuki wybrane utwory w tym kilka wierszy i tekstów prozą.
4. Poprowadziłem dla zastępu zajęcia z technik uczenia się na pamięć tekstów, modulacji głosu, intonacji, interpretacji i innych technik ze szczególnym uwzględnieniem pracy nad poprawną wymową.

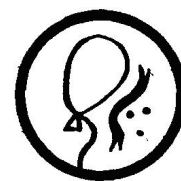
Muzyk***

1. Gram dobrze na wybranym instrumencie muzycznym, posługuję się zapisem nutowym.
2. Uczę się grać na innym instrumencie niż w pkt.1.
3. Akompaniowałem drużynę przy śpiewie piosenek.
4. Przygotowałem drużynę do występu z akompaniamentem.
5. Nauczyłem innego harcerza gry na instrumencie.

Tancerz**

1. Zatańczyłem po 2 tańce: towarzyskie klasyczne, towarzyskie nowoczesne, ludowe.
2. Uczestniczyłem w organizowaniu balu harcerskiego lub prowadzeniu kursu tańca.
3. Rozpoznałem 5 strojów ludowych różnych regionów.
4. Przeprowadziłem z młodszymi dwie zabawy z tańcem.

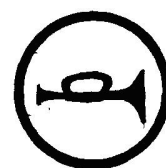
Wodzirej***

1. Przygotowałem i przeprowadziłem 5 ognisk harcerskich.
2. Wygłosiłem dwa co najmniej 10-minutowe gawędy na ognisku lub kominku, w tym jedną dotyczącą Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego.
3. Przygotowałem i przeprowadziłem tematyczną zabawę taneczną.
4. Pokierowałem przygotowaniem dużej imprezy artystycznej (konkursu śpiewu, rysunkowego, rzeźbiarskiego, festiwalu teatralnego itp.).
5. Nauczyłem młodszych wygłaszać gawędę i prowadzić ognisko. Przedstawiłem im kilka zwyczajów i obrzędów drużyny (szczepu).

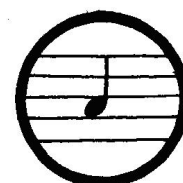
Dobosz ***

1. Pełniłem służbę dobosza w drużynie.
2. Zagrałem na werblu apel poległych i harcerskie sygnały: baczność, spocznij, zbiórka, marsz.
3. Wybiłem na werblu rytm znanej piosenki.
4. Wykorzystałem grę na werblu w czasie ćwiczeń musztry w swojej drużynie lub nauczyłem gry na werblu przynajmniej dwóch harcerzy.
5. Przygotowałem werbel do gry i właściwie go przechowuje.

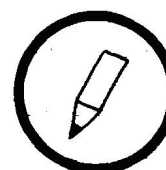
Trębacz ***

1. Grałem na fanfarze i sygnałównce.
2. Pełniłem funkcję trębacza na obozie lub biwaku.
3. Zagrałem sygnały harcerskie: baczność, cisza nocna, posiłek, alarm.
4. Nauczyłem gry na fanfarze lub sygnałównce dwóch harcerzy.

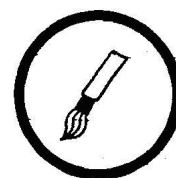
Grajek ***

1. Gram dobrze przynajmniej na jednym instrumencie, wygrałem melodię na innym wybranym instrumencie.
2. Brałem udział w przygotowaniu imprezy harcerskiej organizując orkiestrę.
3. Nauczyłem zastęp lub drużynę nieznaną piosenki na podstawie zapisu nutowego.
4. Zorganizowałem w drużynie naukę piosenek akompaniując na instrumencie.

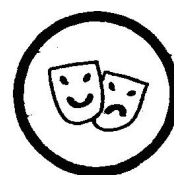
Rysownik **

1. Stale mam przy sobie papier i ołówek, wolne chwile wykorzystuję na szkicowanie.
2. Przedstawiłem po 3 szkice:
  - postaci ludzkich (sceny z obozu, z wędrowki, ze zbiórki; karykatury);
  - obiektów architektonicznych (kapliczki przydrożne, fragmenty zabytków, ciekawe budynki);
  - pejzaży.
3. Część swoich prac przekazałem do kroniki.
4. Przygotowałem wystawę moich prac.
5. Opowiedziałem o swoim ulubionym rysowniku.
6. Odwiedziłem wystawę rysunku lub Muzeum Karykatury.

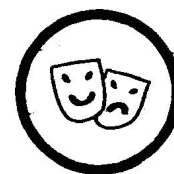
Malarz * * *

1. Interesuję się malarstwem. Gromadzę reprodukcje, albumy i książki z tej dziedziny. Zwiedziłem kilka wystaw.
2. Scharakteryzowałem style malarskie, występujące na przestrzeni dziejów.
3. Poznałem i stosowałem różne techniki malarskie.
4. Przedstawiłem kilka szkiców, wykonanych w plenerze (ołówkiem lub węglem) oraz 5 prac malarskich (olejnych lub akwareli).
5. Zorganizowałem wycieczkę zastępu lub drużyny na ciekawą wystawę malarstwa lub do muzeum. Pełniłem na niej rolę przewodnika.

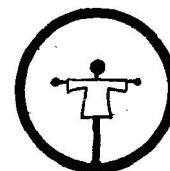
Aktor *

1. Występowałem przynajmniej 2 razy na ognisku, kominku itp.
2. Przygotowałem strój i rekwizyty do wykonywanej przez siebie roli.
3. Wykonałem scenkę pantomimiczną.
4. Przygotowałem z zastępem inscenizację wybranego utworu.
5. Powiedziałem z pamięci wiersz na kominku lub uroczystości harcerskiej.
6. Byłem na przedstawieniu w teatrze.

Aktor doskonały * *

1. Wraz z zastępem wziąłem udział w przygotowaniu przedstawienia, opartego na utworze literackim. Zagrałem w nim dobrze jedną z głównych ról.
2. Wygłosiłem z pamięci wiersz lub fragment prozy, prawidłowo dobrany do tematyki ogniska lub kominka.
3. Zaprezentowałem scenkę pantomimiczną.
4. Brałem udział w inscenizacji piosenki.
5. Opowiedziałem zastępowi o kilku przedstawieniach, na których byłem, lub napisałem recenzję.

Lalkarz * *

1. Wykonałem różne rodzaje lalek (pacynki, na patyku, marionetki itp.).
1. Przygotowałem z zastępem przynajmniej jedną scenkę i poruszałem lalką.
2. Urządziłem scenę, przygotowałem dekoracje, lub założyłem instalację oświetleniową.
3. Wywołałem w czasie występu efekty dźwiękowe (deszczu, burzy, jadącego pociągu).
4. Wystąpiłem w teatryku cieni.

Reżyser ***

1. Przygotowałem i zaprezentowałem publicznie (w szkole, domu dziecka itp.) przedstawienie teatralne lub wieczór poetycki – wybrałem lub opracowałem scenariusz, dobrałem teksty, wybrałem aktorów i przydzieliłem im role. Dobrałem muzykę, ustaliłem charakterystykę, kostiumy, dekoracje, przeprowadziłem próby itp.
2. Przygotowałem i zrealizowałem inscenizację bajki dla dzieci.
3. Wykonałem samodzielnie charakterystykę, kostium lub rekwizyt.
4. Nauczyłem młodszych recytacji lub wykonywania kostiumów.

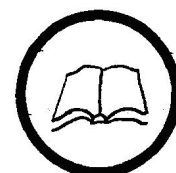
Scenograf ***

1. Poznałem zasady projektowania kostiumów i dekoracji.
2. Z pomocą drużyny przygotowałem zaprojektowaną przez siebie dekorację do przedstawienia (elementy stałe, ruchome, rekwizyty i oświetlenie).
3. Zaprojektowałem kilka kostiumów i charakterystykę postaci. Sam wykonałem jeden z kostiumów.
4. Opracowałem scenografię do przedstawienia w sali i w plenerze, opracowałem rzuty do scenografii.
5. Przygotowałem dekorację na okolicznościowy kominek.
6. Zebrałem zdjęcia lub rysunki dekoracji teatralnych. Wiem, jak różna może być jej funkcja i forma.
7. Nauczyłem inne harcerzy wykonywania charakterystyki i kostiumów.

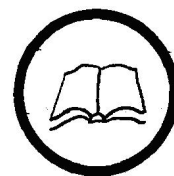
Artysta ^M

1. Doskonale orientuje się w życiu artystycznym i kulturalnym swojego regionu i Polski.
2. Animuje działalność artystyczną w swoim środowisku harcerskim. Np. zorganizowałem cykl spotkań artystycznych dla instruktorów Hufca.
3. Brałem udział w warsztatach specjalistycznych, doskonalących umiejętności w wybranej przez siebie dziedzinie artystycznej.
4. Odniosłem sukces na festiwalu, przeglądzie, konkursie, wystawie itp.

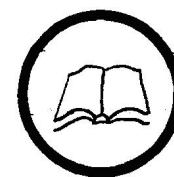
Przyjaciel książki *

1. Pomagałem w bibliotece (porządkowałem i oprawiałem książki, uzupełniałem katalog, dyżurowałem przy wypożyczaniu itp.).
2. Wykonałem drobne naprawy kilku książek.
3. Zachęciłem dwóch kolegów do przeczytania książki harcerskiej.
4. Przeprowadziłem na zbiórce grę lub zabawę opracowaną na podstawie ulubionej książki.
5. Gromadzę własną bibliotekę, przechowuję książki w należyтым porządku, prowadzę własny katalog – zeszyt.

Bibliofil **

1. Posłużyłem się katalogiem, wybrałem kilka książek z określonej dziedziny, przeczytałem je i wykorzystałem zdobyte wiadomości w czasie zajęć harcerskich (przeprowadziłem zbiórkę, zorganizowałem konkurs tematyczny itp.).
2. Zamówiłem książkę w księgarni wysyłkowej lub zamówiłem prenumeratę czasopism.
3. Wykonałem exlibris do biblioteki domowej lub harcerskiej.
4. Prowadziłem biblioteczkę drużyny lub szczechu.
5. Zorganizowałem „spotkanie z książką harcerską”.

Bibliotekarz ***

1. Prowadziłem biblioteczkę harcerską, uzupełniłem ją o kilka pozycji. Sprawnie zarządzałem systemem wypożyczania. Stworzyłem lub uzupełniłem przystępny katalog. Pomogłem kilku osobom znaleźć książki na poszukiwany temat.
2. Pełniłem dyżur w bibliotece, w czasie dyżurów sprawnie posługiwałem się katalogiem książek.
3. Przygotowałem listę publikacji do przeprowadzenia cyklu zbiórek na określony temat.
4. Zorganizowałem wieczór literacki lub kiermasz książki w drużynie, szkole, w domu kultury.
5. Zorganizowałem w szczechu lub w swojej szkole kiermasz używanych podręczników.
6. Kompletuję własny księgozbiór, posiadam jego katalog i własny ekslibris.

Kronikarz **

1. Prowadziłem kronikę zastępu lub drużyny przynajmniej przez 3 miesiące lub jeden obóz.
2. Sporządziłem notatki w kronice na podstawie opowiadania lub wywiadu.
3. Zaprojektowałem oprawę plastyczną kroniki.
4. Stosowałem kilka rodzajów pisma ozdobnego i technik ilustracyjnych.
5. Umiejętnie korzystałem w prowadzeniu kroniki z pomocy kolegów z zastępu (zamawiał u nich fotografie, rysunki, teksty).
6. Dbałem, aby kronika była zabierana na wycieczki i uroczystości harcerskie, zabiegałem o wpisy osób i inne pamiątki (pieczętki, bilety itp.).

Reporter **

1. Przygotowałem relacje z biwaku lub obozu drużyny. Opublikowałem ją w gazetce harcerskiej lub na stronie internetowej.
2. Posługiwałem się sprzętem reporterskim (dyktafonem, aparatem fotograficznym lub kamerą) w trakcie tworzenia relacji.
3. Napisałem reportaż na wybrany temat, ilustrując go rysunkami lub zdjęciami. Przedstawiłem go na forum drużyny.

Redaktor ***

1. Przygotowałem do druku i wydałem opracowanie harcerskie (np. śpiewnik, jednodniówkę, materiały metodyczne, itp.) lub redagowałem przez 3 miesiące pismo harcerskie, (co najmniej 3 numery).
2. Przeprowadziłem korektę maszynopisu używając znaków korekcyjnych.
3. Sprawnie obsługuje wybrany edytor tekstu.
4. Przeprowadziłem i opracowałem pisemnie wywiad na określony temat.
5. Opracowałem bibliografię na określony temat.
6. Zorganizowałem dla młodszych spotkanie z książką, wycieczkę do drukarni, naukę pisania na maszynie lub obsługi programu DTP (np. MS Publisher).

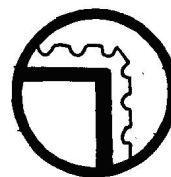
Dziennikarz ***

1. Napisałem artykuł na dowolny temat i zamieściłem go w prasie harcerskiej.
2. Przeprowadziłem i opracowałem pisemnie wywiad lub sondę na ustalony temat.
3. Sporządziłem notatkę prasową z przebiegu jakiegoś wydarzenia.
4. Opracowałem artykuł na zadany temat korzystając z samodzielnie ustalonej bibliografii.
5. Wziąłem udział w redagowaniu pisma harcerskiego.
6. Przepisałem bezbłędnie w godzinę na komputerze tekst o objętości 3 stron.

Redaktor Naczelny ^M

1. Zdobyłem sprawność Dziennikarza lub Redaktora.
2. Wykazałem się autorstwem artykułu w prasie lokalnej, propagującego ideę harcerską.
3. Redagowałem, przez co najmniej pół roku pismo harcerskie.
4. Przygotowałem do druku i wydałem większe opracowanie harcerskie (śpiewnik, podręcznik itp.).

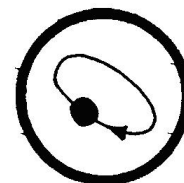

Kolekcjoner**

1. Przedstawiłem swoje zbiory podczas zbiórki, opowiedziałem kilka historii związanych z nimi.
2. Kompletuję biblioteczkę i zbieram materiały, informacje, wycinki prasowe wiążące się tematycznie z moimi zainteresowaniami.
3. Nawiązałem kontakt z innymi kolekcjonerami i wymieniłem z nimi uwagi, spostrzeżenia, eksponaty.
4. Podczas zdobywania sprawności powiększyłem swoją kolekcję o poszukiwane eksponaty.

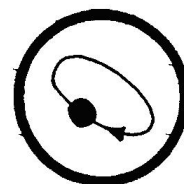
SPRAWNOŚCI NAUKOWE I TECHNICZNE

Obserwator nieba *

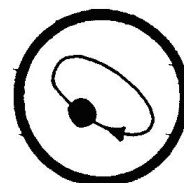
1. Umiem określić strony świata według słońca, Gwiazdy Polarnej, księżyca (znam jego fazy), słońca i zegarka.
2. Zbudowałem zegar słoneczny.
3. Wskazałem na niebie 4 gwiazdozbiory, prawidłowo je nazwałem.
4. Wytłumaczyłem istnienie dnia i nocy oraz pór roku.

Astronom **

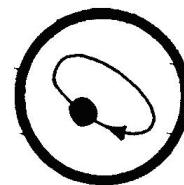

1. Znam Układ Słoneczny. Ciekawie przedstawiłem każdą z planet, opowiedziałem o jej wyglądzie i warunkach na niej panujących.
2. Zebrałem wiadomości o księżycu (o jego wielkości, odległości od Ziemi, o cechach fizycznych i chemicznym składzie).
3. Znam historię podboju kosmosu przez człowieka.
4. Często obserwowałem niebo. Wiem, jak wygląda układ gwiazd w różnych porach nocy, zimą i latem. Wskazałem w przybliżeniu kierunki świata, gdy widoczny był tylko fragment nieba.
5. Wytłumaczyłem zjawisko zaćmienia Słońca i Księżyca.

Znawca nieba ***

1. Zorganizowałem dla kolegów z drużyny lub zastępu obserwację nieba nocą: pokazałem najpopularniejsze gwiazdozbiory, gwiazdy pierwszej wielkości, oraz gwiazdozbiory, do których należą, omówiłem mapę nieba w poszczególnych porach roku.
2. Znam zasady astronawigacji.
3. Odbylem próbę mistrzowską – przeszedłem w nocy trasę orientując się przy pomocy gwiazd i dotarłem do wyznaczonego punktu o określonej godzinie (bez zegarka).
4. Wykonałem zegar słoneczny i potrafi się nim posługiwać.
5. Zbieram materiały i książki na temat astronomii, badań kosmosu i polskich osiągnięć w tym zakresie, prowadziłem kalendarz obserwacji astronomicznych.
6. Zorganizowałem wyjście do planetarium dla zastępu lub drużyny.
7. Mam podstawowe wiadomości dotyczące mechaniki układu planetarnego i jego wpływu na pory roku na ziemi.
8. Znam podstawową klasyfikację typów gwiazd, wiem, co to jest gwiazda neutronowa, pulsar, czarna dziura, znam podstawy klasyfikacji galaktyk.
9. Znam jedną z hipotez dotyczących powstania wszechświata i układu słonecznego.

Kartograf nieba ***

1. Rozpoznaję widoczne na polskim niebie gwiazdozbiory i planety. Potrafię powiedzieć, gdzie ich szukać w zależności od pory nocy i pory roku. Opowiedziałem o nich, znam parę mitów, związanych z ich nazwami.
2. Systematycznie obserwowałem niebo przez przyrząd optyczny. Umożliwiłem prowadzenie obserwacji młodszym harcerzom.
3. W przystępnej formie przedstawiłem zainteresowanym harcerzom współczesną wiedzę na temat powstania wszechświata.

Młody naukowiec *

1. Uczestniczyłem w zwiadzie (przyrodniczym, etnograficznym, geograficznym, historycznym itp.), wraz zastępem przygotowałem i zaprezentowałem raport z niego.
2. Odwiedziłem muzeum albo instytucję naukową.
3. Prowadziłem notatnik terenowy lub dziennik obserwacji.
4. Gromadzę materiały (wycinki z czasopism, książki itp.), dotyczące interesującej mnie dziedziny.

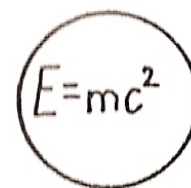
Naukowiec **

1. Czytam czasopisma popularnonaukowe z wybranej dziedziny.
2. Przeczytałem 3 książki naukowe z interesującej mnie dziedziny.
3. Przedstawiłem na forum drużyny w przystępnej formie i ze zrozumieniem artykuł lub fragment książki popularnonaukowej.
4. Sformułowałem pytanie badawcze, przeprowadziłem doświadczenie lub obserwację i opisałem wyniki.
5. Uczestniczyłem w Festiwalu Nauki lub innym podobnym wydarzeniu, związanym z moimi zainteresowaniami.

Badacz ***

1. Wykonałem w wybranej dziedzinie prace doświadczalne lub badawcze, w czasie ok. 10-15 godzin (doświadczenia fizyczne, chemiczne, biologiczne, badania etnograficzne, archeologiczne, geologiczne, historyczne itp.).
2. Przedstawiłem w udokumentowanej formie wyniki swojej działalności.
3. Zorganizowałem dla młodszych zajęcia harcerskie popularyzujące wybraną dziedzinę wiedzy.

Fizyk **

- Wykonałem 7 doświadczeń spośród zaproponowanych:
  - rozszczepienie światła białego,
  - rezonans akustyczny,
  - rezonans mechaniczny,
  - zderzenia (sprężyste i nie),
  - przepływ stałego prądu elektrycznego,
  - rozkład statycznego pola magnetycznego wokół magnesu,
  - wpływ elektromagnesu na igłę magnetyczną,
  - tarcie statyczne i toczenie na równi,
  - zmiany stanu skupienia,
  - zależność siły wyporu od stężenia roztworu.
- Zaprezentowałem powyższe doświadczenia zastępowi oraz jedno udokumentowałem szczegółowym opisem z rysunkami.
- Podczas doświadczeń stosowałem się do zasad BHP, które potrafi wymienić i uzasadnić.
- Wiem, co to są zasady zachowania i jaki ich jest najogólniejszy sens przyrodniczo – fizyczny.
- Omówiłem zasadę działania telefonu.
- Znam 6 prostych maszyn.
- Znam zasady działania podstawowych typów silników.
- Wiem, co to są prędkości kosmiczne.

Młody Alchemik *

- Napisałem list atramentem sympatycznym i wywołałem jego zapis.
- Ozdobiłem materiał (np. chusteczkę, część ubrania) monogramem, uzyskanym drogą chemiczną.
- Z przesyconego roztworu uzyskałem ładne, duże kryształy.
- Umiem wymienić kilka związków chemicznych, które są truciznami oraz kilka związków, szkodliwie działających na skórę.
- Znam podstawowe zasady bezpieczeństwa, obowiązujące w trakcie prowadzenia eksperymentów chemicznych.

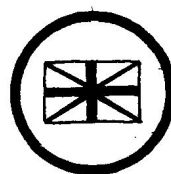
Alchemik **

- Brałem udział w przygotowaniu harcerskiego wieczoru sztuk magicznych lub wróżb andrzejkowych. Zademonstrowałem przed zastępem ciekawe doświadczenie z grupy „chemicznych czarów” (np. zmieniłem barwę kwiatów w wazonie, stworzyłem podwodny „ogród” chemiczny).
- Znam podstawowe zasady bezpieczeństwa, obowiązujące w trakcie prowadzenia eksperymentów chemicznych.
- Umiem wywabić z ubrania plamy z atramentu, tłuszczu, owoców.
- Dobieram odpowiednie rozpuszczalniki do farb, stosuje farby ekologiczne.
- Sporządziłem samodzielnie barwniki w trzech kolorach.
- Stosując odpowiednie odczynniki chemiczne, uzyskałem płomień w czterech różnych barwach.
- Potrafię ugotować jajko bez rozpalania ognia.

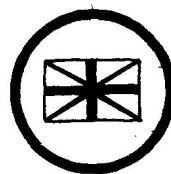
Chemik ***

1. Znam i przestrzegam zasad bezpieczeństwa, obowiązujących przy przeprowadzaniu doświadczeń chemicznych.
2. Urządziłem własne małe laboratorium chemiczne, w którym często demonstrowałem innym ciekawe doświadczenia.
3. Wyprodukowałem sztuczne ognie na choinkę.
4. Sporządziłem proch dymny lub bawełnę strzelniczą.
5. Wykonałem drobną pracę grawerską (np. utrwaliłem w metalu swój monogram).

Tłumacz początkujący *

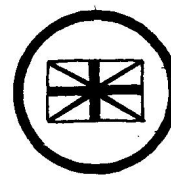
1. Codziennie przez okres próby – nie krótszy niż miesiąc – uczyłem się 2 nowych słówek.
2. Na zbiórce drużyny przedstawiłem się i krótko opowiedziałam o sobie w języku obcym.
3. Wziąłem udział w pląsie lub zaśpiewałem piosenkę w innym języku, rozumiem jej słowa.

Tłumacz **

1. Systematycznie uczę się języka obcego.
2. Codziennie w okresie trwania próby (co najmniej przez 3 miesiące), przez pół godziny uczę się słówek.
3. Przeczytałem i omówiłem prosty tekst w wybranym języku (ok. 3 stron maszynopisu).
4. Przeprowadziłem prostą konwersację.
5. Napisałem krótkie wypracowanie (ok. 1 str. zeszytu) na zadany temat.
6. Potrafię sprawnie posługiwać się słownikiem.
7. Wiem, w jakich krajach używany jest wybrany język.
8. Wiem, gdzie znajdują się ośrodki kulturalne państw, w których używany jest wybrany język. Mam podstawowe wiadomości z literatury w wybranym języku.

Znacznikiem sprawności jest flaga kraju posługującego się językiem, którego dotyczy zdobywana sprawność; tu na przykładzie języka angielskiego

Lingwista ***

1. Z łatwością porozumiewam się w obcym języku. Byłam tłumaczem podczas rozmowy, dotyczącej spraw codziennych.
2. Przeczytałam, co najmniej 50 stron dowolnego tekstu w wybranym języku (musi być to tekst oryginalny a nie pozycja dla uczących się, pisana uproszczonym językiem). Napisałam w tym języku streszczenie przeczytanego tekstu.
3. Przetłumaczyłam na oczekaniu wybraną stronę z przygotowanego tekstu, wykazując się w pełni zrozumieniem tekstu.
4. Napisałam opowiadanie lub inną pracę pisemną na min. 10 stron zeszytowych.
5. Przygotowałam ustną wypowiedź w obcym języku na interesujący go temat i wygłosiłam ją. Odpowiedziałam na pytania zadane przez słuchaczy, dotyczące tematu wypowiedzi.

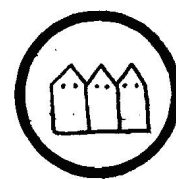
Poszukiwacz korzeni *

1. Znam rodowód swojej rodziny, na podstawie informacji rodziców i dziadków sporządziłam jej drzewo genealogiczne.
2. Byłam na miejscu, gdzie rozegrało się jakieś ważne wydarzenie historyczne, potrafię o nim opowiedzieć.
3. Odwiedziłam miejscowy cmentarz (w miejscu zamieszkania lub w rejonie obozu), odnalazłam groby ludzi zasłużonych.
4. Potrafię wymienić tradycyjne polskie święta (narodowe i religijne). Wzięłam udział w przygotowaniach do jednego z nich.
5. Brałam udział w grze historycznej, kominku historycznym albo obchodach ważnej rocznicy.

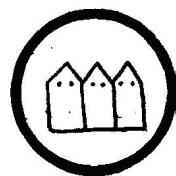
Tropiciel dziejów **

1. Poznałam historię swojej miejscowości, wiem, kiedy powstała, znam główne budowle i pamiątki, wiem, jakie sławne postaci są z nią związane.
2. Zwiedziłam, co najmniej 1 zamek królewski, 3 kościoły z różnych epok, obejrzałam kamieniczki staromiejskie w dowolnym mieście Polski.
3. Potrafię podzielić historię Polski na okresy, scharakteryzuje każdy z nich.
4. Zorganizowałam dla drużyny grę historyczną, której wątkiem było konkretne wydarzenie historyczne.
5. Znam 2 legendy dotyczące swojego miasta i jedną z poza niego.

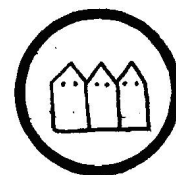
Folklorysta *

1. Wzięłem udział w zwiadzie etnograficznym. W czasie zwiadu zwróciłem uwagę na styl budownictwa, wytwory sztuki ludowej, język mieszkańców (powiedzenia gwarowe, akcent) itp.
2. Dowiedziałem się, czym różnią się zwyczaje i obrzędy regionu, w którym byłem na zwiadzie, od zwyczajów spotykanych w innych regionach Polski.
3. Podczas ogniska drużyny zaprezentowałem swoje spostrzeżenia, przedstawiłem notatki, szkice oraz co najmniej 1 przedmiot – wyrób rzemiosła ludowego z danej okolicy.
4. W przewodniku lub innej popularnej publikacji przeczytałem informacje na temat etnografii regionu, w którym przeprowadzałem zwiad.

Ludoznawca **

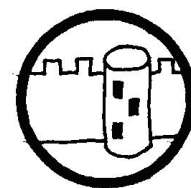
1. Brałem udział w zwiadach etnograficznych, w co najmniej 2 różnych regionach kraju.
2. Znam, co najmniej 1 taniec i kilka przyśpiewek lub piosenek ludowych.
3. Chodzę na występy zespołów ludowych, wystawy sztuki ludowej lub brałem udział w warsztatach śpiewających lub rękodzieła. Swoją wiedzę wykorzystałam do zajęć w zastępie (np. nauki tańców i piosenek, malowania pisanek, robienia wycinanek lub haftów).
4. Odwiedziłem znajdujące się w jej miejscowości muzeum regionalne lub izbę regionalną. Zapoznałem się z informacjami, dotyczącymi regionu, w którym mieszkam. (W Warszawie: zwiedziłem Państwowe Muzeum Etnograficzne).
5. Zwiedziłem 1 skansen.

Etnograf***

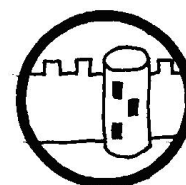
1. Podzieliłem Polskę na regiony etnograficzne i scharakteryzowałem je.
2. Na wycieczce drużyny lub zastępu pełniłem rolę przewodnika po zabytkach kultury ludowej danego regionu.
3. Posiadam zbiory etnograficzne z okolic, w których przebywałem i stale powiększam swoją kolekcję.
4. Nauczyłem młodszych piosenki folkloru miejscowego lub z innych okolic.
5. Potrafię opowiedzieć legendę z jakiegoś regionu.

Szperacz historii **

1. Poszerzam swoją wiedzę ponad materiał obowiązujący w szkole.
2. Wykonałem drzewo genealogiczne postaci ważnej dla Polski, uzupełniłem je w miarę możliwości wizerunkami.
3. Odwiedziłem miejsce związane z historycznym wydarzeniem.
4. Na obozie lub biwaku wcieliłem się w jedną z postaci historycznych, swoim zachowaniem i strojem oddając klimat tamtych czasów.
5. W czasie zbiórki opowiedziałem historię związaną z jakimś starym przedmiotem.
6. Przeczytałem książkę o tematyce historycznej.

Historyk***

1. Przeczytałem, co najmniej 3 książki o tematyce historycznej.
2. Zapoznałem się z jednym z zabytków archeologicznych Polski z okresu słowiańskiego lub prasłowiańskiego.
3. Opowiedziałem 3 gawędy biorąc za wątek ciekawe i pouczające wydarzenia historyczne.
4. Zorganizowałem w drużynie obchody jednego ze świąt narodowych nawiązując w wieczornicy, grze lub biegu do wydarzeń z dawnych lat.
5. Wprowadziłem do obrzędowości drużyny zwyczaj wywodzący się z historii. Opowiedziałem o nim.

Amonit *

1. Byłem na wycieczce w kamieniołomie lub żwirowni, znalazłem skamieniałości ze świata roślin lub zwierząt.
2. Przeczytałem książkę o historii Ziemi.
3. Zwiedziłem wystawę na temat historii Ziemi (np. w Muzeum Ziemi).
4. Rozpoznałem struktury, utworzone niegdyś przez wodę, lodowiec, atmosferę.
5. Obejrzałem meandry rzeczne, starorzecze, wydmy.

Geoda **

1. Rozróżniam kilka rodzajów skał i podstawowe minerały. Posiadam zbiór okazów, który zaprezentowałem innym harcerkom.
2. W swoich podróżach i wycieczkach poznałem podstawowe typy krajobrazu Polski: wysokogórski, górski, wyżynny, nizinny, krajobraz pojezierzy i nadmorski. Scharakteryzowałem każdy z nich i powiedziałam, w jaki sposób został ukształtowany.
3. Korzystając z dołów kopanych na obozie lub robiąc własną odkrywkę do głębokości 1,30 m, pobrałem próbki gruntu. Potrafię rozróżnić: żwir, piasek, glinę, torf.
4. Zwiedziłem jaskinię. Wiem, jaki proces ją kształtował. Potrafię nazwać podstawowe formy naciekowe.

Geolog ***

1. Na podstawie swoich obserwacji i zdobytej wiedzy w podróżach i wycieczkach scharakteryzowałem podstawowe typy krajobrazu Polski: wysokogórski, górski, wyżynny, nadmorski, pojezierza i nizinny.
2. Poznałam teorię tektoniki płyt, rozumiem, jak powstają trzęsienia ziemi i wulkany.
3. Odwiedziłem teren wydmy (nadmorski lub sandrowy), oglądając meandry rzeczne i pradolinę rzeki. Zwiedziłem jaskinię, wiem, jakie procesy ją kształtowały i potrafię nazwać podstawowe formy naciekowe. Opowiedziałem o tym młodszemu.
4. Rozróżniłem kilka rodzajów skał, prezentując harcerzom swoje zbiory kamieni.
5. Przygotowałem prezentację dla zastępu/drużyny z wybranego zagadnienia geologicznego.

Miłośnik architektury **

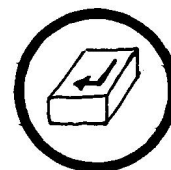
1. Rozpoznaje 6 podstawowych nowożytnych stylów w architekturze. Odwiedziłem budowle charakterystyczne dla tych stylów w swojej okolicy. Wyniki zwiadu zaprezentowałem na zbiórce zastępu.
2. Zorganizowałem wyprawę do ciekawego obiektu, opowiadając o cechach charakterystycznych tej budowli, jej stylu i historii.
3. Zorganizowałem zbiórkę poświęconą znanym polskim architektom.
4. Zaproyektowałem rozmieszczenie mebli i wystroju swojego pokoju.

Architekt ***

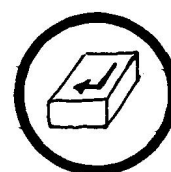
1. Umiem opowiedzieć o prekursorach poszczególnych stylów w architekturze.
2. Wykonałem rejestr lub przewodnik po ciekawych budynkach nowoczesnych i zabytkowych w swojej miejscowości lub gminie.
3. Zorganizowałem wyprawę drużyny do innej miejscowości w celu zwiedzenia ciekawych budynków.
4. Przygotowałem wystawę fotograficzną lub inną formę prezentacji, reklamującą ciekawe rozwiązania architektoniczne, które mogłyby być zastosowane na tym terenie.
5. Zaprojektowałem wygląd i rozmieszczenie namiotów, urządzeń obozowych na obozie drużyny. Swój projekt przedstawiłem na radzie drużyny.

SPRAWNOŚCI INFORMATYCZNE

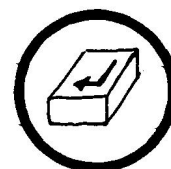
Gambler *

1. Rozróżniam części składowe komputera PC.
2. Potrafię uruchomić różne programy w systemie Windows, umie eksplorować drzewo katalogów (wiem, na czym polega hierarchia katalogów)
3. Znam wiele gier komputerowych, potrafię o nich opowiedzieć, uruchomić je.
4. Wspólnie z kolegami z zastępu zorganizowaliśmy zawody w jednej grze komputerowej dla zastępu.
5. Potrafię zainstalować grę lub inny program użytkowy.

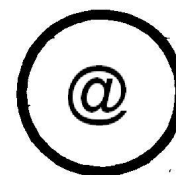
Znawca programów **

1. Potrafię połączyć wszystkie peryferia i uruchomić komputer. Przygotowałem do pracy drukarkę lub skaner.
2. Posługując się edytorem tekstowym prawidłowo sformatowałem stronę tekstu. Potrafię użyć edytora do stworzenia materiałów na grę harcerską.
3. Wykorzystałem arkusz kalkulacyjny do wykonania prostych obliczeń.
4. Wiem jak zmienić format plików zapisanych w różnych aplikacjach biurowych (np. .odt na .doc, .docx na .doc, zamiana dowolnego formatu na .pdf).
5. Wykorzystałem dowolny program do pracy harcerskiej (inny niż edytor tekstu i arkusz kalkulacyjny).
6. Nauczyłem jedną osobę podstawowych zasad korzystania z komputera.
7. Wiem, jakie są skutki zbyt długiej pracy przy komputerze.

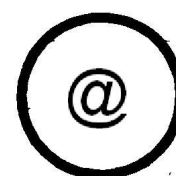
Informatyk ***

1. Potrafię narysować i opisać budowę komputera, wyróżnić CPU, urządzenia Wejścia –Wyjścia, różne rodzaje pamięci. Rozumiem w jaki sposób poszczególne elementy komputera ze sobą współpracują.
2. Posługuję się jednym z systemów operacyjnych (np. MS DOS, UNIX).
3. Zainstalowałem lub reinstalowałem system operacyjny na moim komputerze.
4. Umiem podzielić dysk na partycje wykorzystując odpowiednie programy.
5. Korzystam z zaawansowanych produktów biurowych (MS Access, MS Powet Point, Corel Draw itp.)
6. Pomogłem innemu harcerzowi zdobyć sprawność Znawcy programów.

Internauta **

1. Znalazłem w Internecie potrzebne informacje, wykorzystałem je na zbiórce, korzystam ze strony internetowej SH.
2. Skonfigurowałem konto w programie pocztowym, umiem uruchomić subskrybując grupy dyskusyjnej.
3. Sprawnie posługuję się wybranym programem do obsługi poczty elektronicznej (np. Outlook, Thunderbird, Gmail)
4. Przesyłam i odbieram informacje za pomocą poczty elektronicznej.
5. Zeskanowałem dokument i dodałem jako załącznik w wiadomości e-mail.
6. Potrafię skomunikować się przez Internet, wykorzystuję go do kontaktów z innymi.
7. Korzystam z wyszukiwarek i portali internetowych. Wiem, jak bezpiecznie poruszać się po Internecie.
8. Brałem udział w tworzeniu strony internetowej drużyny lub środowiska
9. Umieję znaleźć w sieci darmowe, legalne oprogramowanie. Rozumiem, czym jest prawo autorskie.

Mistrz Internetu ***

1. Samodzielnie przygotowałem komputer do korzystania z Internetu, skonfigurowałem urządzenia i oprogramowanie. Umieję skonfigurować połączenie internetowe poprzez kabel sieciowy oraz wifi.
2. Zabezpieczyłem komputer przed atakami z sieci i wirusami stosując darmowe oprogramowanie dostępne w Internecie.
3. Przygotowałem stronę WWW w języku html – przygotowałem teksty, opublikowałem stronę w Internecie. Przez co najmniej 2 miesiące administrowałem nią.
4. Nauczyłem młodszych harcerzy podstawowej obsługi programów internetowych.
5. Zorganizowałem dla młodszych zajęcia na temat bezpiecznego poruszania się po Internecie. Pokazałem ciekawe strony www, nauczyłem, jak założyć konto internetowe, opowiedziałem o zagrożeniach, związanych z korzystaniem z Internetu.

Programista ***

1. Potrafię narysować i opisać budowę komputera (wyróżnić CPU, urządzenia wejścia– wyjścia, różne rodzaje pamięci).
2. Znam jeden język programowania wysokiego poziomu.
3. Znam zasady poprawnego budowania programów, ich przejrzystości, w swoich programach stosuje wcięcia i komentarze.
4. Ułożyłem algorytm obliczania zadania matematycznego (np. rozwiązywania trójkątnu kwadratowego), opisze go schematem blokowym, zakoduje w jakimś języku programowania.
5. Wykona, program przydatny w pracy harcerskiej (bazę danych, tłumacz alfabetu Morse'a itp.).
6. Kolekcjonuje literaturę informatyczną – ma swoją biblioteczkę.

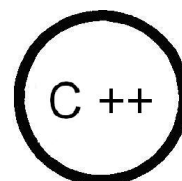
DTP-owiec ***

1. Znam zasady składu komputerowego i wykorzystuje je w wykonywanych pracach.
2. Wykonałem zaawansowane prace DTP i zaprezentowałem je na zbiórce lub w szkole.
3. Swoje umiejętności wykorzystałem przygotowując śpiewnik, poradnik lub inne wydawnictwo dla drużyny, szczepu, hufca.
4. Zorganizowałem dla młodszych warsztaty DTP.

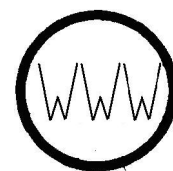
Grafik komputerowy ^M

1. Samodzielnie wykonałem zaawansowane prace graficzne na komputerze i zaprezentowałem je na zbiórce lub w szkole.
2. Stworzyłem materiały potrzebne w pracy harcerskiej SH – np. ulotkę drużyny, projekt druku, wizytówek itp.
3. Pracowałem przy tworzeniu strony internetowej SH.
4. Potrafię sprawnie wykonać zaawansowane operacje: skanować i obrabiać grafikę, importować do i eksportować z innych programów, rozbarwiać dokument do pliku, wykonywać retusze itp.
5. Nauczyłem młodszych harcerzy obsługi prostego programu graficznego.
6. Na zbiórce wytłumaczyłem istotę i zagrożenia wynikające z piractwa komputerowego, znam wymagania dotyczące ochrony praw autorskich do grafiki komputerowej.

Mistrz Programowania ^M

1. Poznałem genezę i historię wybranego języka programowania, wskazałem najważniejsze udoskonalenia w jego ostatnich wersjach.
2. Zgromadziłem biblioteczkę informatyczną związaną z wybranym językiem programowania.
3. Samodzielnie napisałem dużą aplikację i zaprezentowałem ją w szkole, na studiach lub w drużynie.
4. Napisałem program o tematyce harcerskiej pomocny w pracy drużyny, szczepu, hufca.
5. Znam wymagania dotyczące praw autorskich do programów komputerowych i kodów źródłowych.

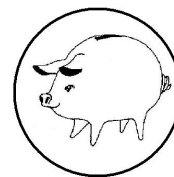

Webmaster ^M

1. Administrowałem sprzętem komputerowym SH przez okres min. 6 miesięcy.
2. Dbałem o bazę sprzętu komputerowego SH w okresie administrowania.
3. Skompletowałem zespół do realizacji projektu internetowego (np. serwisu SH). Rozdzieliłem zadania w zespole.
4. Stale rozwijam swoje umiejętności w zakresie języków programowania stosowanych w budowaniu ośrodków WWW.
5. Przeprowadziłem zajęcia dla młodszych harcerzy poświęcone tematyce internetowej.

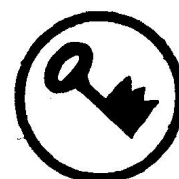
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z KWATERMISTRZOWSTWEM

Oszczędny *

1. Wiem, jakie są podstawowe miesięczne opłaty domowe.
2. Zaoszczędziłem pieniądze na wybrany przez siebie cel.
3. Segreguje odpadki, wymieniłem surowce wtórne, które zbierałem i segregowałem.
4. Oszczędnie gospodaruje wszelkimi materiałami.
5. Terminowo wpłacam składki członkowskie.

Kwatermistrz zastępu *

1. Wiem, jak korzystać ze sprzętu biwakowego (namiotu turystycznego, karimaty, śpiwora, kociołka itp.), aby go nie zniszczyć, oraz jak konserwować namiot.
2. Dokonałem 3 drobnych napraw sprzętu pionierskiego, kuchennego lub biwakowego.
3. Oczyszczyłem z sadzy garnek, wyczyściłem przypalone naczynie.
4. Potrafię segregować śmieci i wiem, czemu to służy.
5. Wzięłem udział w akcji zarobkowej lub akcji pomocy innym.
6. Utrzymuję w porządku swoje rzeczy.

Gospodarz **

1. Dbąłem o utrzymanie porządku przez zastęp (np. na biwaku lub podczas obozu).
2. Brałem udział w konserwowaniu sprzętu pionierskiego i namiotów (naostrzyłem piłę, siekierę; osadziłem toporek, młotek lub siekierę; zreperowałem podarty namiot i zakonserwowałem go do przechowywania itp.). Zgromadziłem sprzęt własny zastępu. Odpowiednio go zabezpieczyłem, w razie potrzeby dokonałem uzupełnień.
3. Zorganizowałem pracę zarobkową zastępu.
4. Zbieram regularnie składki harcerskie od zastępu.
5. Dokonałem zakupów na rachunek.
6. Dokonałem wpłaty pieniędzy przekazem pocztowym i przelewem.
7. Zaoszczędziłem pieniądze na wyznaczony przez siebie cel.

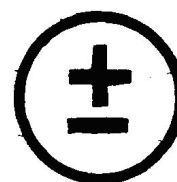
Kwatermistrz * * *

1. Przeprowadziłem akcję zarobkową.
2. Kierowałem konserwacją sprzętu.
3. Przeprowadziłem inwentaryzację sprzętu.
4. Brałem udział w opracowaniu planu finansowego obozu drużyny.
5. Wykonałem szerokie prace z zakresu księgowości harcerskiej – wystawiłem kwit KP, rachunek, obliczyłem saldo, wypełniłem ZZ i kartę magazynową, sprawdziłem kartę drogową.
6. Załatwiłem sprawę gospodarczą (rezerwacja wagonów, autobusu, noclegów, zamówienia towaru, wypożyczenie sprzętu itp.).
7. Zorganizowałem zaplecze kwatermistrzowskie obozu wędrownego lub kilkudniowego biwaku (noclegi, zakupy żywności, przejazdy itp.).
8. Prowadziłem książkę finansową drużyny i inne odpowiednie dokumenty finansowe, konieczne do funkcjonowania drużyny.

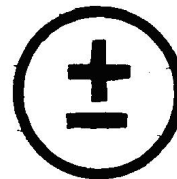
Manager ^M

1. Przynajmniej przez kilka miesięcy pełniłem funkcję kwatermistrza drużyny, szczeptu itp. Kierowałem jej działalnością gospodarczą wykazując się pomysłowością i skutecznością w wynajdowaniu źródeł zarobkowania.
2. Przeprowadziłem podstawowe szkolenie kwatermistrzowskie dla młodszych.
3. Pokierowałem dużym działaniem kwatermistrzowskim np. zorganizowałem akcję zarobkową szczeptu, konserwację, zakupy i spis sprzętu.

Skarbnik * *

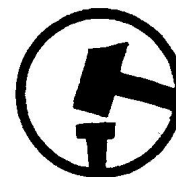
1. Poznałem przepisy finansowe SH obowiązujące drużynę.
2. Pełniłem funkcje skarbnika drużyny, dbałem o terminowe i regularne opłacanie składek członkowskich.
3. Zorganizowałem akcję zarobkową zastępu.
4. Przyjąłem składki członkowskie zastępu i prawidłowo je wpisałem do książki finansowej drużyny.
5. Nauczyłem się prawidłowo wypełniać książkę finansową drużyny.

Finansista * * *

1. Znam przepisy finansowe obowiązujące w SH.
2. Opracowałem plan finansowy drużyny na rok harcerski.
3. Przygotowałem i zrealizowałem projekt mający na celu zachęcenie do oszczędzania.
4. Przygotowałem od strony finansowej akcję drużyny. Przygotowałem preliminarz i właściwie rozliczyłem wydatki.
5. Przedstawiłem młodszym sposoby oszczędzania i gospodarowania własnymi środkami finansowymi.

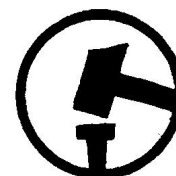
SPRAWNOŚCI PRACY RĄK

Sobieradek *

1. Wbiłem gwóźdź trzema uderzeniami młotka, wyciągnąłem go; połączyłem wkrętami lub sklepiłem dwie drewniane części, naostrzyłem nóż, naoliwiłem zamek.
2. Wymieniłem żarówkę lub bezpiecznik, zestawiłem prosty obwód elektryczny (dzwonek, oświetlenie choinki, instalację alarmową itp.).
3. Sporządziłem użyteczny przedmiot z dostępnych materiałów (piórnik ze skóry, zabawkę z drewna, pomoc szkolną itp.).
4. Obsłużyłem dvd i magnetofon.
5. Wyprałem skarpetki lub koszulkę gimnastyczną, wyprasowałem koszulę lub spodnie, przyszyłem guziki i plakietki do munduru.

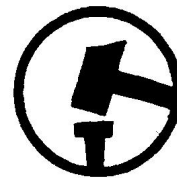
Zdobywanie sprawności może być formą zaliczenia próby na stopień młodzika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Majster do wszystkiego **

1. Wykonałem użytkowy przedmiot z drewna z tworzywa sztucznego lub materiału (skrzynkę, półkę, lampę itp.).
2. Sklepiłem stół lub krzesło, naprawiłem zamek w drzwiach, wymieniłem uszczelkę w kranie, przetkałem umywalkę, zakitowałem szybę lub wykonałem inne drobne prace techniczne.
3. Wykonałem drobne naprawy instalacji lub urządzeń elektrycznych (naprawiłem lampę, wymieniłem spiralę grzejnika, gniazdko lub przełącznik itp.).
4. Oczyszczyłem przedmiot ze szkła, skóry, drewna, tworzywa sztucznego, metalu.
5. Pomalowałem przedmiot z drewna lub metalu, oczyściłem i zakonserwowałem pędzel.

Zdobywanie sprawności majstra do wszystkiego może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Stolarz * * *

1. Wykonałem dużą pracę stolarską (konstrukcję lub naprawę) w czasie około 10-15 godzin.
2. W czasie wykonywania pracy stosowałem odpowiednie gatunki drewna lub materiałów drewnopodobnych wykazując znajomość ich właściwości.
3. Posługiwałem się ręcznymi narzędziami do obróbki drewna (piłą, strugiem, dłutem itp.) oraz narzędziami zmechanizowanymi (np. ręczna wiertarka elektryczna z przystawkami) lub prostą obrabiarką do drewna; stosowałem różne rodzaje obróbki drewna (przecinanie, struganie, szlifowanie, itp.) oraz różne sposoby łączenia (klejenie, połączenia stolarskie).
4. Sporządziłem rysunek konstrukcyjny przedmiotu w rzutach i perspektywie.
5. Nauczyłem młodszych prostych prac stolarskich.

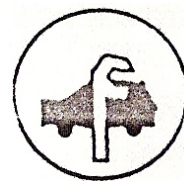
Zdobywanie sprawności stolarza może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Mechanik * * *

1. Wykonałem dużą pracę mechaniczną (konstrukcyjną lub naprawę) w czasie około 10- 15 godzin.
2. W czasie wykonywania pracy stosowałem odpowiednie materiały wykazując znajomość ich właściwości i przydatności; posługiwałem się ręcznymi narzędziami do obróbki metalu (piłą, przycinaniem, pilnikiem itp.) oraz narzędziami zmechanizowanymi (np. wiertarka elektryczna z przystawkami) lub prostą obrabiarką do metalu; stosowałem różne rodzaje obróbki metalu (przecinanie, gięcie, wykonywanie otworów, gwintowanie, szlifowanie itp.) oraz różne sposoby łączenia (nitowanie, lutowanie, spawanie itp.).
3. Sporządziłem rysunek konstrukcyjny przedmiotu w rzutach i perspektywie.
4. Nauczyłem młodszych prostych ślusarskich i mechanicznych.

Zdobywanie sprawności mechanika może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Mechanik samochodowy * * *

1. Wykonałem większą naprawę samochodu wykazując się znajomością zasad działania poszczególnych elementów podzespołów i zespołów pojazdu, wymieniłem uszczelkę głowicy silnika, uszczelniłem skrzynię biegów itp.
2. W czasie wykonywanej pracy stosowałem odpowiednie narzędzia i przyrządy diagnostyczne; posługiwałem się rysunkami technicznymi i schematami układów samochodu.
3. Wykonałem obsługę techniczną samochodu przewidzianą instrukcją użytkownika lub regulację układu (zasilania, zapłonowego, hamulcowego itp.).
4. Nauczyłem młodszych prostych prac w zakresie obsługi samochodu.

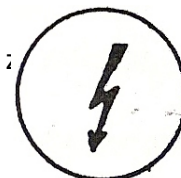
Zdobywanie sprawności mechanika samochodowego może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Elektronik * * *

1. Wykonałem dużą pracę elektroniczną (konstrukcję lub naprawę w czasie 10-15 godzin).
2. W czasie wykonywania pracy stosowałem odpowiednie elementy elektroniczne i układy wykazując znajomość ich funkcjonowania i własności; posługiwałem się odpowiednimi narzędziami oraz przyrządami pomiarowymi; wykorzystałem schematy ideowe, blokowe i rysunki techniczne.
3. Sporządziłem schemat ideowy lub blokowy prostego układu.
4. Nauczyłem młodszych prostych prac elektronicznych.

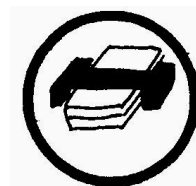
Zdobywanie sprawności elektronika może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w :
umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Elektrotechnik * * *

1. Wykonałem dużą pracę elektrotechniczną (konstrukcję, instalację lub naprawę) w czasie około 10-15 godzin.
2. W czasie wykonywanej pracy stosowałem odpowiednie materiały i części wykazując znajomość ich rodzajów i właściwość – posługiwałem się odpowiednimi narzędziami do prac elektrotechnicznych oraz przyrządami pomiarowymi lub próbkami; wykorzystałem schematy elektroniczne i rysunki techniczne.
3. Sporządziłem schemat elektryczny układu lub urządzenia.
4. Nauczyłem młodszych prostych prac elektrotechnicznych.

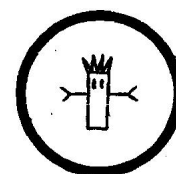
Zdobywanie sprawności elektrotechnika może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Introligator ***

1. Oprawiłem 5 różnych książek oraz wykonałem inną pracę introligatorską (zrobiłem album, tekę, pudełko itp.).
2. W czasie wykonywanej pracy stosowałem odpowiednie rodzaje płótna introligatorskiego i papieru, sporządziłem klej, posługiwałem się nożem i prasą introligatorską itp.; stosowałem różne sposoby równego układania arkuszy i wyginania grzbietu, prasowania, szycia itp.
3. Pokazałem jak udzielać pierwszej pomocy w przypadku skaleczenia nożem introligatorskim.
4. Nauczyłem młodszych prostych prac introligatorskich.

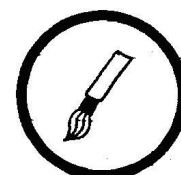
Zdobywanie sprawności introligatora może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Zdobnik **

1. Wykonałem totem zastępu.
2. Wykonałem element zdobnictwa obozowego (tablicę rozkazów, symbol drużyny na bramie, zdobnictwo masztu flagowego itp.).
3. Wykonałem drobne przedmioty z prostych materiałów (tworzywo leśne, trzcina, słoma, sznurek itp.).
4. Brałem udział w wykonywaniu okolicznościowej dekoracji.
5. Zebrałem rysunki lub fotografie zdobnictwa obozowego.

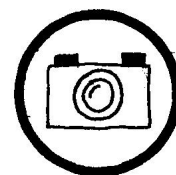
Zdobywanie sprawności zdobnika może być formą zaliczenia próby na stopień wywiadowcy w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Plastyk ***

1. Zaprojektowałem wnętrze harcówki lub namiotu – świetlicy: dobrałem materiały, zestaw barw, form przestrzennych i oświetlenie.
2. Wykonałem według własnego projektu element stałej dekoracji.
3. Wykonałem okolicznościową dekorację: dobrałem motywy, kolory, liternictwo itp.
4. Wykonałem element ozdobny wykorzystując jedną z technik: rzeźba w glinie lub gipsie, papieroplastyka, linoryt itp.; nauczyłem zastęp posługiwania się nią.
5. Zorganizowałem wycieczkę zastępu lub drużyny na wystawę i zainteresowałem harcerzy eksponatami (rzeźbą, obrazami, plakatami, fotografiami itp.).

Zdobywanie sprawności plastyka może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Fotograf cyfrowy * * *

1. Sprawnie posługuje się aparatem cyfrowym, poznałem wszystkie jego funkcje
2. Przez 3 miesiące prowadziłem dokumentację fotograficzną życia drużyny. Rozprowadziłem zdjęcia wśród harcerzy
3. Rozróżniam formaty kompresji .raw, .jpeg, .tiff. Wiem czym się różnią.
4. Sprawnie edytuje zdjęcia w wybranym programie graficznym (usunie efekt czerwonych oczu, poprawi kontrast).
5. Nauczyłem 2 osoby podstaw fotografii cyfrowej.
6. Przygotowałem prezentację multimedialną wykorzystując swoje zdjęcia.

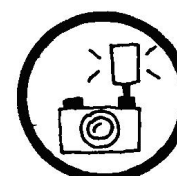
Zdobywanie sprawności fotografa cyfrowego może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Fotograf tradycyjny * * *

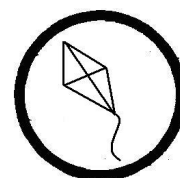
1. Wykonałem prace fotograficzne z użyciem lampy błyskowej; na materiale barwnym, w jednej z wybranych dziedzin fotografii (portretowej, makrofotografii, reprodukcji, fotografii podwodnej itp.).
2. Wykonałem, co najmniej 30 powiększeń swoich zdjęć, zorganizowałem ich wystawę i oprowadziłem po niej.
3. Prowadziłem, co najmniej przez 3 miesiące (lub w czasie obozu letniego) dokumentację fotograficzną życia drużyny, gromadziłem wykonane przez siebie zdjęcia w kronice lub archiwum drużyny.
4. Nauczyłem fotografować co najmniej 2 osoby.

Zdobywanie sprawności fotografa może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

Mistrz obiektywu * * *

1. Poznałem zasady działania kamery video, umiem zmontować film.
2. Wykonałem film wideo z życia drużyny.
3. Rozróżniłem zaprezentowane gatunki filmowe, potrafię zareklamować film stosownie do oczekiwań odbiorcy.
4. Zorganizowałem w drużynie lub szczepie wieczór filmowy, prezentujący filmy nakręcone w trakcie różnych przedsięwzięć harcerskich.
- 5.

Konstruktor latawców **

1. Rozpoznaje różne rodzaje latawców, wiem, jaka jest konstrukcja każdego z nich i jakie miały zastosowanie dawniej i dziś.
2. Wyjaśniłem, jakie siły działają na latawce w locie i od czego zależy prawidłowy lot.
3. Potrafię wyregulować latawiec, aby prawidłowo wzbijał się w powietrze i latał.
4. Zbudowałem dwa latawce – płaski i skrzynkowy; zbudowałem wyciąg do latawca i go zastosowałem.
5. Uczestniczyłem ze swym latawcem w zawodach latawcowych, np. z okazji Święta Latawca.

Modelarz kartonowy *

1. Wyjaśniłem, jakie siły działają na szybowiec w locie.
2. Wyważyłem i wyregulowałem latający kartonowy model szybowca, aby wykonał lot prosty.
3. Na modelu zademonstrowałem działanie sterów i lotek.
4. Brałem udział w zawodach kartonówek.

Radiomodelarz **

1. Znam przynajmniej dwa systemy zdalnego sterowania; wiem, czym one się charakteryzują. Wiem, jaką rolę w urządzeniu zdalnie sterowanym spełniają przekaźniki elektromechaniczne, czujniki i silniki elektryczne.
2. Wyjaśniłem, gdzie i na jakich warunkach można uzyskać zezwolenie na budowę urządzeń nadawczo-odbiorczych do sterowania radiomodelarskiego.
3. Narysowałem i objaśniłem schemat blokowy jednokanałowego nadajnika i odbiornika sterowania falami radiowymi.
4. Zademonstrowałem na zbiórce zastępu lub drużyny funkcjonowanie zestawu zdalnego sterowania modeli, wyjaśniłem kolegom, na czym ono polega.
5. Przeprowadziłem pokaz akrobacji lotniczej z wykorzystaniem zestawu zdalnego sterowania.

Modelarz * * *

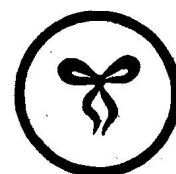
1. Zbudowałem, co najmniej 5 modeli (w tym jeden wiernie oddający wygląd i jeden z napędem lub zdalnym sterowaniem) stosując różne rodzaje materiałów.
2. Zebrałem i wykorzystałem w pracy harcerskiej z młodszymi wiadomości dotyczące zasad działania, budowy i historii rozwoju urządzeń, których modele wykonałem.
3. Zorganizowałem harcerską imprezę modelarską (pokazy, zawody itp.).
4. Nauczyłem młodszych kolegów podstawowych prac modelarskich prowadząc z nimi zajęcia co najmniej przez 3 miesiące.

Zdobywanie sprawności modelarza może być formą zaliczenia próby na stopień ćwika w zakresie umiejętności praktycznych (pracy rąk).

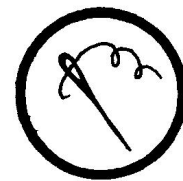
Modelarz konstruktor * * *

1. Rozpoznaje typy współczesnych szybowców, samolotów i śmigłowców polskiej konstrukcji i używanych w Polsce oraz najważniejsze zagraniczne.
2. Rozpoznaje rodzaje drewna i tworzyw sztucznych (styropian, polistyren, szkło organiczne), potrafię je kleić i obrabiać.
3. Zbudowałem trzy modele z drewna lub kartonu wiernie oddające wygląd samolotów lub skleił 5 modeli plastikowych, estetycznie i prawidłowo je malując.
4. Wykazując się znajomością zasad rysunku technicznego np. narysowałem plan samolotu, którego model zbudowałem.
5. Opowiedziałem młodszemu o dziejach, konstrukcji i osiągnięciach samolotów, śmigłowców, szybowców, których modele zbudowałem.

Dekorator * *

1. Nauczyłem się wykonywać różnymi technikami rysunki, plakaty i obrazy, loga, napisy. Zaprojektowałem logo zastępu.
2. Rozpoznałem różne style w malarstwie w naturze i na fotografiach.
3. Przygotowałem dekorację wybranej sali wg projektu.
4. Wymieniłem filmy z najciekawszymi jego zdaniem scenografiami.
5. Przedstawiłem zaprojektowane przez siebie urządzenie pokoju, harcówki, namiotu, świetlicy obozowej.

Igiełka *

1. Wykonałem drobne prace: przyszyłem guziki do munduru, estetycznie przyszyłem plakietkę.
2. Uszyłem ręcznie lub na maszynie drobny przedmiot, np. łapki do garnków, kieszeń na grzebienie w łazience, fartuch kuchenny..
3. Wyhaftowałem swój monogram lub znaczek sprawności na rękawie munduru.

Kierowca ^M

1. Posiadam ważne prawo jazdy.
2. Pełniłem funkcje kierowcy w szczepie lub hufcu przez 3 miesiące lub podczas obozu.
3. Wykazałem się umiejętnością jazdy z przyczepą (cofanie w bramę, zawracanie, itp.).
4. Usunąłem prostą awarię samochodu (zapłon, zasilanie, regulacja sprzęgła).
5. Stosuję zasadę okresowych przeglądów samochodu.
6. Stale stosuję przepisy ruchu drogowego.
7. Na podstawie 3-miesięcznej obserwacji wykazałem się, że jest w pełni harcerski na drodze (kulturalny w stosunku do innych użytkowników drogi).

WYMAGANIA NA PLAKIETKĘ HUFCA

Wymagania plakietki dla harcerzy młodszych

1. Znam główne fakty dotyczące Powstania Warszawskiego (kiedy wybuchło i upadło, jaki był jego przebieg).
2. Pełniłem służbę i oddałem hołd Powstańcom przy tablicy lub pomniku związanym z Powstaniem Warszawskim.
3. Wziąłem udział w zbiórce hufca związanej z Powstaniem Warszawskim (np. 2.X., 31.VII., 1.VIII.).
4. Uczestniczyłem w zbiórce drużyny lub zastępu na temat Powstania Warszawskiego.
5. Odwiedziłem muzeum Powstania Warszawskiego.

Wymagania plakietki dla harcerzy starszych, wędrowników, instruktorów i harcerzy pełniących funkcje instruktorskie

1. Przeczytałem książkę historyczną dotyczącą Powstania Warszawskiego, przedstawiłem szerszemu gronu zdobytą wiedzę i swoje przemyślenia na ten temat.
2. Wziąłem udział w zbiórce hufca związanej z Powstaniem Warszawskim (np. 2.X., 31.VII., 1.VIII.).
3. Zorganizowałem zbiórkę o Powstaniu Warszawskim.
4. Odwiedziłem Muzeum Powstania Warszawskiego.

SPRAWNOŚCI HARCERZY.....	5
Wstęp.....	7
WYMAGANIA SPRAWNOŚCI.....	11
SPRAWNOŚCI DZIAŁU: PRACA NAD SOBĄ.....	12
Dobry duszek *	12
Skała ducha **	12
Mistrz ducha ***	12
Skrzat **	12
Gentlemen **	13
Organizator czasu **	13
Twórca siebie ***	13
Jedno pióro*	13
Dwa pióra **	14
Trzy pióra ^M	14
SPRAWNOŚCI KATOLICKIE.....	15
Parafianin *	15
Hagiograf **	15
Liturgista **	15
Chóralista **	16
Biblista **	16
Znawca Biblii ***	16
Pielgrzym **	16
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE ZE SŁUŻBĄ.....	17
Organizator służby ***	17
Społecznik ***	17
Starszy brat *	17
Przyjaciół dzieci **	17
Opiekun dzieci ***	18
Przyjaciół domu ***	18
Opiekun chorych ***	18
SPRAWNOŚCI OBYWATELSKIE.....	19
Początkujący obywatel *	19
Obywatel **	19
Obywatel Aktywny ***	19
Wyborca ^M	20
Młody Obywatel *	20
Obywatel **	21
Obywatel RP ***	21
Mistrz Obywatelstwa ^M	21
Początkujący Patriota *	22
Odkrywca symboli narodowych **	22
Znawca symboli narodowych ***	22
Patriota ***	22
Młody Europejczyk *	23
Europejczyk **	23
Obywatel Europy ***	23
Młody Europejski parlamentarzysta ^M	23

Polak w świecie **	24
Znawca praw człowieka **	24
Obrońca praw człowieka ***	24
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z TRADYCJĄ I HISTORIĄ HARCERSTWA	25
Poszukiwacz harcerskich korzeni *	25
Badacz tradycji harcerskiej **	25
Znawca tradycji harcerskich ***	25
Znawca obrzędów i zwyczajów drużyny *	26
Znawca skautingu ***	26
Szare Szeregi *	26
Badacz Powstania **	27
Polskie Państwo Podziemne ***	27
SPRAWNOŚCI SAMARYTAŃSKIE	28
Higienista *	28
Sanitariusz **	28
Ratownik ***	29
Samarytanin ^M	29
SPRAWNOŚCI KRAJOZNAWCZE	30
Wskazidroga *	30
Przewodnik **	30
Krajoznawca ***	31
Miłośnik podróży *	31
Światowid **	31
Globtroter ***	31
Znawca wspólnoty polskiej ***	32
Przewodnik miejski ^M	32
Przewodnik turystyki ^M	32
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z WYCIECZKOWANIEM	33
Łazik *	33
Włóczęga **	33
Wędrowiec ***	33
Wyga ^M	34
Wyga nizinny ^M	34
Ceper *	34
Górolazik **	35
Górolazik zimowy	35
Wędrowiec górski ***	35
Wyga górski ^M	36
Eskimos **	36
Polarnik ***	36
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z OBOZOWNICTWEM	37
Sobieradek obozowy *	37
Technik obozowy **	37
Saper ***	37
Wyga obozowy ^M	38
Supelkowicz*	38
Sznuromajster**	38
Makramiarz ***	39
Musztra *	39
Uczestnik musztry **	39

Mistrz musztry ***	39
Wartownik*	40
Starszy Wartownik**	40
Ognik *	40
Strażnik ognia **	40
Mistrz ognisk ***	41
Strażak ***	41
SPRAWNOŚCI KUCHARSKIE	42
Kuchcik *	42
Kucharz **	42
Kucharz doskonały ***	43
Cukiernik początkujący *	43
Cukiernik**	43
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z TERENOZNAWSTWEM	44
Obserwator *	44
Terenoznawca **	44
Topograf ***	44
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z ŁĄCZNOŚCIĄ	45
Łącznik *	45
Sygnalista **	45
Telefonista ***	46
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z TROPICIELSTWEM	47
Lekka stopa *	47
Tropiciel **	47
Tropiciel śladów**	47
Zwiadowca ***	48
Robinson *	48
Traper **	48
Człowiek lasu ***	49
SPRAWNOŚCI PRZYRODNICZE	50
Przyrodnik *	50
Botanik ***	50
Zielarz ***	50
Młody ekolog*	51
Ekolog**	51
Mistrz ekologii ***	51
Ekolog – organizator ^M	52
Zbieracz grzybów**	52
Grzybiarz ***	52
Przyjaciół zwierząt *	53
Opiekun zwierząt **	53
Obserwator zwierzyny *	53
Opiekun zwierzyny **	53
Zoolog ***	54
Opiekun ptaków *	54
Przyjaciół ptaków **	54
Ornitolog ***	55
Akwarysta *	55
Hydrobiolog **	55
Znawca morza ***	55

Leśnik **	56
Ogrodnik ***	56
Hodowca***	56
Rolnik***	57
Aspirant meteorologiczny *	57
Znawca pogody **	57
Młody synoptyk ***	58
Meteorolog***	58

SPRAWNOŚCI SPORTOWE 59

Mistrz raketki *	59
Tenisista stołowy **	59
Łucznik *	59
Gimnastyk **	60
Gimnastyk Doskonały ***	60
Początkujący lekkoatleta *	60
Lekkoatleta **	60
Młody linoskoczek *	61
Linoskoczek **	61
Wspinacz początkujący *	61
Wspinacz **	61
Mistrz wspinaczki ***	62
Alpinista ^M	62
Szachista**	62
Arcymistrz ***	62
Rowerzystka *	63
Kolarz **	63
Kolarz turysta ***	63
Saneczkarz **	63
Łyżwiarz początkujący *	64
Łyżwiarz **	64
Łyżwiarz doskonały ***	64
Narciarz *	65
Narciarz zjazdowy **	65
Narciarz biegowy **	65
Narciarz doskonały ***	65
Snowboardzista początkujący *	66
Snowboardzista **	66
Snowboardzista doskonały ***	66
Pływak początkujący *	67
Pływak **	67
Pływak doskonały ***	67
Młodszy ratownik ^M	67
Wioślarz początkujący *	68
Wioślarz **	68
Kajakarz ***	68
Żeglarz **	69
Bosman **	69
Szcutnik**	69
Junga**	69
Sygnalista morski ***	70
Nawigator ***	70
Sternik manewrowy ***	70
Piłkarz **	71
Koszykarz**	71
Siatkarz**	71
Mistrz boiska ***	72

Sportowiec **	72
Olimpijczyk ***	72
Organizator sportu***	73
Miłośnik gier ***	73
Harcownik *	73
Organizator harców **	73
Mistrz harców ***	74
Lider zdrowia ***	74

SPRAWNOŚCI ARTYSTYCZNE 75

Śpiewak Początkujący *	75
Śpiewak **	75
Pieśniarz ***	75
Recytator**	76
Muzyk***	76
Tancerz **	76
Wodzirej ***	76
Dobosz ***	77
Trębacz ***	77
Grajek ***	77
Rysownik **	77
Malarz ***	78
Aktor *	78
Aktor doskonały **	78
Lalkarz **	78
Reżyser ***	79
Scenograf ***	79
Artysta ^M	79
Przyjaciel książki *	79
Bibliofil **	80
Bibliotekarz ***	80
Kronikarz **	80
Reporter **	81
Redaktor ***	81
Dziennikarz ***	81
Redaktor Naczelny ^M	81
Kolekcjoner**	82

SPRAWNOŚCI NAUKOWE I TECHNICZNE 83

Obserwator nieba *	83
Astronom **	83
Znawca nieba ***	83
Kartograf nieba ***	84
Młody naukowiec *	84
Naukowiec **	84
Badacz ***	84
Fizyk **	85
Młody Alchemik *	85
Alchemik **	85
Chemik ***	86
Tłumacz początkujący *	86
Tłumacz **	86
Lingwista ***	87
Poszukiwacz korzeni *	87
Tropiciel dziejów **	87
Folklorysta *	88

Ludoznawca **	88
Etnograf***	88
Szperacz historii **	89
Historyk***	89
Amonit *	89
Geoda **	90
Geolog ***	90
Miłośnik architektury **	90
Architekt ***	91
SPRAWNOŚCI INFORMATYCZNE	92
Gambler *	92
Znawca programów **	92
Informatyk ***	92
Internauta **	93
Mistrz Internetu ***	93
Programista ***	93
DTP-owiec ***	94
Grafik komputerowy ^M	94
Mistrz Programowania ^M	94
Webmaster ^M	95
SPRAWNOŚCI ZWIĄZANE Z KWATERMISTRZOWSTWEM	96
Oszczędny *	96
Kwatermistrz zastępu *	96
Gospodarz **	96
Kwatermistrz ***	97
Manager ^M	97
Skarbnik **	97
Finansista ***	98
SPRAWNOŚCI PRACY RĄK	99
Sobieradek *	99
Majster do wszystkiego **	99
Stolarz ***	100
Mechanik ***	100
Mechanik samochodowy ***	101
Elektronik ***	101
Elektrotechnik ***	101
Introligator ***	102
Zdobnik **	102
Plastyk ***	102
Fotograf cyfrowy ***	103
Fotograf tradycyjny ***	103
Mistrz obiektywu ***	103
Konstruktor latawców **	104
Modelarz kartonowy *	104
Radiomodelarz **	104
Modelarz ***	105
Modelarz konstruktor***	105
Dekorator **	105
Igiełka *	106
Kierowca ^M	106
WYMAGANIA NA PŁAKIETKĘ HUFCA	107

Wymagania plakietki dla harcerzy młodszych	109
Wymagania plakietki dla harcerzy starszych, wędrowników, instruktorów i harcerzy pełniących funkcje instruktorskie.....	109

Alfabetyczny spis sprawności

A	
Aktor *	78
Aktor doskonały **	78
Akwarysta *	55
Alchemik **	85
Alpinista M	62
Amonit *	89
Architekt ***	91
Arcymistrz ***	62
Artysta M	79
Aspirant meteorologiczny *	57
Astronom **	83
B	
Badacz ***	84
Badacz Powstania **	27
Badacz tradycji harcerskiej **	25
Bibliofil **	80
Bibliotekarz ***	80
Biblista **	16
Bosman **	69
Botanik ***	50
C	
Ceper *	34
Chemik ***	86
Chóralista **	16
Cukiernik początkujący *	43
Cukiernik**	43
Człowiek lasu ***	49
D	
Dekorator **	105
Dobosz ***	77
Dobry duszek *	12
DTP-owiec ***	94
Dwa pióra **	14
Dziennikarz ***	81
E	
Ekolog – organizator M	52
Ekolog**	51
Elektronik ***	101
Elektrotechnik ***	101
Eskimos **	36
Etnograf***	88
Europejczyk **	23
F	
Finansista ***	98
Fizyk **	85
Folklorysta *	88
Fotograf cyfrowy ***	103
Fotograf tradycyjny ***	103
G	
Gambler *	92
Gentlemen **	13
Geoda **	90
Geolog ***	90
Gimnastyk **	60
Gimnastyk Doskonały ***	60
Globtroter ***	31
Gospodarz **	96
Górolazik **	35
Górolazik zimowy	35
Grafiik komputerowy M	94
Grajek ***	77
Grzybiarz ***	52
H	
Hagiograf **	15
Harcownik *	73
Higienista *	28
Historyk***	89
Hodowca***	56
Hydrobiolog **	55
I	
Igiełka *	106
Informatyk ***	92
Internauta **	93
Introligator ***	102
J	
Jedno pióro*	13
Junga**	69
K	
Kajakarz ***	68
Kartograf nieba ***	84
Kierowca M	106
Kolarz **	63
Kolarz turysta ***	63
Kolekcjoner**	82
Konstruktor latawców **	104
Koszykarz**	71
Krajoznawca ***	31
Kronikarz **	80
Kucharz **	42
Kucharz doskonały ***	43
Kuchcik *	42
Kwaternistrz ***	97
Kwaternistrz zastępu *	96
L	
Lalkarz **	78
Lekka stopa *	47
Lekkoatleta **	60
Leśnik **	56
Lider zdrowia ***	74
Lingwista ***	87
Linokoczek **	61
Liturgista **	15
Ludoznawca **	88
Ł	
Łazik *	33
Łącznik *	45
Łuczniczka *	59
Łyżwiarz **	64
Łyżwiarz doskonały ***	64

Łyżwiarz początkujący *	64
M	
Majster do wszystkiego **	99
Makramiarz ***	39
Malarz ***	78
Manager M	97
Mechanik ***	100
Mechanik samochodowy ***	101
Meteorolog***	58
Miłośnik architektury **	90
Miłośnik gier ***	73
Miłośnik podróży *	31
Mistrz boiska ***	72
Mistrz ducha ***	12
Mistrz ekologii ***	51
Mistrz harców ***	74
Mistrz Internetu ***	93
Mistrz musztry ***	39
Mistrz obiektywu ***	103
Mistrz Obywatelstwa M	21
Mistrz ognisk ***	41
Mistrz Programowania M	94
Mistrz rakiety *	59
Mistrz wspinaczki ***	62
Młodszy ratownik M	67
Młody Alchemik *	85
Młody ekolog*	51
Młody Europejski M	23
Młody Europejczyk *	23
Młody linoskoczek *	61
Młody naukowiec *	84
Młody Obywatel *	20
Młody synoptyk ***	58
Modelarz ***	105
Modelarz kartonowy *	104
Modelarz konstruktor***	105
Musztra *	39
Muzyk***	76
N	
Narciarz *	65
Narciarz biegowy **	65
Narciarz doskonały ***	65
Narciarz zjazdowy **	65
Naukowiec **	84
Nawigator ***	70
O	
Obrońca praw człowieka ***	24
Obserwator *	44
Obserwator nieba *	83
Obserwator zwierzyny *	53
Obywatel **	19
Obywatel **	21
Obywatel Aktywny ***	19
Obywatel Europy ***	23
Obywatel RP ***	21
Odkrywca symboli nar. **	22
Ognik *	40

Ogrodnik ***	56
Olimpijczyk ***	72
Opiekun chorych ***	18
Opiekun dzieci ***	18
Opiekun ptaków *	54
Opiekun zwierząt **	53
Opiekun zwierzyny **	53
Organizator czasu **	13
Organizator harców **	73
Organizator służby ***	17
Organizator sportu***	73
Ornitolog ***	55
Oszczędny *	96
P	
Parafianin *	15
Patriota ***	22
Pielgrzym **	16
Pieśniarz ***	75
Piłkarz **	71
Plastyk ***	102
Pływak **	67
Pływak doskonały ***	67
Pływak początkujący *	67
Początkujący lekkoatleta *	60
Początkujący obywatel *	19
Początkujący Patriota *	22
Polak w świecie **	24
Polarnik ***	36
Polskie Państwo Podziemne ***	27
Poszukiwacz har. korzeni *	25
Poszukiwacz korzeni *	87
Programista ***	93
Przewodnik **	30
Przewodnik miejski M	32
Przewodnik turystyki M	32
Przyjaciół domu ***	18
Przyjaciół dzieci **	17
Przyjaciół książki *	79
Przyjaciół ptaków **	54
Przyjaciół zwierząt *	53
Przyrodnik *	50
R	
Radiomodelarz **	104
Ratownik ***	29
Recytator**	76
Redaktor ***	81
Redaktor Naczelny M	81
Reporter **	81
Reżyser ***	79
Robinson *	48
Rolnik***	57
Rowerzysta *	63
Rysownik **	77
S	
Samarytanin M	29
Saneczkarz **	63
Sanitariusz **	28

Saper ***	37
Scenograf ***	79
Siatkarz**	71
Skała ducha **	12
Skarbnik **	97
Skrzat **	12
Snowboardzista **	66
Snowboardzista doskonały ***	66
Snowboardzista początkujący *	66
Sobieradek *	99
Sobieradek obozowy *	37
Spółecznik ***	17
Sportowiec **	72
Starszy brat *	17
Starszy Wartownik**	40
Sternik manewrowy ***	70
Stolarz ***	100
Strażak ***	41
Strażnik ognia **	40
Supelkowicz*	38
Sygnalista **	45
Sygnalista morski ***	70
Szachista**	62
Szare Szeregi *	26
Szkatlnik**	69
Sznuromajster**	38
Szperacz historii **	89
S	
Śpiewak **	75
Śpiewak Początkujący *	75
Światowid **	31
T	
Tancerz **	76
Technik obozowy **	37
Telefonista ***	46
Tenisista stołowy **	59
Terenoznawca **	44
Tłumacz **	86
Tłumacz początkujący *	86
Topograf ***	44
Traper **	48
Trębacz ***	77
Tropiciel **	47
Tropiciel dziejów **	87
Tropiciel śladów**	47
Trzy pióra M	14

Twórca siebie ***	13
-------------------	----

U	
Uczestnik musztry **	39

W	
Wartownik*	40
Webmaster M	95
Wędrowiec ***	33
Wędrowiec górski ***	35
Wioślarz **	68
Wioślarz początkujący *	68
Włóczęga **	33
Wodzirej ***	76
Wskazidroga *	30
Wspinacz **	61
Wspinacz początkujący *	61
Wyborca M	20
Wyga górski M	36
Wyga M	34
Wyga nizinny M	34
Wyga obozowy M	38

Z	
Zbieracz grzybów**	52
Zdobnik **	102
Zielarz ***	50
Znawca Biblii ***	16
Znawca morza ***	55
Znawca nieba ***	83
Znawca obrzę i zwycz drużyny *26	
Znawca pogody **	57
Znawca praw człowieka **	24
Znawca programów **	92
Znawca skautingu ***	26
Znawca symboli narodowych***22	
Znawca tradycji harcerskich ***25	
Znawca wspólnoty polskiej *** 32	
Zoolog ***	54
Zwiadowca ***	48

Ż	
Żeglarsz **	69

